

Puheenvuoro Lakivaliokunnassa 4.5.2005

Heikki Vartiainen
Vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri
LKT, Psykiatrian ja oikeuspsykiatrian dosentti

Vankeuslakipaketti ja päihdekuntoutus vankiloissa

Vangeista on päihdeongelmaisia selvityksen mukaan lähes 80 %. Suuri osa rikoksista tehdään päihdeiden vaikutuksen alaisena ja^y tai niiden saamiseksi. Valtaosa väkivaltarikoksista tapahtuu päihtyneenä ja henkirikoksista peräti 80 %. Käytetyin huume vankiloissa on buprenorfiini (Subutex). Kolmanneksella vangeista on yleisimmin suonen sisäisten huumeiden käyttöön liittyvä, veriteitse tarttuva virussairaus (hepatiitti tai hiv). Vangeilla on yleisväestöön verrattuna kuusinkertainen sairastavuus.

Päihdekuntoutus vankiloissa on laajentunut 1990-luvun puolivälistä lähtien. Nykyisin suuri osa kuntouttavasta toiminnasta on erilaista päihdekuntoutusta. Myös sopimusosastojen ja ulkopuolisten sijoitusten määrä on kasvanut, samanaikaisesti päihdetyön laatua on pyritty kehittämään. Vankiloiden päihdetyö perustuu vahvistettuun päihdestrategiaan joka muodostaa raamit vankiloiden lähiaikojen päihdetyön kehittämiseksi. Päihdekuntoutuksen tavoitteina on vuonna 2005 hoitomenetelmien ja laadun edistäminen, verkostotyön ja hoitojatkumoprosessin kehittäminen, päihdetyön integrointi muihin toimintoihin, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön edistäminen päihdetyössä sekä sopimusosastojen lisääminen.

Vankiloissa vuonna 2004 vähintään 18 tuntia kestävä rikoksetonta ja päihdeetöntä elämäntapaa tukevan ohjelman suoritti loppuun yli 860 vankia. Pitkän ohjelman, jonka intensiivinen osuus käsitti vähintään 70 tuntia, suoritti loppuun 440 vankia. Lisäksi lyhyisiin informoiiviin ja motivoiviin päihdeohjelmiin osallistui yli 1 100 vankia. Ulkopuoliseen päihdehoito- tai kuntoutuslaitokseen on RTL:n 2:3 d §:n mahdollistamana on ollut vuosittain sijoitettuna noin 50 vankia.

Vankilan sopimusosasto, jossa vanki sitoutuu päihdeettömyyteen, on noin 15 % suljetuista osastoista. Kaikki avolaitokset ovat ns. päihdeettömiä laitoksia, joihin pääsyn ehtona on sitoutuminen päihdeettömyyteen ja satunnaistesteihin. Sekä suljetuissa että avolaitoksissa järjestetyt erilaiset päihderyhmäohjelmat perustuvat useimmiten kognitiiviseen käyttäytymisteoriaan. Myös yhteisöhoitollisia ohjelmia toteutetaan. Myös muu useissa vankiloissa järjestettävä sosiaalista kuntoutumista edistävä toiminta auttaa päihdeongelmasta selviytymistä. Lisäksi vangeilla on mahdollisuus osallistua AA- ja NA-ryhmätoimintaan.

Päihdekuntoutustoimintojen laadunvalvontaa seurataan toimintaohjelmien hyväksymismenettelyä varten asetetun asiantuntijaryhmän avulla. Lisäksi vankiloiden päihdekuntoutuksesta on tehty useita ohjelmia kehittäviä toimintatutkimuksia. Päihdekuntoutuksen vaikuttavuuteen liittyy monia metodologisia ongelmia. Vaikuttavuuden kriteereiksi voidaan nähdä muun muassa sen, että päihdeettömät kaudet pitenevät, päihdeitä käytetään vähemmän, käyttötavat muuttuvat ja kynnys hakeutua hoitoon madaltuu. Päimdelomtoutuksessa jokainen päihdekäytön lopettamispäätös on oppimisvaihe, sillä harva onnistuu ensimmäisellä kerralla, mutta myös retkahduksesta voi oppia.

Käyntiosoite
Albercnkatu 25
00180 HELSINKI

Postiosoite
PL 319
00181 HELSINKI

Puhelin
01Q36 88500

Telekopio Sähköpostiosoite
01036 88446 kirjaamo.rise@om.fi

Vankiloissa tehtävän työn vaikutuksia rikosten uusimisriskiin on vaikea arvioida. Vankeinhoidon vaikuttavuuden selvittämismahdollisuuksia rajoittaa Rikosseuraamusvirastossa täytäntöönpanon keskus-vankirekisterin rakenne ja vankien toimintoja kuvaavan tietojärjestelmän puuttuminen. Tilanne on sijoittajayksiköiden tekemien ns. riski ja tarvearvioiden myötä parantunut ja jatkossa voidaan saada strukturoidusti kerättyjä tietoja. Vankiloissa tehtävällä päihdetyöllä näyttää alustavien selvitysten perusteella olevan rikosten uusimisriskiä vähentävä vaikutus. Myös rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavilla ohjelmilla voi olla rikoksia ehkäisevä ja parhaimmillaan jopa niitä estävä vaikutus. Ensimmäiset seurantatulokset näistä vankiloissa toimivista ohjelmista saadaan lähiaikoina. Lisäksi Vankeinhoitolaitoksessa käynnistyy ensi syksynä laaja vankien terveystutkimus, josta saadaan tietoa myös päihdehuollon kehittämiseksi.

Vankiloissa päihdekuntoutuksen merkitystä ja oikeutusta ei enää kyseenalaisteta. Vuonna 2003 päihdekuntoutukseen käytettiin 2,1 miljoonaa €, kun vuonna 1999 vastaava luku oli 403 000 €. Kustannukset muodostuvat muun muassa henkilökunnan palkoista, ohjelmista aiheutuvista kustannuksista, opetusmateriaalista ja koulutuksesta. Huolena on kuitenkin koko ajan vankiluvun kasvun vaikutukset myös päihdekuntoutuksessa. Kun resursseja ei riitä kaikkeen, niin kuntoutuksen tavoitteet ja vankilan perustehtävän väliset jännitteet nousevat herkästi esiin. HE 261/2004 vp:sa ehdotettu terveydenhuollon erillismääräraha saattaa vähentää jännitteitä, mutta tarvitsee tuekseen vielä arviomäärärahaan perustuvan ulkopuolelta hankittujen terveystalvelujen rahoituksen.

Päihdetyöhön on saatu muutama vuosi sitten lähes viisikymmentä virkaa. Niiden hyödyntämistä uusi vankeuslakipaketti saattaa edistää, mikäli se kytkee toiminnan selvästi näyttöön perustuviin hoitoihin päihdestrategiamme mukaisesti. Vankilakohtaisesti organisoituna eivät pelkkä hyvä tarkoitus ja into riitä hyvään vaikuttavuuteen. Toiminta tulisi liittää terveydenhuollon Rake III työryhmän enemmistön ehdotuksen mukaisesti HE 261/2004 vp:sa ehdotettuun hallinnollisesti itsenäiseen valtakunnalliseen terveydenhuollon asiantuntijaorganisaatioon. Vangeista 39 %:lla on vankeusaikana jotain psykiatrista hoitoa vaativa sairaus ja siten toimintaa saattaisi myös tehostaa psykologien työpanoksen parempi hyödyntäminen terveydenhoidon puitteissa.

Useat aiemmat työryhmät ovat esittäneet merkittäviä resurssilisäyksiä vankien terveydenhuollon parantamiseksi. Täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistuksen (HE 263/2004 vp) ja hoitotakuun edellyttämät lakisääteiset velvoitteet sekä terveydenhuollon tehostaminen ovat kokonaistaloudellisesti toteutettavissa Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikön omana palveluna.

EDUSKUNTA Lakivaliokunta
Kansanedustaja Marja Tiura
Kansanedustaja Tero Rönni

ASIA

Vankeinhoitoesimiehen kelpoisuusvaatimuksista

Vankeinhoitolaitoksen rakenne- ja lainmuutoshankkeiden valmistelua varten perustettu Rake 3/ aluevankilat-työryhmä on käsityksemme mukaan esittämässä vankeinhoitolaitokseen vankeinhoitoesimies-virkanimikettä ja sitä, että kyseessä olisi sekä valvonnan että toiminnan esimiesvirka, johon kelpoisuusvaatimuksena olisi korkeakoulututkinto miltä tahansa alalta. Mitään vankeinhoito- tai edes turvallisuusalan koulutusta ei näin ollen virkaan nimitettävältä vaadittaisi. Me Länsi-Suomen vankeinhoitoalueen (tuleva Länsi-Suomen aluevankila) suljettujen laitosten johtajat pidämme tätä esitystä toteutuessaan vankilaturvallisuutta merkittäväällä tavalla vaarantavana muutoksena nykytilaan.

Vankeinhoitoesimies-virka korvaisi laitoksissa mm. ylivartijan viran. Ylivartijan virkaan nimitettävältä on tähän saakka edellytetty varsin laajaa ja kattavaa vankeinhoitotyön koulutusta ja käytännön kokemusta. Ylivartija on laitosturvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeässä asemassa vartijoiden esimiehenä osastotyöskentelyssä. Asema korostuu ns. suljetuilla osastoilla, missä toiminnan johtaminen vaatii suurta ammattitaitoa, jotta väkivaltatilanteilta vältyttäisiin ja turvallisuuskysymykset hoidettaisiin muutoinkin ammattitaitoisesti. Lisäksi ilta- ja yöaikaan ylivartija on koko laitoksen turvallisuudesta vastaava virkamies, johon tehtävään on täysin mahdotonta kuvitella alan koulutusta vailla olevaa henkilöä. Täytyy muistaa, että vankilan valvontatehtävissä olevat henkilöt puuttuvat lähiesimiestensä johdolla toimivaltansa puitteissa merkittäväällä tavalla vankien perusoikeuksiin ja säätelevät heidän velvollisuuksiaan. Tilanne korostuu entisestään uuden vankeuslain voimaantullessa, koska siinä oikeudet ja velvollisuudet on nostettu käytännössä kokonaisuudessaan lain tasolle. Tämänkaltaista julkista pakkovaltaa käyttävien lähiesimiesten olisi ehdottomasti oltava perusteellisesti selvillä toimintaa säätelevistä säädöksistä, toimintatavoista ja vankilakäytännöistä.

Yhtenä käytännön esimerkkinä voidaan todeta se, että Lounais-Suomen vankilan johtaja ja vartiopäällikkö olivat Korkeimpaan oikeuteen asti syytettyinä virkavelvollisuksiensa rikkomisesta tapauksessa, jossa suljetun osaston vanki pääsi pahoinpitelemään osaston toista vankia. Tällaiset ja myös henkilökuntaan kohdistuvat tapaukset tulisivat mielestämme varmuudella lisääntymään mikäli **osastoLa** ei työskentelisi ammattitaitoista henkilöstöä valvonnan lähiesimiestehtävissä !* "

Mielestämme vankilan lain- ja tarkoituksenmukaisen toiminnan ehdoton **Jell** on se, että **vankilassa** ylläpidetään järjestystä ja se on turvallinen niin vangeille, henkilökunnalle kuin **hteiskunnalle Vankien** kuntouttaminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen on täysin mahdotonta **mikäli vankila** ei toimi edellä mainitulla tavalla. Käsityksemme mukaan Suomessa tilanne on vielä **tällä** hetkellä tältä osin kohtuullisen hyvä, eikä ole mitään järkevää perustetta murentaa sitä **valvonnan** lähiiesimiesten alan, osaamista vähentämällä. Näin etenkin siksi, että rikollisuus on **ume vuosina muuttunut** yhä järjestäytyneemmäksi ja ammattimaisemmaksi. Tähän uuteen tilanteeseen **ei voida vastata**

Lounais-Suomen vankila
Kakolanmäki, 20250 Turku
Postiosoite: PL 50, 20251 Turku
Puh. (02) 267 3611 faksi (02) 267 3602

Sydvästra Finlands fängeise
Slottsgatan, 20250 Abo
Postadress: PB 50, 20251 Abo
Tel. (02) 267 3611 telefax (02) 267 3602

turvallisuusosaamista vähentämällä. Huono esimerkki vääränlaisesta kehityksestä näyttäisi olevan viime aikojen tapahtumien valossa Ruotsin vankiloissa.

Lisäksi on huomioitava, että vankeinhoitolaitokseen suunnitteilla olevassa uudessa palkkausjärjestelmässä (UPJ) jo ylivartijan tehtävät on arvioitu vaatavuudeltaan varsin korkealle. Koska suunnitellun vankeinhoitoesimiehen tehtävät ovat ylivartijan tehtäviä huomattavasti laajemmat ja vastuu suurempi, vaatavuuskin olisi oletettavasti selkeästi korkeampi. Laitosten nykyinen taloudellinen tilanne ei tällöin mahdollistaisi mitenkään sitä, että vankeinhoitoesimiesten virkoja olisi läheskään yhtä paljon kuin ylivartijan virkoja. Tämä alentaisi entisestään laitosten turvallisuustasoa.

Edellä mainituilla perusteilla esitämme, että valvonnan lähiesimiestehtävissä toimivien virkamiesten kelpoisuusvaatimuksena olisi:

1) Rikosseuraamusalan korkeakoulututkinto (sosionomi-AMK)

tai

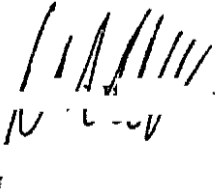
2) Vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto sekä sen ohella joku muu (kuin rikosseuraamusalan) korkeakoulututkinto

tai

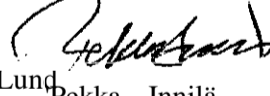
3) Nykymuotoinen vankeinhoitotutkinto, jonka järjestämistä on syytä jatkaa vähintään sen siirtymäajan, mikä vaaditaan sen turvaamiseksi, että kahden yllämainitun koulutustien kautta valmistuu riittävä määrä henkilöitä vankeinhoitoesimiehen tehtäviin.

On myöskin erittäin tärkeää, että kaikki tällä hetkellä ylivartijan virkaan kelpoiset henkilöt saavat siirtymäsäännöksiin kelpoisuuden uuteen vankeinhoitoesimiehen virkaan.

Lisäksi pidämme laitosturvallisuuden kannalta hyvin merkittävänä ja olennaisena edellytyksenä sitä, että valvonnan lähiesimiestehtävissä olevien virkojen määrä ei vähene, oli virkanimike sitten mikä tahansa.

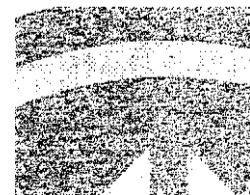

Jukka Mäkelä
pohtaja johtaja Lounais-Suomen
vankila Kylmäkosken vankila

Rauno Lund
johtaja
Vaasan vankila

Pekka Innilä
johtaja
Vaasan vankila

LIITTEET

Kylmäkosken vankilan ylivartijoiden työnkuvaukset

Työtehtävän tarkoitus f Miksi tehtäv* on ufcoama):

Kerroyijvartijaxj, vasttanoaoyiivartijan j* tmmistoylivartyaa tehtävät ovat olemassa siksi, että an or^aaisatorL^csti järkevin jshatanuisen ja S&rvästj hahmotettavissa olevaa kolmea järkevät tehtävikokDn»SQud«o »iänmukaisen hoitamisen kattaa]ta väJttäsnätöiJtä, etfl vartiupääQikÖR alaisuudessa toimii virka-aikaos kolme noiBti araisU tsbtväkekaasuaksättäaa vastaavaa esuiieft&sotm virkamiestä slaisieaar varty at. Miklii yiivarfyataso* ei olisi ja nokäii varsupääiikkS buoUttin joutuisi jehuiinaan iihnmpttu alaisinaan suoraan V^M'' vartijoita, vaivDBtaivjakilokmiuao johtaminen tuskin oaniatuisi tuoHota kaviakaaa hyvin ja tehokkaasti.

Kffi-TOgyfrqri«a fljlätgfclyftt:

- toimiminen varrfoWeb läbira.pX&i esimiehenä vartiopääliiko» alaisuudessa
- kakkien xsuiosastajea toimintojen valvonta ja jabSaraideu varrjopäSlhkSc alaisuudessa
- akiiivissD vankituaterautsjeo hankinta ja vaakiseurasta vtortnaikiitaksasi kautta muna oxnkilgkafuian jt vanki e« kanssa
- jatkuva raportointi ja tiedottamisen csuzuchitl. trrvxv4cahotBiiaska&ssisfie, ka3e»o tilejä ntstie bonkifjknnaJk-sellaisista asioista, /Otkn bridin iufee tktäl
- vaakiea motivointi ja kannus taminen Hksksetftauao ja pShteefömSän e&mJtatapafta ja tBicduxeibiB osallistumiseen vnoraajkutuJtiiaatEiss vankia kaassa
- kaikkien ssuiaosastajea vaakiijärjesfykseä ja vaiikiUuirvallsuudeti y!IS ottaminen yhäessi asuinostojm varujokJen kaassa jahxatnialLi ja argaaioiaajto tarkastostsimiitaa, plihdevalv antaa ja puuttamalla v iii tfti mii ti kaikkeen vankka asiattomaan kiytlayryKjis*»
- vankien asuttamisesta ja vaskks i-anSolän stsiisiptä *iirratsuc piiättazatoca
- osalla» viekief! tniinintnihja ayoittajniscea se allisi-'nioeo yhteistyössä muun hrfikioikuaixn kanssa ja osaksi siitä p&Jrfimrn
- notaaria keiTserjriivartijaie taimittamies tiedaksiasfajen ja kjsdyjen (halukkuus oSa heakäfökbotaiesesä lissi kärijttJä; aikooko valittaa tuomiosta) tiedoksinataminoi ja kyse!y vaagetha ja siibea hittyvi vankien neuvonta
- vaakilan rä&cutxi vaAktkterjirjesteinka fkrrusyv:> ptfrySkirja; kerrvyv:n hltoetaolu; tuikiaislaettaio vangröca; työssä käyvSt vangit; vackien toRirataansijoiskusajtvake) luokaioeu ja pämltminen oraksi ybdeaa tafaHistaytrvartijau kassa
- vankka puhelinienkiytösi päättäminea ja luhcc iattyvili pohclalupkn kirjaammcsi
- osastakokoaksea rihtecrinjj ja jäsenenä'' tairaiminen di osallistuminen lausumteoJintamis«ö vankka anomuksista (omat, siirrot, perhetapaamiset ja avolaitosanotukset)
- esittelijänä toimimiiin» johtajan niin määrätessä

Touolgtovlivartiana oi-ätefa tavit:

- foiroiroinen vartijoiden lihimpanä esimiehenä vsrtMpiäUikSn alaisuudessa.
- raportointi ja tiedottaminen esimiehille, terv^denhattoauikiöstSfle, koHegoQie ja muulle henkilöSkunnaBe seläajsis» asioista, jotka heidän tilke tietSS
- huokhtirainea päivittäisestä sycteiü&viia näitdeu oikein Oitoitehisia valvontahenkilökunnan mältrastä vankilassa ja siihen liittyvä etnkä te is suunnittelu
- vartijoiden työtehtäviin jjoitmmisesta päättäminen
- vankilaa ulkopuolien vanginkuljetusten organisoimä ji niiden asianmukaisen suorittamisen valvonta
- iicnkflökunnan tyfissM olon seuranta ja valvonta
- ylivartijoiden ja vartijoiden tySvuerotaulukosta poikkeavista vapaista ja ytitäääräisus työvoroista piättamuien sekS vuorojen vaihdosta piirtäminen
- ^Yöaikakirjanpidon pitSaiinen Fortiäe-piieie^aa klyttfeg

- vaiikHan biunvaJvonuastahuoiehieminen, vierailijoiden henkilöSfej-ydpm tarkasfamirsttjAnmmt beihin iutryvät tarkastustoimenpiteet
- vnnkiäc asciden ja avainten asianmukaisesi* siitrttSmisestä ja lunvuxtamiKsta hioichuminexi -vankilan sisSbten vankictiojärjestr.lmitn (toimishayv:a päiväkirja; foimutoyvui aakkosiarjat; vankien asuntokorJit; aakkosluettlo ntngesta) luaminer ja päivittämtnei «saksi yhdessl kerrasyHvartijau kanssa
- esitteijflnü toimiminen johtajan niin määrätessä
- toiouu tiuesi vartijoiden iähunplaa esimiehenä vartiopääiilikon alaisuudessa
- toinnuneu vaataaaouiuf ja ajalkaselli-ja eristysosaston eäimieafeoä
- aktiivinen vankiranlemuksen hankinta ja vankiseurauta vuorovaikutuksen kautta muun lreakiliikunnar. ja vankien kanssa
- jatkuva raportointi ja tiedottauiaen esimiehille, trrv^ydcnhoitohenkiHsiGik, kvlkguille ja ixiumUe haakilöiainalle sellaisista asioista, jotka heidän tulee tietää
- vanki es motivointi ja kannustaminen nknksettoroaa ja piilitrttSiBäin e!imäntapaan ja toimincckui osaiilsmmi&M?« vaorevsifcirtusriMUiteiFsa vnkien katusx
- huolehtiniines vastaanotossa alaistensa v.ujssssnevartijoiden kanssa asianmukaisten asiakirjojen iuosnrie?ta, asianmukaisten aatakirjataerktntöjen tekemisestä ja nsiaumuknisests asiakirjojen pahattaanisests vangin tallessa j* poistuessa vankilasta ja vangin cmaisuustlantecn muuttuessa (vastaaoottolenti, tiedonanto vankisn astistsmtumista koskevasta rikoslain pykälästä, omaisuudnetieiuU ylläpito, asuatakortin tekeminen, kuitti rahavarojen friavumkäesu, merkinnät lontatodistukseen, kuittaukset batoujaannenista rahasta Tihtapahtumaknitbr: ja saapunumerkinnä! passitusasiakirjoihin)
- huolehtimisen vastaanotossa; alaistensa vastaanottavju-ty öiden kanssa vankilaan ulkopuolelta tulevien vankien, heidän henkilöllisyytensä ja hädin omaisuutensa ajanmukaisesta ttrkaataaiscstg ja ksidää rahavarojansa vnialäieUsrnbesu
- vaokkrn haltuun vankilassa airueta*asta otmaisuitdesta päarfttn>iaen «oimxss» oleviv määräysteK ja ohjeiden pohjalta
- huokaaminen alaistensa vastaanatmvaitjckkn kanssa vankien vanldhua sänvmttsväksi otetun octraisetudim asianmukaisesta s<ityrtäinises*ä
- taimimineti vanginkuljeniksen esimiehenä vietäessä vankeja vankrvaunuHe ja luotaessa vankeja vafficrvauuultH ja huofe*tijaiöeo siib<d liittyvistS, asianmukaisista asiakirjoista ja vankien oiaamiudesta ja ma?kaL3äkkeiatL
- toinnmraez alaistensa vastaanenovarnj «dca kanssa vastaanoton puhdistysie» työnjolccyatta
- icimln^nen tölmbioyllvartjau sijaisena tänän rrtö ka tunnin ja kahviluunen aikana
- esittelijänä f<imimiiin johtajiin niin määrätessä

Virka-ajan ulkopuoligild pativrataVän vlvartijan päätybtävih

- vastata virkts-ajan ulkopuolella vajUalan asun7nsnka»s<yta trnxauniutste
- pälttl harkintansa pohjalta var.gia passittsmisesta hoidettavaksi vankilan ulkopuolelle terveyskeskukseen tai sairaalaan

Työtehtävän tarkoitus f Miksi tehtSv* on ufcroama):

Työtehtävän erfrirttämii^ffeirfii jm in*nniiyyf<ei ~

Kaikkissa ylivanhan taimipisseissä ylivartijalta edellytötään hyviä kykyä omaan itsenäiseen harkintaanAa, silti kaikissa taiszipis teissä yivarujalbt oiz varsia itxenioea aseta* p&Stifiä tehtävääsi inHjLuyista *si<e=ta v<nm*ssa oW>< säM^stea j, soliräyxÄn pwWM<x. Kerrorsyl tvaroja esxmeräfcsi päättää harkintansa pohjalta rtaeniiesii vankien astrttamisesta ja *vankien vaakAan sisStisisS aat-rcisia sekä <uuitosaatDJaa puMistayen ja vastaaa^su nahdistaj>>> . paikkojen täyttämisestä ja sekä vankka ptielinienkSyt&jta ja mesistä muista vankeja koskevista asioista- Vastaavasi bfunistoyfivartya päätll harkintunsa perustoe8a itsetuuaiesfi sHtä. kcaetMs mMriii uaitainaan tietyn tehtävän (ulkoili> vaJömla; kinjeixrstehiavi jae.); <<<tääkS hictfarpeea vaatks* Juliakin yHniäriuaea työvuoron ja aataake nin jcSekxa tietyn työvuoron vahaksi "piikistä" jne. Vastaavasti vasUanottoylyvarajä peittaa harkintansa pohjalta ttemfcesti vaagfa haltuun anaettavxUa >alaisuudesta. Erityisesti toimiminen päivystävänä ylivartijac^ virka-ajan olkopuoMla edeQytti ylivartijalta hyvää kykyä omaan itsenäiseni harkiaUan Ja plätSkseatekMn sen pohjalta, silit silloin hän on vastaa yksiu laitoksen toiminnasta.

TvStehutvän edellyttämä vtm ro vai ka tus:

Kalkissa yirrtartijpico tohaspistessi hsmhnicen vaatii jatkuvaa vaoroväikuUiksexa van iden ja koko mmm henkilökunnan kanssa.

Mitä ja niBlaista vasfauta ryghosi liittvy, Mvö;: sMoideB valmisteluvaiOun ia^sttelvvn htttvi .

Ylivartija on virkavastuussa työssän paitsi kaikesta omasta tekemisestään ja tekemäni jerrafflisesu*En myös pitkälti siitä, mitä hänen alaisensa tekevät Ui jättävät tekemättä, joteo vh vartija k> on siooä raiekssä laajempi virkavastuu kuin vartijoilla.

an vastuussa kaikkien atnaasa>>toeta toiminnan ja nitdaa vartyiädaa tonnstaan iaunmulaisintdesU ja asianmukaisuudesta. Rln vastaa vaj^opiaftetkdn ahustitdessa vankien asiauLaisesla asuttamisesta ajuuicosasUifla ja vaaidlajrjestykseä ja vaakilaurvaHuuadea ylläpidosta asumassoilla cekä as aksi vankien Usimiamihu sijoittamisesta. Hän on vastuussa vankilan risustrrt %-ankitkojirjesu^cBiefi (kerrosyvtä pinvlkirja; terrosyvrsvs aaeetaashi; a*öfesiö?TEtEfi vangeita-, tyessä käyrät vstsjif; vaukieij ts>nrkitaasa)aimskaavakx>) ktcinif<ta ja päivittimisestä asuksi yhdessä t a i m s! <s> Lh-a rs i j ax-, kanssa. Hän nn omatta crxsinnra vastuussa vBflkUan vshvisfettuji>u tulostavtricteideti >antUmts* ja si il. että tunen alaiseia vartijat toitalvat t*ikw&ä*cri<*tri** saaruttafntsea saueraueru. Hi> un eMtsridäsrta gmaita osaltaan vastuussa trnySs vaakaan toimintojen kÄEuBÄnusr*ti vastaamaan entisti pamttiua tefaokkaudeQ ja vaikuttavuixdeti vaatimuksia ja. tulastavaiaeid<<< Jiavxstfcmf<TL Haat en <kruebeea vajaassa omalta osakaan myös iuotuu>>>ksetfeen ja hyvän rretnapurui HiocaisesUi ja ylläpidosta v >käesi ia.

VastaaonuyBvartija en vartnana vastaanoton ja maikaseQi-ja emrys<aston rcifniimsn ja nSdn virdjddffi toiminnan lwtumf<iwudesta. Kä> vastaavariiojiiUikSB alaisuudessa vjutaaneuKt ja matkaseffi-ja erisysoeastas asianmukaisena taramuasti, HSo an >matts >saitaan vastuosxa vanfcian vahvistetujeni ndostavmtteisfi saavuitanssesta ja säti, etu aines alaisesta vartijat toimiva? rsktiivaittekieu saxvuttaniiesii suuntaisesti. Haa an fsmiefarsä <malta o.taita*> *vasnmssa nryfis vankila> ternin tojen JkeJk&ämiäesti vastaassaa emistä paraamin iehokknuden ja' vaikuttavuuden vaattotniua ja vänkään tafoxtavoitckifTi saavuttamista. Hän on esimieheni vastuussa omaKa <Ullaan t>>iw Isottatnukselisen j* hyvin tySnHiajmrin Suoitimesta ja yiHtpidttsd vasJuiassa.

Xai>i<ioyljv*rtitja tm vastuussa pärrma*sesta iyöteLtäriäa oioiteia otrkrät mitjjetusta vaavaialafii mit tB\ iinunr tai xrMkH> <aakakeuei pt kSINS ötty^asti etäk^Ha^aaawtada<stm-Meteä . var#B(äeB työiehtä<wa <tmntaaiaaeMa. Hän <a vmtms* vatabäas tulispuaHsieA vaosgifikuijettiBfm m ^M>»awit;>jajfc>>en aiaaariaaaae> aafrittaaeseat <jMuVaaaauaUa. HfoaataasMama TiearidSfemaama tyäasi <San seä-töene> ja vaftvogaasta. läixy <an vaaftaa&a tyefaeafersaspidas pitämisestä FartHnr-ahjrimaj; käyttäen, Hän es <aatuuaa vtuxtäl> bukrtrvvaivjnirut* ~ hujifedBaiaiacgl*, <^ faenHjMisyyttat taskiaMAMbenJf'üTmmM hetb> Sittvyssä 'tvIcasBigCiiiegeapitelstä. Hän en vaatoossa vaakHan aseiden js avaiiUuu asiannukabesta säffytämiscsti ja umvuttamisesta. Bäo ue vastuussa vandh^rsisAeilHm va^JkduitajirTestrimicn (toini-s*oy>-e pSiväkiria; taimi**>yv:o aaj*krakirj*£ vtckire asentaJt<rtä; aakkMlortteio vj&gebtta) lwttaucaaaa ja päavkdim.HHn aaaAai vfaafesai kerngyfivart^an kaaasa.

tSeii^k^sS^m tehtävien^ on?

S^rTssvSvanijaa teJöävilQ >a kcsiaftaea vaslostus hyvin vankila^iTJc&rylises ja ■4^kötovx8iiti>h^*n säilyatnbeco-vankiaK kaiiaIU axaaBnsaitoiSa. K^mtxidkm. loinfkloitilantmsa ofiaRSrHrraitriat lulaaillvtr aina kcnrayatvatrnjaa pwrfnoo. T^dHrrii vaUustns kohdistuu e&m <ft> kaäiaaJE aatuaa^aSas^ v^H^uuiia var^jo>8>>> ja jgygs kota vanA^awMaalpsfi iu<*uUk>a*ai). '

vgufety>paikat tufevat oaepaBti täytetyi.kri ja että vaAigettäKiaBU> aaaaiocta naafadoOisia ~^>My^hn>u^slin vg*dawafnuttxurjoesatee midesixysryaoce.JLKcfr^sySvartija>K&ärvilisn ksslcsdien vaikutus nsjös siihen, että vmkliana tulevat vaadit nid>*n a^autettea toaiuisikitaatiaa eptiaiaaijRHa tavaila ja että vankalaan tohvat vangit saadaan oaahv<<<u< tawua<aäaiR ossBirtciffiacxa. Vankftac sisäisiä v-ankih^ctajlrjeatatsmiä luuaxjula ja päivittängBl lerro^rlivanija ~{o< eoy^ perustaa^oieadea rirk^^ keskxiaca, Ky y vsaa, sul i häneUä on "kmskmnata" kaikki vanlolau asfznssatstot, sudm vangh ja uidee toiainnat. '

ToiaaKtEiyiivTijftj an tcjaävllä oo isestääaea vajtettmt k&kc vankilan taiaaiaian, tällä vaaaa' shtS, että varkaassa on käyUilttävissä tehtäviin uäbdea nitävästi vaivontahuekflökHataa ja taS. kaikki ^vahameabesakilSkiHitaa vaaitvat tehtävät tulevat hoidetuksi. Toimistnyilvartijaua on keskeinen ' Vaikxifts nry5> vjualulatiu^aUisan&cett sesa kautta, että hän vastaa vaokihaa iai3un*-aivoqnmk, vierailijoiden henkOadtsyydea ja hddän murusta tarkastamiseBtaan sekä vankilan avaiaten ja aseiden asiani>ukaisestx säilyttämtsesti ja iuavHttamisesta. Työaikakirjanpidoa pitämisen, kautta tolnustoyitvartsjaa tehtXvävälUI on vaikufusts suhea, että vjrfvostahmktTökusaan ja sairaanboitnjicn ja ohjaajien työttmmit tulevai oikein kirjatuiksi jn palkat oikein tnakseOna.

Vastaanottoylyvartijan tehtävillä on keskeuusi vaikutus vnnkiaturvaHisuuteen js sen kautta koko vankilaa henkilökuntaan ja vankeihin, sillä hän vahtaa siitä, että vankilan uikopuoSeft* ei vastaaotoQ kautta vankilan skSSs kulkeudu {mvatrontia ainetta eikä ssineirä. Viislaanott<oyli><tu?!> on kr^keintii vailo>tus inyus siihfl, ef*ä säiaA^ilcset yi?i<viv*tijinkuijeiuS*>et tulevat hoidpniksi rtrvatnsesH ja muuteu&an asianmuksisesti is rfa myös —uur vaiB^uskisljemkset iuSevs* hoidetuksi aslanmukaixesti.

KLaikea kaikkiaan kerrasyivartij*, vtjruanettoijvartij* ja tomistoyuvartijg vastaavat Kyvyssä llyvin itjtaäisesU vänkään pamfiiseri, »perst.Jr*ijH«i tauainnan johtamisesta kukiu oroalia vftstutttlucctaaB vartivpääEkik) auassmtdessa ja heidän tnuuataaxa v*Il*fcikse< i^rcuvarkoko vatsiaaaaa.

Kyv:n työjärjestyksen mukaan ylivartija on kaikkien vartijoiden esimies, joten alaisia on sen raukaiseto yhiÄ paljon kuin <n vartijoitakin. Vakjutiria varbjeir* on 45 ja heidän lisäksi rauntamia lomalaisia.

Kehityskeikutelaja varten varsjakmrta on jaettu Thvarnjoiden kesken niin, että kukin ylivartija käy kehiryikesknstehrt 6-7 vartijan kanssa. :

Tv%ogi tarvittavat tiedot ja taidot:

Työssä tarvitaan hyvät tiedot vankeinhoitoa koskevista oksista ja vankeinhoiton ja oman vankilan oijestavuuttaista» sekä ammu vankilaa kttjnhsista ja kirjoittamattomista säännöistä, tietön vajtlulmltraurista ja »fani valUtsevisu norarisu ja lAbstrHmterrtta, kykyä osia&sern js hmnaalhseeo vWKT<- liikutukseen vankien ja »sun heekiloSauKum kanssa, beta a siltä, iltalaista oa hyvä faau*otu, yLeeniä heloa vmmassa olevasta laiÄsäi äännöstä, hyval yhteistyötaitoa muun betft^iäkaaoaa kanssa, hyvää kirjaltista ja innoista uguusatsitBav vieraiden- kfefto taitaa, yleistä tietokoneen käyttötaitoa, tiettyjen tMtokoneoejcmiexi kiyttotairca (esua. Fortiin*. W«rd, Exdlk empatiakykyä, hyviä ihmissuhdetaitoia, vounaakayttätaitoja, peykoiopxta tietoa isnniatn käyr«it?fyaii*esta, tietoja payykkMsf» feäuriSistl ja sairauksitta ja tuücK oireista, tietoa huooMtstm ja faaUTU&tfe^kiiyTäjijce tnacaBtamisrta, jofatacvis- ja «jjauestaitaa, kskaaiaanäikecoystä knkc »aiaataadmfaiob lieatSafä ja koko vaaakfian tousthmaitta, tahna pistää asiat oikeaa*? tärkr?4jätjestyk&ce<] ja kykyä toimi* ja tebdä paatoksia paineen alaisena myös Jmis Mantassa.

Tv Stefa^ävien edelryttäm» fvghjmmifoltvBfeafctiasB Vnasiaa:

Arvioin ryötehtiv>eni ääinaaikaisen «torittainisen edefiyttävän S vuoden väinimäistyöknekinusta.

' K»<>tH* ^fyff^jat,

'' '-----

useuxtmitrn ylivartija oa osallisena ja muninnan johtajssa tilanteissa, joissa voimakeinoja joudutaan käyttämään vankia kohtaan tätä eristettäessä. Niihin tilanteisiin tiöryy aina fyysiseo teakkaantumken riski ja vcrikaaukteihiii tai muihin eiittmiia a*rtvS tartua tataarien saansisen riski. Tartuntatauhmki an olemassa myös tarkastettaessa vankeja ja heidän omaussattaa. Toistaisekai alikxilut, haistattelut ja väkivaflanteat valvontatehikötökunuta kohtaan ovat olleet erittäin lutrvmaisia. Eris täsnistilan teiden vastarinnan lisäksi väkivallan tt-fcaja ei ale oliot oikeastaan lainkaan ja uhkailujakin ja haistatteluja ei ok vansittain kaks vagbälassa ollut kuin joitakin, mutta niihinkin on puu turta johdonmukaisesti.

KKRROS\XIVARTIJA> TYÖTEHTÄVÄT JA TOIMENKUVA

ARKIS>>

- valvoo aamupalan ruokalassa klo 7.00 alkaen (huomio asianmukaiseen pukeutumiseen, vankien kuntoon (erityisesti päihtymystila), mahdolliseen lcvotto-muuten ja poikkeavaan toimintaan)
- käy aamulla osastoilla kyselemässä osastojen tilannetta
- puuttuu aina vangin epäiltyyn päihtymystilaan (päibymistilautoteamislomakkeen käyttö ja virtsatesti) ja epäasialliseen käyttäytymiseen (esim. haistattelu henkilökunnalle)
- valvoo, että toimintaan sijoitetut vangit menevät asianmukaisesti toimintoihinsa aamulla ja selvittää, mikä on syy toiminnosta poisjättäytymiseen (täytyy olla hyväksyttävä syy, esim. VP tai sairaanhoitajan vastaanotolle meneminen aamulla)
organisoii henkilöntarkastuksia ja muuta tarkastustoimintaa, kun siihen on aihetta ja löytyy resursseja
- valvoo vankilan eri osastojen päiväjärjestyksen toteutumista mahdollisuuksien mukaan pitää ajan tasalla työssä käyvien vankien listaa paperilla ja tietokoneella (muuten toimintaan sijoitukset menevät väärin, vankien toiminnoissa olemista on vaikea valvoa ja vankien tosiasialliset toiminnot jäävät tilastoimatta ja vankilan tulostavoitteet mahdollisesti saavuttamatta vain sen tähden)
- pitää ajan tasalla kerrosylivartijan päiväkirjaa
pirää ajan tasalla seinätaulua (uusista vangeista nimilaatat taululle; vankilaadun muuttuessa muutos myös nimilaattaan; kirjoilta pois lähtevien nimilaatat kokonaan pois taululta; ulkopuolelle menevien nimilaatat pois osastolta ulkopuolella olevien asianmukaiseen kohtaan (käräjillä, lomalla jne.)
pitää ajan tasalla tietokoneella vangit -listaa yhdessä toi m istoyli vartijan kanssa (vankilaadun muutokset, osaston-ja sellin vaihdot jne.)
tekee päätökset vankien asuttamisesta (ilmoittaa vastaanottoon osoitteet; kuulee vankia ennen hänen asuttamistaan), osastonvaihdosta ja sellinvaihdosta tekee siirtolistan päivän muutoksista ja jakaa sen kouluvartijan ja sairaanhoitajan lokeroihin tsoyv:n toimistossa
- jakaa puhelinkortit uusille vangeille osastojen valvomoihin vangin vankilaan tuloa seuraavana päivänä (täyttää kirjan, kenelle annettu, puhelinkorttiin nimi) käsittelee ja myöntää tai evää soittoiaput aamusta (palauttaa puutteellisesti täytetyt puhelinlaput ilman käsittelyä; huomioi kiellot päällä olevat vangit)
- valvoo vankien lounaan klo 10.45 alkaen ruokalassa
tekee vankien päivittäisen toimintaansijoitus kaavakkeen ja koontikaavakkeen tietokoneella, kopioi päivän toimintaansijoitus kaavakkeesta kansioon (vankien ajankäyttö)
antaa tiedoksi vangeille notaarin kerrosylivartijalle toimittamat tiedoksiannot yms.
- jättää viestit seuraaville kerrosylivartijoille asioista, jotka heidän tulisi tietää (vankien kahnaukset, luvatut sellinvaihdot, vankien hämäräpuhat jne), ja raportoi esimiehille asioista, joista heidän tulisi tietää
- varmistaa, että osastonvartijat saavat tiedon vankilaatumuutoksista tukee, ohjaa ja koordinoi osastonvartijoita heidän työssään
opastaa ja neuvoo vankeja heidän erinäisissä kysymyksissään ja tarpeissaan, etsii työmiehiä avoimiksi ilmoitettuihin työpaikkoihin ja ryöhalukknilic vangeille työpaikkoja
- vertailee vahvuudet toimistoylivartijan kanssa iltapäivällä

- valvoo päivällisen klo 15.30 alkaen ruokalassa
- suorittaa osastojen iltatarkastuksen klo 16.30 alkaen (vankien lukumäärän ja kunnon tarkastaminen sekä kerrosylivartijan päiväkirjan tietojen ja osaston päiväkirjan tietojen vertaaminen, erityisesti vankilaadut)
- toimii osastokokouksen sihteerinä (yleensä keskiviikkona) ja tuo esiin valvontapuolcn näkökohtia asioiden käsittelyssä

LAUANTAISIN, SUNNUNTAISIN JA PYHISIN

- valvoo aamiaisen klo 8.30 alkaen
pitää ajan tasalla työssäkäyvien vaukien listaa pitää ajan tasalla seinätaulua pitää ajan tasalla tietokoneella vangit -listaa pitää ajan tasalla kerrosylivartijan päiväkirjaa
- tekee vankien päivittäisen toimintaan sijoitus kaavakkeen ja koontikaavakkeen tietokoneella, kopio päivän toimintaansijoitus kaavakkeesta kansioon (vankien ajankäyttö)
- jakaa puhelinkortit uusille vangeille osastojen valvomoihin vangin vankilaan tuloa seuraavana päivänä (täyttää kirjan, kenelle annettu, puhelinkorttiin nimi)
tekee päätökset vankien asuttamisesta (ilmoittaa vastaanottoon osoitteet; kuule vankia ennen hänen asuttamistaan käymällä hänen juttusillaan matkasellissä), osaston vaihdoista ja sellinvaihdosta
- antaa tiedoksi vangeille notaarin kerrosylivartijalle toimittamat tiedoksiannot yms.
- tekee siirtoistan päivän muutoksista ja jakaa sen kouluvartijan ja sairaanhoitajan lokeroihin tstoyn toimistossa
- vertailee vahvuudet toinistoylivartijan kanssa iltapäivällä
tapaamiset klo 11.00-14.45 (valvoo tapaamaan tulevien henkilöiden kunnon, ohjaa ja opastaa tapaa jia aulassa, valvoo metallin paljastimen läpi kulkemisen, vie tapaamislaput tapaamista valvoville vartijoille tapaamishuoneeseen, puuttuu aina tapaamissääntöjen rikkomuksiin)
- valvoo päivällisen klo 15.00 alkaen ruokalassa
- sulkee osastot ja tarkastaa vahvuudet klo 15.30 alkaen
- hoitaa muita edellä arkipäivän kohdalla mainittuja tehtäviä, jotka on hoidettava myös muina kuin arkipäivinä.

Hallitusneuvos Jussi Pajujoja
Kriminaalipoliittinen osasto

25.5.2005

HE 262/2004 vp

Laup 25/2005/092

OIKEUSMINISTERIÖN VASTINE EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Oikeusministeriön vastine hallituksen esityksestä vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 262/2004 vp) saatujen asiantuntijoiden kirjallisten huomautusten johdosta. Oikeusministeriö lausuu asiassa esitetyistä keskeisistä kysymyksistä kunnioittavasti seuraavaa.

1. Reaalirangaistus

Lakialoitteessa 149/2003 vp ehdotetaan ehdonalaisten vapauttamisen pääsääntöjen kumoamista ja siirtymistä niin kutsuttuun "päivästä päivään" -järjestelmään eli reaalirangaistusjärjestelmään, jossa vanki suorittaa koko hänelle määrätyn vankeusrangaistuksen vankilassa ilman mahdollisuutta päästä ehdonalaiseen vapauteen.

Lakivaliokunnan käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä ensi vaiheessa valmistellut vankeusrangais-tuskomitea (KM 2001:6) ei käsitellyt mietinnössään reaalirangaistusta. Eräissä komiteamietinnössä annetuissa lausunnoissa tätä pidettiin puutteena (Yhteenvedo vankeusrangaistuskomitean mietinnöstä annetuista lausunnoista). Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2002:5). Siksi hallituksen esityksessä käsitellään sekä ehdonalaisten vapauden järjestelmää että reaalirangaistusjärjestelmää. Esityksen mukaan ehdonalaisten vapauden järjestelmän puolesta puhuvat seikat ovat reaalirangaistusjärjestelmää painavampia ja vankien ehdonalaisten vapauttamisen nykyiset pääsäännöt ehdotetaan säilytettäväksi.

Tämä on myös lakivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden vallitseva kanta. Ehdonalaisten vapauden järjestelmää puoltavista seikoista oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen johtaja Tapio Lappi-Seppälä toteaa lausunnossaan:

"Toisaalta on varmaan niin, ettei yksikään puoltoargumenteista sovi kaikkiin tilanteisiin ja jokaiselle voidaan vuorollaan löytää vasta-argumentti, joka pätee jossakin tilanteessa. Ratkaisevaa on kuitenkin argumenttien kokonaisvoima: Kun yhteen vaakakuppiin laitetaan kaikki ehdonalaista vapautta eri tilanteissa ja eri tavoin tukevat syyt, ja toiseen re-aalirangaistuksen puolesta puhuvat perusteet, ei lopputuloksesta oman käsitykseni mukaan ole epäselvyyttä... On niin muodoin ymmärrettävää, ettei yksikään kehittynyt ri-kosoikeusjärjestelmä ole siirtynyt reaalirangaistusjärjestelmään, eikä tähän muutokseen ole aihetta meilläkään. Päinvastoin, ehdonalaisten vapauden järjestelmä on yksi yhdys-kuntaseuraamusten järjestelmän kehittämisen pääkohteita."

Käyntiosoite
Pieni Roobertinkatu
9 00130 HELSINKI
Postio
soite
PL 25
00023
VALTIONEUVOST
O

Puhelin
(09) 160 03
Telekopio
(09) 1606 7730
Sähköpostiosoite
kirj aamo. om@om.fi

Toisaalta reaalarangaistusjärjestelmää kannattava professori Pekka Viljanen toteaa tilanteesta seuraavaa:

"Olen aina kannattanut reaalarangaistusjärjestelmää ja kannatan sitä edelleen. Tällaisella uudistuksella en tarkoittaisi pyrkiä nykyisin suoritettavien vankeusrangaistusten yleiseen ankaroitamiseen vaan siihen, mielestäni luonnolliseen, tavoitteeseen, että rangaistus pantaisiin täytäntöön sellaisena kuin tuomioistuin on sen tuominnut! Selvää kuitenkin on, että reaalarangaistusjärjestelmään siirtyminen ei ole mahdollista niin yksinkertaisesti kuin lakialoitteessa on ehdotettu. HE:ssä 262/2004 vp on (s. 16-19) kysymystä tarkasteltu laajasti ja tuotu esille tämän tyyppisen uudistuksen vaikutus vaihtoehtoja ja uudistuksen edellyttämiä toimenpidevaihtoehtoja. Reaalarangaistusjärjestelmään siirtyminen edellyttäisi kokonaan uutta lainvalmistelutyötä. Lisäksi olen hyvin tietoinen siitä, ettei reaalarangaistusjärjestelmällä ole asiantuntijapiireissä juurikaan kannatusta, joten realistisesti ollakseni, jätän sen puolesta puhumisen seuraavien muutamien huomautusten varaan."

Hallituksen esityksessä 262/2004 vp ja lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettyjen seikkojen perusteella oikeusministeriö katsoo, että ehdonalaisen vapauden järjestelmää puoltavat seikat ovat reaalarangaistusjärjestelmää painavampia ja toteaa, että tämä on myös lakivaliokunnan kuulemien ja aikaisemmissa valmisteluvaiheissa kuultujen asiantuntijoiden vallitseva kanta.

Reaalarangaistusjärjestelmästä käyty keskustelu on kuitenkin ollut tärkeää. Sen kautta on korostunut hallituksen esityksen yksi päätavoite, joka on ollut luoda mahdollisimman läpinäkyvä ja standardi-mainen ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmä. Tätä ilmentää muun muassa se, että ehdonalaisen vapauttamisen määrääosat muodostavat loogisen, asteittain ankaroituvan kokonaisuuden. Vapauttamisen perusmääräosia on hallituksen esityksessä kolme: ensikertaisille ja nuorille 1/2, uusijoille 2/3 ja vakavimpien rikosten uusijoille 1/1. Ehdotetun järjestelmän standardimaisuus taas merkitsee sitä, että käytössä olevan yhtenäisrangaistusjärjestelmän peruseriaatteita ehdotetaan käytettäväksi johdonmukaisesti ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmää uudistettaessa. Tästä esimerkkinä on ehdotettu jään-nösrangaistuksen täytäntöönpanojärjestelmä, joka mahdollisimman pitkälti vastaa olemassa olevaa ehdollisen vankeuden täytäntöönpanoa.

2. Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi

2.1. Esitetty kritiikki

Jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevasta rikoslain 2 c luvun 14 §:stä asiantuntijoina toimineet rikosoikeuden professorit toteavat muun muassa seuraavaa:

-Ehdotuksen epäilemättä ongelmallisimpia kohtia on 14 §:ssä säännelty jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi (professori Pekka Koskinen)

-Ehkä vaikein kohta esitettyssä RL 2 c luvussa on sen 14 §:ssä oleva säännös jäännösrangaistuksen määräämisestä täytäntöön pantavaksi (professori Martti Majanen)

-Jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämistä koskeva 14 § on ongelmallinen (professori Matti Tolvanen) -RL 2 c:14. Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi. Tämä säännös on selkeästi ehdotuksen epäonnistunein. Sitä ei tulisi missään tapauksessa hyväksyä sellaisenaan, (professori Pekka Viljanen)

Merkittävää kuitenkin on, että kritiikistä huolimatta ehdotuksen peruslähtökohtia ei juuri arvostella. Hyvänä pidetään sitä, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanosta ja pituudesta päättää tuomioistuin ja että tämä tapahtuu pääpiirteissään samalla tavoin kuin ehdollisen vankeuden yhteydessä. Eli jään-nösrangaistus voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön, jos uusi rikos on tehty koeaikana, siitä on tuomittava ehdotonta vankeutta ja syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Myös ajatus siitä, että nykyisestä yhden kuukauden pääsäännöstä poiketen täytäntöön pantava jäännösrangaistus olisi suhteutettu edeltäneestä rangaistuksesta suorittamatta olevaan osaan, saa kannatusta. Edelleen asiantuntijalausuntojen perusteella voidaan pitää yleisesti hyväksyttynä, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa mittaamisharkinnassa lähtökohtana on se, mihin uusi rikos antaa aihetta. Jäännösrangaistuksen täytäntöönpano on tähän nähden toissijainen liitännäiskysymys, kuten se on voimassa olevassa rangaistusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

Asiantuntijoiden kritiikki kohdistuukin ensisijaisesti jäännösrangaistuksen täytäntöönpanon lakitekniiseen toteuttamiseen ja tähän liittyviin ongelmiin, ei niinkään hallituksen esityksen perusajatuksiin.

Asiantuntijalausunnoissa esitetään vaihtoehtoja esiintulleiden ongelmien ratkaisemiseksi. Tapio Lappi-Seppälä tarkentaisi ehdotettua järjestelmää. Toisaalta Martti Majanen tekee vaihtoehtoisen pykäläehdotuksen rikoslain 2 c luvun 14 §:lle 1 momentiksi. Seuraavassa näihin ratkaisuehdotuksiin liittyvät näkökohdat käydään lyhyesti lävitse.

2.1. Ehdotetun järjestelmän tarkentaminen

Kuten Lappi-Seppälä lausunnossaan toteaa, jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määrittämisessä ei varsinaisesti ole kysymys rikoslain 7 luvun mukaisesta rikosten yhtymistilanteesta. Tästä syystä ei rangaistuksen mittaamisessa myöskään voida soveltaa RL 7 luvun perusteita sellaisenaan. Yhtenäisrangaistuksen lakiin kirjatut mittaamisperusteet - rikosten lukumäärä, vakavuus ja keskinäinen yhteys - ovat luontevia perusteita, kun arvioidaan ennen tuomiota peräkkäin tehtyjen rikosten yhteistä rangaistusta. Niiden soveltuvuus tilanteessa, jossa arvioitavana on, kuinka suhtautua jo vuosia sitten tehdyn rikoksen johdosta langetetun jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoon uuden rikoksen tai rikosten johdosta, on jo paljon huonompi.

Lappi-Seppälä katsoo, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa mittaamisharkinnassa pohjarangaistukseksi tulee aina ottaa uudesta rikoksesta määrättävä rangaistus, koska jäännösrangaistus on tähän nähden liitännäiskysymys. Kun arvioidaan jäännösrangaistuksen merkitystä rangaistus-kokonaisuuden kannalta, Lappi-Seppälän mukaan tulevat harkittavaksi sekä RL 7 luvun yhtenäisrangaistuksen mittaamiskäytännössä että ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanossa noudatetut tulkintalinjat. Näiden ohella ohjaavat ratkaisua erityisesti 14 §:n 2 ja 3 momentissa ilmenevät seikat. Kyseisissä momenteissa jäännösrangaistuksen määrittämiseen vaikuttavina seikkoina luetellaan mm. se koeajan osa, joka on kulunut ennen vankilaan johtavan uuden rikoksen tekemistä, jäännösrangaistuksen ja uuden rangaistuksen lyhyys sekä ns. sanktiokumulaatio. Lappi-Seppälän mukaan etenemislogiikka olisi siis se, että asiaa lähestytään ensin 7 luvun mukaisen soveltamiskäytännön näkökulmasta; tämän jälkeen sitä tarkastellaan ehdotetun 14 §:n 2 ja 3 momentin näkökulmista. Jälkimmäinen vaihe voi sitten johtaa siihen, ettei jäännösrangaistusta panna lainkaan täytäntöön tai se pannaan täytäntöön vain osaksi huomioon ottaen myös em. RL 7 luvun mittaamissäännöstö.

Lappi-Seppälän huomautukset näyttäisivät antavan aihetta tarkentaa hallituksen esitystä eräiltä osin. Ensiksi hallituksen esityksessä pidetään itsestäänselvänä, että jäännösrangaistuksen tuomitseminen on uuteen rikokseen nähden liitännäiskysymys. Tämä pitää paikkansa voimassa olevan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain näkökulmasta, mutta ei välttämättä rikoslain 7 luvun näkökulmasta. Rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin alussa todetaan: "Yhteistä rangaistusta mitattaessa lähtökohdaksi on otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus..." Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että jäännösrangaistuksen määrittäminen täytäntöön pantavaksi ei rinnastu RL 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun "rikoksesta tuomittavaan rangaistukseen". Samasta syystä jäännösrangaistus ei myöskään voisi olla ns. pohjarangaistus, vaan pohjarangaistus olisi aina uudesta rikoksesta tuomittava rangaistus. Jos kuitenkin katsotaan, että jäännösrangaistusta koskevassa lainkohdassa tulisi nimenomaisesti säätää asiasta, ehdotetun rikoslain 2 c luvun 14 §:n 1 momentin loppuun voitaisiin lisätä esimerkiksi lause: "Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena."

Myös toinen Lappi-Seppälän mainitsema seikka näyttäisi edellyttävän tarkentamista. Kuten hän toteaa, eräs jäännösrangaistukseen tuomitsemiseen vaikuttava seikka olisi se koeajan osa, joka on kulunut ennen vankilaan johtavan uuden rikoksen tekemistä. Näin jäännösrangaistusta määrättäessä voitaisiin ottaa huomioon se, että esimerkiksi kolmen vuoden koeajasta oli kaksi vuotta kulunut ilman rikoksia ennen kuin uusi rikos tapahtui. Tämänkaltaisen järjestelmä on käytössä Englannissa. Tavoitteena on osaltaan motivoida ehdonalaisesti vapautunut vanki rikoksettomaan elämäntapaan ja rikoskierteen katkaisuun.

Asiasta ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 2 c luvun 14 §:n 2 momentin 1 kohdassa. Siinä todetaan: "Jäännösrangaistus voidaan jättää määrittämättä täytäntöön pantavaksi erityisesti silloin, jos suuri osa koeajasta on suoritettu ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tapahtunut". Ajatuksena siis on, että tuomioistuin voi lukea ilman rikoksia suoritettua koeajan osan hyväksi jäännösrangaistuksen suorituksena. Lisäksi ehdotetun 14 §:n 3 momentin mukaan koeajan rikokset suoritettu osa voi olla perusteena sille, että jäännösrangaistus pannaan täytäntöön vain osittain.

Viimeksi mainitut seikat koskevat tilanteita, joissa jäännösrangaistusta ei määrätä täytäntöön pantavaksi tai tämä tapahtuu osittain. Jotta olisi yksiselitteisesti selvää, että jäännösrangaistusta kokonaan täytäntöön pantaessa tulee ottaa huomioon ilman rikoksia kulunut koeaika, sanktiokumulaatio ja muut ehdotetussa rikoslain 2 c luvun 14 §:n 2 momentissa todetut seikat, ehdotettua 1 momenttia tulisi vielä täydentää lauseella: "Jäännösrangaistuksen pituutta määrättäessä otetaan huomioon 2 momentissa säädetyt seikat."

Tämä ja muut ehdotetussa 14 §:n 2 ja 3 momentissa mainitut seikat vaikuttaisivat olennaisesti täytäntöönpantavaksi määrättävien jäännösrangaistusten pituuteen. Kun vielä otetaan huomioon se, että yhteistä rangaistusta määrättäessä jäännösrangaistus ei voisi olla ns. pohjarangaistus, useissa asiantuntijalausunnoissa

esitetty pelko jäännösrangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän aiheuttamasta vanki-määrän kasvusta on aiheellinen, mutta esitetyin toimenpitein hallittavissa. Toisaalta ehdotettu järjestelmä korjaisi nykyiseen järjestelmään kohdistuvan yhdenvertaisuusongelman. Kun nykyisin täytäntöön pantava jäännösrangaistus on yleensä standardimaisesti kuukausi, sen suhteellinen merkitys on suurin lyhyissä jäännösrangaistuksissa. Ehdotettu järjestelmä taas painottaisi sitä, että täytäntöön-pantavan jäännösrangaistuksen tulisi olla suhteessa suorittamatta olevaan rangaistuksen osaan. Tämä tarkoittaisi käänteisesti sitä, että lyhyissä jäännösrangaistuksissa ei standardinomaisesti määrättäisi jäännösrangaistusta, vaan asiaa tulisi aina harkita ehdotetun 14§:n 2 ja 3 momentin valossa.

2.3. Professori Martti Majasen ehdotus

Lausunnossaan Martti Majanen katsoo, että esitettyyn ehdonalaisen vapauden järjestelmään, jossa vanki päästetään hyvin kaavamaisesti lähes kaikissa tapauksissa vapaaksi suoritettuaan rangaistuksestaan puolet tai kaksi kolmasosaa, ei voi yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaamatta enää kuulua käytös-rikkomukseen tai uuteen rikokseen perustuvaa hyvin erisuuruista määrää täytäntöön pantavaksi tulevaa jäännösrangaistusta. Majasen mukaan sanktion täytyy olla yhdenvertainen. Koska koeaikaiset rikkomukset voivat vaihdella, olisi mahdollista ajatella, että täytäntöön pantava jäännösrangaistus määriteltäisiin asteikkona samantapaisesti kuin esitetyssä laissa ehdonalaisen vapauden valvonnasta. Jäännös-rangaistusta voitaisiin määrätä pantavaksi täytäntöön vähintään 14 päivää ja enintään 3 kuukautta (enintään kuitenkin jäännösrangaistuksen määrä) ja tämä rangaistus olisi suoritettava kokonaan. Sitä ei laskettaisi mukaan uuden ehdonalaisen vapauden aikaa laskettaessa. Majasen mukaan olisi syytä myös todeta, että samaa jäännösrangaistusta ei saisi panna täytäntöön kuin kolme kuukautta, minkä suorittamisen jälkeen jäännösrangaistus on rauennut.

Majanen ehdottaa, että rikoslain 2 c luvun 14 §:n 1 momentti muutettaisiin seuraavan sisältöiseksi:

"Jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä, tuomioistuin voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään 14 päivää ja enintään kolme kuukautta, kuitenkin enintään jäännösrangaistuksen määrän. Kun vanki on suorittanut jäännösrangaistusta kolme kuukautta, raukeaa suorittamatta oleva jäännösrangaistuksen osa."

Majasen ehdotus kiinnittää huomiota olennaisiin seikkoihin. Ensiksi kysymykseen siitä, mikä jäännösrangaistuksen täytäntöönpanon kokonaispituus voi olla. Majanen rajaisi tämän määrittämällä asteikon ala- ja ylärajan. Käytännössä Majasen ehdotus ei jäännösrangaistuksen pituuden suhteen olennaisesti poikkea hallituksen esityksestä, kun otetaan huomioon kohdassa 2.2. esitetyt tarkennukset ja rajaukset. Merkittävin ero on se, että poikkeustilanteissa hallituksen esityksen mukainen jäännösrangaistus voi olla pitempi kuin Majasen mallissa. Tämä olisi kuitenkin harvinaista. Toisaalta Majasen esittämä as-teikollinen malli saattaisi ehkä lyhyissä jäännösrangaistuksissa korostaa standardimaista esim. yhden kuukauden ratkaisua - siitä huolimatta että ehdotetut 2 ja 3 momentit säilyisivät - kun taas hallituksen esitys pikemminkin painottaa harkintaa sen suhteen, onko täytäntöönpano näissä tapauksissa tarpeen.

Toinen tärkeä Majasen ehdotuksen esiin nostama seikka on rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän toimivuus eli hallituksen esitykseen liittyvät laki- ja täytäntöönpanotekniset ongelmat. Tässä suhteessa keskeinen kysymys on se, ratkaiseeko Majasen malli hallituksen esitystä paremmin niitä ongelmia, joita asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin. Lausunnoissa on kannettu huolta erityisesti tuomionpur-kutilanteiden lisääntymisestä.

2.4. Laki- ja täytäntöönpanotekniset ongelmat

Professori Pekka Viljanen toteaa lausunnossaan, että ehdotetussa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanojärjestelmässä on lakitekniisiä ongelmia, joita nykyjärjestelmässä ei ole. Nämä liittyvät ennen muuta tilanteisiin, joissa eri tuomioistuimet määräisivät saman jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön. Ongelmatilanne tulisi Viljasen mukaan esiintymään yleensä siinä muodossa, että sama jäännösrangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön kokonaisuudessaan useampaan kertaan.

Nykyisenkin lainsäädännön voimassa ollessa voi käydä niin, että eri tuomioistuimet määräävät saman ehdonalaisen vapauden menetetyksi. Viljasen mukaan tästä ei aiheudu suurta ongelmaa: koska tuomioistuin ei mitenkään liitä jäännösrangaistusta koeaikana tehdystä rikoksesta tuomitsemaansa uuteen rangaistukseen, rangaistuksen täytäntöönpanovaiheessa voidaan muitta mutkitta ottaa huomioon se tosiasia, että samaa jäännösrangaistusta ei kuulu suorittaa enempää kuin yhteen kertaan. Tuomioita ei tarvitse ryhtyä mitenkään korjaamaan esim. purkuteitse.

Sen sijaan Viljanen toteaa, että rikoslain 2 c luvun 14 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa olisi useampia lainvoimaisia yhteisiä vankeusrangaistuksia, joiden pituuteen on vaikuttanut sama jäännösrangaistus. Asia voitaisiin rangaistuksen täytäntöönpanossa korjata vain purkuteitse korkeimman oikeuden toimesta. Viljasen mukaan ehdotettu yhteisen rangaistuksen tuomitsemista edellyttävä sääntely aiheuttaisi paljon turhaa työtä, eikä sellaiseen ei ole missään tapauksessa syytä mennä. Esimerkkinä purkurat-kaisusta, joka johtui siitä, että täytäntöön pantaviksi määrättyt ehdolliset vankeusrangaistukset oli sisällytetty kahteen eri yhteiseen vankeusrangaistukseen, Viljanen mainitsee ratkaisun KKO 2004:25.

Viljasen kannanottoa arvioitaessa on pidettävä erillään kaksi eri seikkaa. On selvää, että siirryttäessä kaavamaisesta nykyjärjestelmästä ehdotettuun järjestelmään, syntyy ongelmatilanteita, joita nykyisessä ehdonalaisen vapauden järjestelmässä ei ole. Kysymys ei ole entuudestaan tuntemattoman ongelman syntymisestä, vaan siitä, että ehdollisen vankeuden täytäntöönpanon yhteydessä havaitut ongelmat saattaisivat yleistyä. On kuitenkin huomattava, että Martti Majasen ehdotukseen ei ole tässä suhteessa ongelmia. Hänen ehdottamansa RL 2 c luvun 14 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimien voisi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään 14 päivää ja enintään kolme kuukautta, kuitenkin enintään jäännösrangaistuksen määrän. Erona hallituksen esitykseen olisi se, että jäännös-rangaistus ei olisi osa yhteistä rangaistusta, vaan sen pituus ilmoitettaisiin erillisenä. Tähän ratkaisumalliin voidaan kuitenkin kohdistaa sama kritiikki, jota Viljasen edellä lainatussa lausunnossa on kohdistanut hallituksen esitykseen.

Nykyisen täysin kaavamaisen järjestelmän etuna on se, että koska tuomioistuimien ei liitä jäännösrangaistusta koeaikana tehdystä rikoksesta tuomitsemaansa uuteen rangaistukseen, täytäntöönpanovaiheessa voidaan ottaa huomioon se tosiasia, että samaa jäännösrangaistusta ei kuulu suorittaa enempää kuin yhteen kertaan. Tuomioita ei tarvitse ryhtyä mitenkään korjaamaan esim. purkuteitse. Sen sijaan jos jäännösrangaistuksen määrääminen ei ole kaavamaisesta, joudutaan käyttämään tuomion purkua sekä silloin kun jäännösrangaistus sisältyy yhteiseen rangaistukseen että silloin kun se ilmoitetaan Majasen esittämällä tavalla erikseen, jos jäännösrangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön useaan kertaan.

Koska tuomioistuimella olisi harkintavalta jäännösrangaistuksen pituuden suhteen, tapauksissa joissa eri tuomioistuimet määräävät saman jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi, pituudet eivät välttämättä ole samat. Rangaistuksen täytäntöönpanossa ei olisi mahdollista tehdä päätöstä siitä, mikä tuomituista jäännösrangaistuksista tulisi panna täytäntöön, koska näin jouduttaisiin puuttamaan tuomioistuimen päätökseen. Joissakin tapauksissa olisi ehkä mahdollista käyttää esimerkiksi senkaltaista tulkintaohjetta, joka aikaisemmin esiintyi ehdollisen vankeuden yhteydessä. Sen mukaan samanaikaisesti tuomioistuinten toisistaan tietämättä määräämistä osista oli pantava täytäntöön pisin. Tällainen ohje ei kuitenkaan olisi riittävä esimerkiksi tilanteessa, jossa toisen tuomioistuimen tuomitsema rikos on tehty heti koeajan alussa, jolloin jäännösrangaistus on tuomittu kokonaan, toisen tuomioistuimen käsittelemä rikos myöhemmin koeajalla, jolloin on otettu huomioon koeajan kuluminen ja tuomittu ehdotetun 14 §:n 3 momentin mukaisesti jäännösrangaistus vain osaksi. Näin ollen se, ilmoitetaanko jäännösrangaistus erikseen vai onko se osa yhteistä rangaistusta, ei ratkaise purkuongelmaa. Kummassakaan tapauksessa rangaistusten täytäntöönpano ei voi ratkaista asiaa nykyiseen tapaan ilman purkua.

2.5. Ehdotus laki- ja täytäntöönpanoteknisten ongelmien ratkaisemiseksi

On selvää, että jäännösrangaistusten täytäntöönpanojärjestelmä ei saa aiheuttaa korkeimpaan oikeuteen purkuruuhkaa. Kuten edellä on todettu, että purkuongelma aktualisoituu ratkaisumallista riippumatta, kun luovutaan nykyisestä täysin kaavamaisesta järjestelmästä ja siirrytään järjestelmään, jossa tuomioistuin käyttää harkintaa määrätessään täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituuden.

Tässä yhteydessä käyttökelpoinen ratkaisumalli voisi olla se, jonka valtiosyyttäjä Matti Nissinen esittää Valtakunnansyyttäjänviraston lausunnossa. Lähtökohtana tulisi Nissisen mukaan olla se, että syyttäjä on osa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoprosessia:

Laki rikoslain muuttamisesta, 2 c luku 14 §: Säännös koskee jäännösrangaistuksen määräämistä täytäntöön pantavaksi. Ehdotetun säännöksen 1. virkkeen sanamuodon se on harkinnanvaraista ja tuomioistuimien voisi siitä määrätä omasta aloitteestaan.

Nykyiseen, akkusatooriselle eli ns. syyttäjävetoiselle menetelmälle perustuvaan rikosasian käsittelyyn soveltuisi kuitenkin paremmin sellainen menettely, jossa po. määrääminen edellyttäisi syyttäjän sitä koskevaa vaatimusta. Käytännössä näin menetellään usein jo nykyisin ja vaatimuksen esittäminen on otettu teknisesti huomioon myös syyttäjän rikosasian käsittelyjärjestelmässä, Sakarissa. Syyttäjä saa vaatimuksen esittämisestä päättämistä varten etukäteen riittävät tiedot vastaajan rikosrekisterin otteesta.

Kun vastaaja saa tiedon tästä vaatimuksesta haasteen tiedoksiantamisen yhteydessä, hän voi valmistautua myös siihen vastaamiseen esim. ehdotetun säännöksen 2 momentin 4 -kohdassa tarkoitettua seurauksesta selvitystä hankkien. Samalla estettäisiin sellaisen tilanteen syntyminen, jossa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanosta annettu määräys tulisi tuomitulle yllätyksenä - olkoonkin, että vastaajat tosiasiallisesti ovat tästä mahdollisuudesta yleensä varsin hyvin perillä.

Näistä syistä säännöksen alkuosa tulisi muuttaa kuuluvaksi: "Tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä..."

Kuten Nissinen toteaa, jo periaatesyistä syyttäjän tulisi olla osa jäännösrangaistuksen täytäntöönpano-prosessia. Toisaalta tätä kautta voitaisiin pitkälle varmistaa se, että samanaikaisesti eri tuomioistuimissa ei määrättäisi samaa jäännösrangaistusta täytäntöönpantavaksi. Koska ehdotetun rikoslain 2 c luvun 14 §:n mukainen jäännösrangaistus liittyy aina uuteen rikokseen, kysymys jäännösrangaistuksesta voidaan selvittää samalla kun selvitetään syytteiden yhdessä käsittelemisen mahdollisuus. Saman vastaajan tekemiä eri rikoksia käsitellään yhdessä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 18 §:n mukaisesti. Syyttäjien tietojärjestelmästä (SAKARI) tämä voidaan selvittää henkilön vireillä-olohaualla, joka ilmoittaa kaikki syyttäjillä vireillä olevat asiat. Lisäksi syyttäjillä on kyselyoikeus poliisin tietojärjestelmään (PATJA), josta voidaan selvittää syyttäjille tulossa olevatkin asiat.

Olennaista siis on, että nykyisten tietojärjestelmien avulla syyttäjävaiheessa voidaan tehokkaasti ennalta ehkäistä se, että sama jäännösrangaistus pantaisiin eri tuomioistuimissa samanaikaisesti täytäntöön. Lainsäädännöllisesti tarkasteltuna ketju olisi aukoton, kun toisaalta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa säädetään rikosten yhdessä käsittelemisestä ja toisaalta edellä ehdotetulla tavalla täydennettäisiin hallituksen esitystä niin, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpano tapahtuisi syyttäjän vaatimuksesta. Tässä yhteydessä voidaan vielä todeta, että syyttäjälaitoksen käynnissä oleva organisaatiouudistus tullee olennaisesti tehostamaan ja syventämään syyttäjien alueellista yhteistoimintaa.

Aikaisempaa laajempi organisatorinen pohja luo myös entistä paremmat edellytykset rikosasioiden yhdessä käsittelemiselle ja tähän liittyen myös sen ennalta ehkäisemiselle, että samoja jäännösrangaistuksia tuomittaisiin samanaikaisesti toisista tietämättä.

2.6. Oikeusministeriön ehdotus jäännösrangaistuksen täytäntöönpanosta

Oikeusministeriö katsoo, että ehdotettua rikoslain 2 c luvun 14 §:n 1 momenttia tulisi täsmentää seuraavalla tavalla:

Tuomioistuin voi **syyttäjän vaatimuksesta** määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tuomittavasta rikoksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. **Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Jäännösrangaistuksen pituutta määrättäessä otetaan huomioon 2 momentissa säädetyt seikat.**

3. Nuorten rikosentekijöiden ehdonalainen vapauttaminen

3.1. Oikeusministeriön kanta

Asiantuntijalausunnoissa kannanotot nuorten rikosentekijöiden ehdonalaisen vapauttamisen 1/2 määräosaan vaihtelivat. Lausunnoista voidaan erottaa kaksi päälinjaa. Hallituksen esitystä puoltavat kannanotot ja kannanotot, joissa kannettiin huolta nuorten rangaistusjärjestelmän koventumisesta.

Koska 15-20-vuotiaana rikoksen tehneet voivat nykyäänösten mukaan vapautua tilanteesta riippuen joko 1/3, 1/2 tai 2/3 määräosalla, hallituksen esitys on lähtökohtaisesti kompromissi näiden määräosien suhteen. Siihen on päädytty vertaamalla viittä eri määräsavaihtoa (HE 262/2004 vp, s. 32). Koska käytännössä määräosalla 1/3 vapautuvia nuoria on tällä hetkellä enemmän kuin määräosalla 2/3 vapautuvia, uudistuksen johdosta vankiluku kasvaisi.

Hallituksen esityksessä lähtökohtana siis on, että nuoret saavat ikänsä vuoksi rikosoikeudellista erityiskohtelua yli täysi-ikäisyysrajan siihen asti kun täyttävät 21 vuotta. Tämä erityiskohtelu olisi yhdenmukaista kaikille nuorille. Asiantuntijalausunnoissa ei ole kritisoitu näitä peruslähtökohtia. Keskustelua on käyty lähinnä siitä, voisiko nuorten erityiskohtelua korostaa vielä enemmän käyttämällä 1/3 määrääosaa.

Hallituksen esitystä ensi vaiheessa valmistellut vankeusrangaistuskomitea kävi aikanaan asiasta laajan periaatekeskustelun. Siinä käytiin lävitse hallituksen esityksessä esitetyt vaihtoehdot. Komitea päätyi yksimielisesti 1/2 määrääosaan. Sen puolesta puhuivat hallituksen esityksessä todetut seikat - nuorten erityiskohtelun tarve ja rangaistusjärjestelmän selkeys. Erityisesti verrattuna määrääosaan 1/3 todettiin, että monissa tilanteissa näin alhainen määrääosa voisi olla ongelmallinen. Hallituksen esityksessä todetaan muun muassa se, että rangaistusta täytäntöönpannaessa tuomittu voi olla merkittävästi rikoshetken ikää vanhempi, jolloin hänellä saattaa olla takanaan pitkään rikosura. Tällöin 1/3 määrääosaa tuskin voidaan pitää perusteltuna. Lisäksi määrääosan 1/3 käyttö johtaisi erityisesti pitkien vankeusrangaistusten leikkautumiseen. Esimerkiksi tapon maksimirangaistus 12 vuotta merkitsisi käytännössä neljää vuotta vankeutta. Kun toisaalta hallituksen esityksen mukaan nuoret voisivat vapautua elinkautisesta vankeudesta ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan 10 vuoden jälkeen, porras murhan ja tapon rangaistuksen välillä olisi suuri. Erityisesti alle 18-vuotiaiden osalta on huomattava se, että heihin myös sovelletaan rikoslain 6 luvun 8 §:n mukaisesti lievennettyä rangaistusasteikkoa. Eli ikä tulee huomioon otetuksi jo asteikkoa määriteltäessä ja hallituksen esityksen mukaisesti ehdonalaisesti vapautettaessa.

Nuorten ehdonalaissa vapauttamisessa oikeusministeriön kantana on hallituksen esityksessä ehdotetun rikoslain 2 c luvun 5 mukainen ehdonalaisten vapauttaminen:

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta tuomittu tai vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetyisaika vähennetään edellä mainituista määrääosista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua määrääosasta.

Tässä yhteydessä tulee korostaa erästä näkökohtaa, johon ehdonalaista vapauttamista koskeissa asiantuntijalausunnoissa ei juurikaan ole kiinnitetty huomiota. Nuorten erityiskohtelun tulee olla paitsi rangaistuksen pituuteen liittyvää, myös laadullisesti tavanomaisesta poikkeavaa. Tähän pyritään muun muassa sillä, että kaikki alle 21-vuotiaana rikoksen tehneet asetetaan ehdonalaissa vapaudessa valvontaan. Tavoitteena edistää valvottavan sijoittumista yhteiskuntaan.

Vastaavasti valvotun koevapauden käyttö on erityisesti nuorilla perusteltua. Koko rangaistuksen vankilassa suorittamaan määrätyillä, joita ei päästetä ehdonalaiseen vapauteen, valvottuun koevapauteen sijoittaminen ehdotetaan säädettäväksi pakolliseksi rikoslain 2 c luvun 12 §:n 3 momentin mukaisesti. Nuorilla pakollinen menettely ei olisi mielekäs muun muassa siksi, että rangaistukset saattavat olla hyvinkin lyhyitä. Selvää kuitenkin on, että valvotun koevapauden käyttöä tulee systemaattisesti harkita nimenomaan nuorilla. Koska valvotun koevapauden aikana henkilö on intensiivivalvonnassa vankilan ulkopuolella, koevapaus on vaihtoehto, joka toisaalta tukee nuorta yhteiskuntaan sijoittumisessa, toisaalta käytännössä merkitsee siirtymistä vankilasta siviilimaailman olosuhteisiin.

3.2. Lakivaliokunnassa esitetty ehdotus

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty sitä asiantuntijalausunnoissa esitettyä vaihtoehtoa, jonka mukaan ensikertaiset nuoret vapautuisivat määrääosalla 1/3, uusijat määrääosalla 1/2. Tämä määrääosien porrastus vastaisi ehdotettua aikuisten porrastusta (1/2 - 2/3). Se estäisi nuorten rangaistusjärjestelmän ankaroitumista nykyisestä, hillitsisi vankiluvun kasvua ja ratkaisisi osan edellä todetuista ongelmista. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että vankeusrangaistuskomitean ehdotusta valmisteltaessa vankiluku oli merkittävästi nykyistä alempi. Lisäksi rikoskierteessä oleva ei saisi 1/3 määrääosan tuottamaa etua. Toisaalta ehdotus aiheuttaisi erittäin suuren portaan määräaikaisten vankeusrangaistusten ja elinkautisen välille sekä johtaisi pitkien määräaikaisten vankeusrangaistusten leikkautumiseen. Jos tällaiseen ratkaisuun halutaan päätyä, ehdotetun rikoslain 2 c luvun 5 §:n 2 momentin vaihtoehtoinen muotoilu voisi olla:

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa tai kahtakymmentä yhtä

vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta puolet. Vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet tai kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta yksi kolmasosa. Lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetyisaika vähennetään edellä mainituista määräosista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua määrää osasta.

4. Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Asiantuntijalausunnoissa on yleisesti pidetty hyvänä ehdotusta ehdonalaisesta vapauttamisesta elinkautisesta vankeudesta. Joitakin yksityiskohtia on arvosteltu. Ehdotetussa laissa pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä säädettäisiin, että jos vankia ei päästetä ehdonalaiseen vapauteen, asia voidaan saattaa hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi kahden vuoden väliajoin. Tässä yhteydessä on noussut esiin kysymys siitä, tulisiko asia voida saattaa uudelleen päätettäväksi vuoden kuluttua edellisestä kielteisestä päätöksestä.

Kysymystä tarkasteltaessa on pidettävä erillään kaksi asiaa: toisaalta se, kuinka usein ehdonalainen vapauttaminen voidaan tuomioistuimen käsiteltäväksi ja toisaalta, miten vapauttaminen käytännössä tapahtuu. Se että käsittelyn väliaika on kaksi vuotta, ei tarkoita, että ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdat porrastuisivat samalla tavoin. Ehdonalaista vapauttamista ensi kertaa käsitellessään Helsingin hovioikeus voi päättää, että elinkautisvanki voi päästä ehdonalaiseen vapauteen esimerkiksi 12 vuoden kohdalla, jota edeltää kuuden kuukauden valvottu koevapaus. Vaihtoehtoisesti se voi päättää, että vapauttaminen tapahtuu 13 vuoden kohdalla, jota edeltää kuuden kuukauden valvottu koevapaus. Näin ollen Helsingin hovioikeus voi käyttää harkintaa ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdan suhteen niin, etteivät vapauttamisajankohdat porrastu kahden vuoden välein, vaan liukuvasti.

Tältä osin oikeusministeriö ei ehdota muutoksia.

5. Yhteenveto

Oikeusministeriö ehdottaa rikoslain 2 c luvun 14 §:n 1 momentin täsmentämistä seuraavalla tavalla:

Tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tuomittavasta rikoksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Jäännösrangaistuksen pituutta määrättäessä otetaan huomioon 2 momentissa säädettyt seikat.

Nuorten ehdonalaisessa vapauttamisessa oikeusministeriön kantana on hallituksen esityksessä ehdotetun rikoslain 2 c luvun 5 mukainen ehdonalainen vapauttaminen:

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta tuomittu tai vanki joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennetään edellä mainituista määräsista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräsasta.

Jos ehdotettua rikoslain 2 c luvun 5 §:n 2 momenttia halutaan nuorten osalta muuttaa, vaihtoehtoinen muotoilu voisi olla:

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa **tai kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta puolet**. Vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet **tai kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta yksi kolmasosa**. Lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennetään edellä mainituista määräsista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua määräsasta.

Luonnos 14.6.2005 LAKIVALIOKUNNAN

MIETINTÖ X/2005 vp

Hallituksen esitys vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskeväksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä joulukuuta 2004 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskeväksi lainsäädännöksi (HE 262/2004 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n 1 momentin kumoamisesta (LA 149/2003 vp — Marja Tiura /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä helmikuuta 2004.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 21/2005 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ma. osastopäällikkö Jarmo Luttunen, hallitusneuvos Jussi Pajuoja ja kehityspäällikkö Jouko Laitinen, oikeusministeriö
- apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- budjettisihteeri Juha Majanen, valtiovarainministeriö

HE 262/2004 vp

Versio 0.1

- poliisiylitarkastaja Eero Laine, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Anne Hujala ja hallitussihteeri Päivi Kaartamo, sosiaali- ja terveysministeriö
- oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki, korkein oikeus
- presidentti Lauri Melander, Helsingin hovioikeus
- ma. kärjäjätuomari Petteri Kosonen, Riihimäen kärjäoikeus

- käräjätuomari Heikki Nousiainen, Vantaan käräjäoikeus
- hallinto-oikeustuomari Veijo Tarukannel, Hämeenlinnan hallinto-oikeus
- valtiosyyttäjä Matti Nissinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- kihlakunnanvouti Olli Sippola, Turun kihlakunnan ulosottovirasto
- pääjohtaja Esa Vesterbacka ja ylilääkäri Heikki Vartiainen, vankeinhoitolaitos
- oikeudellisen yksikönjohtaja Paavo Siltanen, Rikosseuraamusvirasto
- ylitarkastaja Heimo Kangaspunta, Kriminaalihuoltolaitos
- johtaja Kirsti Nieminen, Keravan vankila
- johtaja Sauli Hautakangas, Oulun vankila
- johtaja Anna-Katrina Grönholm, Riihimäen vankila
- johtaja Jaakko Kopra, Vilppulan vankila
- ylilääkäri Hannu Lauerma, Vankimielisairaala
- asianajaja Risto Kyytinen, Suomen Asianajajaliitto
- sihteeri, vartiopäällikkö Reima Laakso, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry
- pääsihteeri Kristiina Kouros, Ihmisoikeusliitto ry
- projektipäällikkö Matti Hytönen, KRIS-Suomi ry
- ylilääkäri Antti Holopainen, A-klinikkasäätiö
- toiminnanjohtaja Jukka Mäki, Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS
- professori Eero Backman
- professori Dan Frände
- valtiotieteiden kandidaatti Kimmo Hypen
- professori Pekka Koskinen
- valtiotieteiden kandidaatti Sonja Kurten-Vartio
- professori Raimo Lahti
- dosentti, oikeustieteen tohtori Tapio Lappi-Seppälä
- professori Martti Majanen
- professori Kimmo Nuotio
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Matti Tolvanen
- professori Terttu Utriainen
- professori Pekka Viljanen.

Viitetiedot

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhdessä hallituksen esitysten HE 261/2004 vp ja HE 263/2004 vp kanssa.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Vankien ehdonalaisen vapauttamisen nykyiset pääsäännöt ehdotetaan säilytettäväksi. Pääsääntöisesti vangit pääsisivät ehdonalaiseen vapauteen suorittuaan kaksi kolmasosaa tai puolet rangaistuksestaan.

Nuorten rikoksenteekijöiden ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmästä, jossa vapauttaminen tapahtuu vangin suorittua kolmasosan rangaistuksestaan, ehdotetaan luovuttavaksi. Rikoksensa alle 21-vuotiaana tehneet voitaisiin vapauttaa heidän suorittuaan puolet rangaistuksestaan.

Osana vangin asteittaista vapauttamista vanki voitaisiin sijoittaa vankilan ulkopuolelle valvottuun koevapauteen. Valvottuun koevapauteen sijoittaminen edellyttäisi vangin sitoutumista hänelle asetettuihin ehtoihin. Koevapautta voitaisiin valvoa teknisin laittein.

Elinkautisvanki voitaisiin ehdotuksen mukaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan hänen suorittuaan rangaistuksesta kaksitoista vuotta. Rikoksensa alle 21-vuotiaana tehneet voitaisiin vapauttaa elinkautisesta ehdonalaisesti aikaisintaan heidän suorittuaan rangaistuksesta kymmenen vuotta. Ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä päättäisi Helsingin hovioikeus. Jos elinkautisvankia ei päästetä ehdonalaiseen vapauteen, asia voitaisiin saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden väliajoin.

Nykyinen pakkolaitosjärjestelmä ehdotetaan muutettavaksi koko rangaistuksen suorittamiseksi vankilassa. Koko rangaistusta vankilassa suorittava voisi päästä ehdonalaiseen vapauteen Helsingin hovioikeuden päätöksellä suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää olisi pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Uudistuksen myötä vankilaoikeus ehdotetaan lakkautettavaksi.

Tuomioistuin määräisi täytäntöönpannavan jäännösrangaistuksen pituuden. Jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrättäisiin yhteinen vankeusrangaistus.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 149/2003 vp ehdotetaan, että vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa siirryttäisiin ns. reaalarangaistusjärjestelmään, jossa vanki suorittaa hänelle tuomitun määräaikaisen vankeusrangaistuksen kokonaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

15. Hallituksen esityksen perusratkaisuna on ehdonalaisen vapauttamisen sisältävän nykyisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanojärjestelmän säilyttäminen ja sen kehittäminen. Näin ollen siinä ei ehdoteta siirtymistä niin sanottuun reaalarangaistusjärjestelmään, jossa tuomioistuimen päätös suoraan määrittää myös vankilassa suoritettavan ajan pituuden.

Reaalarangaistusjärjestelmä on Suomen rangaistusjärjestelmälle vieras. Nykyisin vain sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano edustaa puhtaspiirteistä reaalarangaistusjärjestelmää, koska koko rangaistus suoritetaan vankilassa eikä rangaistuksen suorittamisesta vapautuviin voida enää sen jälkeen kohdistaa mitään valvonta- tai muita toimia. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa (s. 17/11) todetaan, reaalarangaistusjärjestelmän etuna voidaan pitää sen selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Puhdas reaalarangaistusjärjestelmä myös korostaa tuomioistuinten roolia, koska tuomio pannaan aina sellaisenaan täytäntöön.

16. Rangaistuksen tarkoituksen kannalta tarkasteltuna reaalarangaistusjärjestelmässä ainakin jossain määrin korostuu nimenomaan rangaistuksen merkitys nimenomaan tehdyn rikoksen sovituksena. Koska reaalarangaistusjärjestelmässä tehdään periaatteessa jyrkkä ero vankeuden ja vapauden välillä, se voi samalla johtaa siihen, että vankiin ja hänen yhteiskuntaan sijoittumiseensa liittyvät näkökohdat jäävät suhteellisen vähälle huomiolle. Valiokunnan mielestä ehdonalaiseen vapauteen perustuvan järjestelmän keskeisiä etuja onkin juuri se, että sen kautta on mahdollista liittää välittömästi vapautumista seuraavaan aikaan erilaisia toimenpiteitä, joilla voidaan yrittää tukea vankilasta vapautuneen henkilön valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Toisaalta ehdonalaiseen vapauteen liittyy myös uhka, että jäljelle jäänyt rangaistus eli ns. jäännösrangaistus voidaan määrätä täytäntöönpantavaksi koeaikana tehdyn uuden rikoksen vuoksi, mikä osaltaan muodostaa yhden syyn pidättäytyä uusien rikosten tekemisestä. Lisäksi ehdonalaisella vapauttamisella voidaan nähdä olevan myös asialliseen vankilakäyttäytymiseen kannustava vaikutus siitä huolimatta, että vapauttaminen sekä nykyisellään että käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan jossain määrin kaavamaisista.

Reaalirangaistusjärjestelmän toteuttamisella olisi myös tuntuja käytännön vaikutuksia etenkin siirtymävaiheessa. Hallituksen esityksen perusteluista (s. 17 s.) käy nimittäin ilmi, että toteuttamistavasta riippuen reaalirangaistusjärjestelmään siirtyminen joko huomattavasti lisääsi vankilukua tai johtaisi mittavaan rangaistusasteikkojen uudistamistarpeeseen ja sitä kautta pitkälliseen lainsäädäntöprosessiin.

Edellä esitetyistä sekä periaatteellisista että käytännöllisistä syistä lakivaliokunta tukee hallituksen esityksessä valittua perusratkaisua.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikoslain muuttamisesta

2 c luku. Vankeudesta

5 §. Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen. Pykälän / momentissa on ehdonalaisen vapauden määritelmä. Lisäksi momentin toisessa virkkeessä on viittaus ehdonalaisen vapauden valvonnasta säädettävään lakiin. Koska luvun 13 §:ssä on sama viittaus valiokunta ehdottaa, että se poistetaan tästä pykälästä.

Pykälän 2 momentissa säädetään ehdonalaiseen vapauteen pääsemisestä. Pääsäännön mukaan ehdonalaiseen vapauteen pääsee, kun kaksi kolmasosaa rangaistuksesta on suoritettu. Kahtakymmentä yhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta tuomittu samoin kuin vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet.

Voimassa olevan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 5 luvun 9 §:n mukaan nuorisovankilaan määrätty nuorisovanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu kolmannes. Näin ollen ehdotus merkitsisi käytännössä lainsäädännön kiristymistä useiden nuorten rikosentekijöiden kohdalla. Ehdotusta on perusteltu (s. 41) lähinnä sillä, että nykyisin nuoret rikosentekijät ovat eri asemassa sen mukaan, täytyvätkö nuorisovankilaan määräämisen edellytykset heidän kohdallaan. Lisäksi yleisperusteluissa (s. 32/1) on viitattu siihen, että nuorisovankeihin sovellettu ehdonalaisen vapauttamisen yhden kolmasosan

sääntö on poikkeuksellinen ja että järjestelmän yksinkertaisuus puoltaa sitä, että kaikki alle 21-vuotiaat pääsevät ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta puolet.

Valiokunnan mielestä rangaistusjärjestelmän yksinkertaistamisella ei voida hyväksyttävästi perustella sen ankaroittamista ottaen erityisesti huomioon, että kohteena ovat nimenomaan nuoret. Nuorisovankilaan määräämisen edellytyksistä johtuvien yh-denvertaisuusongelmien korjaamisesta ei myöskään millään tavoin seuraa, että rangaistusjärjestelmää tulisi muuttaa juuri nimenomaan tiukempaan suuntaan. Valiokunta on pitänyt ehdotusta arvioidessaan lähtökohtana sitä hallituksen esityksenkin perusteluista (s. 27/1) ilmi käyvää tosiasiaa, että vankeusrangaistus merkitsee nuorelle vakavaa syrjäytymisuhkaa ja että tämän vuoksi erityiskohtelu on perusteltua 18—20 vuotiailla myös silloin, kun kysymys on vankilassa suoritettavan rangaistuksen pituudesta. Jos nuorena rikoksen tehnyt henkilö kuitenkin tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, on syrjäytymisen ja laitostuon estämiseksi pyrittävä rajoittamaan vankilassaoloaika niin lyhyeksi kuin se — erityisesti tuomion perusteena oleva rikollinen teko huomioon

Perustelut

LaVM X/2005 vp — HE 262/2004 vp

ottaen — rangaistusjärjestelmän yleisen hyväksyttävyyden kannalta suinkin on mahdollista. Niin ikään lakivaliokunta on ehdotusta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota perustuslakivaliokunnan lausunnossaan ilmaisemaan kantaan, jonka mukaan alle 18-vuotiaisiin lapsiin sovellettavan sääntelyn ankaroittaminen ei ole aivan asianmukaista lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/1991) kannalta, koska sen 37 artiklan b kohdan mukaan lapsen vangitsemiseen on turvaututtava vasta viimeisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona.

Edellä esittämillään perusteilla lakivaliokunta ehdottaa, että alle 21-vuotiaan tehdystä rikoksesta tuomittu voi päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksen yhden kolmasosan edellyttäen, että hän ei rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa. Jos tämä edellytys ei täyty, tällaisen rikoksen perusteella vankeusrangaistusta suorittava voi päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta puolet.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota 2 momentin perusteluista ilmi käyvään käytäntöön, jonka mukaan ehdonalaisen vapauden alemman määräosan soveltamisen esteenä ei ole se, että henkilö on kolmen rikosta edeltäneiden vuoden aikana ollut vankilassa suorittamassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalvelusrikoksesta (1723/1991). Valiokunnan mielestä tällainen seikka on rangaistusta suorittamaan tulevan henkilön oikeusaseman kannalta niin

merkittävä seikka, että sen on syytä käydä ilmi laista. Siksi valiokunta ehdottaa sitä tarkoittavan säännöksen lisäämistä 2 momenttiin.

6 §. Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta. Pykälässä säädetään siitä, milloin vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen siinä tapauksessa, että hän suorittaa yhteistä vankeusrangaistusta rikoksista, jotka erikseen arvioituna johtaisivat 5 §:n mukaan ehdonalaiseen vapautumiseen eri aikana. Ehdotuksen mukaan tällöin sovellettavaksi tulee tuomitun kannalta ankarampi vaihtoehto. Valiokunta on edellä ehdottanut 5 §:ää muutettavaksi siten, että sen mukaan alle 21-vuotiaana ns. ensikertalaisena tehdystä rikoksesta tuomitusta rangaistuksesta päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu yksi kolmasosa. Tämän muutoksen huomioon ottamiseksi valiokunta ehdottaa pykälän sanamuotoa muutettavaksi.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että ehdotetun säännöksen vuoksi lukumäärältään ja laadultaan melko vähäisetkin yli 21-vuotiaana tehdyt rikokset saattavat joissakin tapauksissa johtaa vankilassaoloajan merkittäväankin pitenemiseen, koska niiden vuoksi tuomittuun ei sovelleta nuoria rikosentekijöitä koskevia erityisiä määräosia. Valiokunta mielestä pykälän mukainen suurimman määröosan soveltamiseen perustuva ratkaisu onkin varsin kaavamainen. Sen vuoksi valiokunta pitää tarpeellisena, että oikeusministeriö erikseen selvittää, voisiko ehdonalaiseen vapauteen päästäminen a pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa perustua esimerkiksi siihen, mitä yhteistä vankeusrangaistusta tuomittaessa on pidetty ankarimman rangaistuksen ansaitsevana rikoksena, tai siihen, miten yhteiseen vankeusrangaistukseen johtaneiden rikosten painopiste jollain muulla tavalla arvioituna sijoittuu suhteessa ehdonalaisten vapautumisen määröosien perusteena oleviin seikkoihin.

8 §. Valvottu koevapaus. Pykälän *1 momentissa* säädetään vangin sijoittamisesta valvottuun koevapauteen. Valvotun koevapauden sisällöstä ei lakin ehdoteta säännöksiä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kuitenkin pitänyt tärkeänä, että sääntelyä täydennetään tällaisilla maininnoilla.

Hallituksen esityksen perusteluista (s. 33/1) käy ilmi, että tarkoituksena on valvonnan suorittaminen erilaisten teknisten välineiden avulla. Tekniikan nopean kehityksen vuoksi menetelmät on kuitenkin haluttu jättää laissa avoimiksi. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi maininnalla valvonnan toteuttamisesta teknisin välinein tai muutoin tavallista intensiivisemmin erityisellä tavalla. Viimeksi mainitun kaltainen erityisesti valvottu koevapaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun henkilö on koevapautensa aikana hoidettavana vankilan ulkopuolisessa laitoksessa päihdehoitoa saamassa.

Pykälän *2 momentissa* säädetään valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksistä. Sen *1 kohdan* mukaan koevapauden tulee perustua vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaiseen rangaistusajan suunnitelmaan. Perustuslakivaliokunta on vankeuslaista antamassaan lausunnossa

katsonut, että rangaistusajan suunnitelman oikeudelliseen velvoittavuuteen viittaavat sanonnat eivät ole asianmukaisia. Mainittuun lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa 1 kohtaa myös tässä muutettavaksi niin, että koevapauteen sijoittaminen tulee edistää rangaistusajan suunnitelman toteuttamista. Tällainen tilanne on käsillä ainakin silloin, kun koevapauteen sijoittaminen on nimenomaisesti mainittu rangaistusajan suunnitelmassa.

Edelleen 2 momentin *S kohdassa* valvotun koevapauden edellytykseksi asetetaan se, että vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihkeitä ja dopingaineita ja sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Valiokunta toteaa olevan tulkinnanvaraista, mitä kulloinkin pidetään dopingaineena. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännöksessä viitataan rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuihin dopingaineisiin. Tämä vastaa myös vankeuslakiehdotuksen perusteluista (HE 263/2004 vp, s. 155/1) ilmi käyvää tarkoitusta. Samalla valiokunta on korvannut "päihde"-sanan "päihdyttävä aine"-termillä, koska sitä käytetään myös säädettävässä vankeuslaissa.

Pykälän 6 momentti sisältää viittaussäännöksen vankeuslain muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että ehdonalaista vapauttamista koskevaa säännöstä on syytä täydentää viittauksella vankeuslakiehdotuksen säännökseen päätöksen tekevästä viranomaisesta. Lakivaliokunta pitää selkeyden vuoksi tarpeellisena, että myös nyt esillä olevaan pykälään otetaan viittaussäännös säädettävän vankeuslain päätöksentekotoimivaltaa koskevaan lukuun.

9 §. *Ehdonalaisen vapauttamisen lykkäminen.* Pykälässä säädetään niistä perusteista, joilla vangin ehdonalaiseen vapauttamiseen päästämistä voidaan lykätä. Sen 4 momentti sisältää viittaussäännöksen muutoksenhakua koskevaan vankeuslakiehdotuksen 20 lukuun. Perustuslakivaliokunta on edellä esitetyin tavoin katsonut lausunnossaan, että säännöstä on selkeyden vuoksi syytä täydentää viittauksella vankeuslakiehdotuksen säännökseen lykkäyksestä päättävästä viranomaisesta. Lakivaliokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään tällainen viittaus.

10 §. *Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta.* Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomittu henkilö voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen. Pääsääntöisesti rangaistuksesta tulee 1 momentin mukaan olla suoritettuna kaksitoista vuotta mutta alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta rangaistusta suorittava vanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen hänen suoritettuaan rangaistuksesta kymmenen vuotta.

Momentissa käytetty ilmaisu "suoritettuaan rangaistuksesta" saattaa olla tulkinnanvarainen erityisesti suhteessa joihinkin säädettävän vankeuslain säännöksiin. Vankeuslain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan vankeusrangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jona täytäntöönpanon perusteena oleva tuomio on julistettu tai annettu, jos tuomittu on asian takia vangittuna. Mainitun säännöksen tarkoituksena on määrittää tutkintavankeuden ja vankeuden välinen raja.

Elinkautiseen rangaistukseen tuomittavat ovat säännönmukaisesti ennen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista tutkintavankeudessa. Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavien oikeusaseman kannalta on tarpeen, että tutkintavankeusajan huomioon ottamisesta ehdonalaiseen vapauteen päästämistä harkittaessa ei synny epäselvyyttä. Sen vuoksi lakivaliokunta ehdottaa "rangaistuksen suorittamisen" korvattavaksi "vankilassaoloaika"-termillä, jota käytetään myös nyt säädettävän lain 12 §:ssä ja vankeuslain 14 luvun 3 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne arviointiperusteet, jotka otetaan huomioon, kun tehdään päätöstä elinkautiseen rangaistukseen tuomitun päästämisestä ehdonalaiseen vapauteen. Edellä 8 §:n 2 momentin kohdalla esittämillään perusteilla valiokunta ehdottaa, että rangaistusajan suunnitelman noudattamisen sijasta käytetään ilmaisua "rangaistusajan suunnitelman toteutuminen".

Pykälän 3 momentissa säädetään mahdollisuudesta määrätä elinkautiseen vankeuteen tuomittu koevapauteen. Koska tällainen koevapaus edeltää ehdonalaista vapauttamista, valiokunta on tarkistanut momentin alkuosan sanamuotoa.

11 §. *Koko rangaistusajan suorittaminen vankilassa.* Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla tuomioistuimien voi määrätä rikoksentehtäjän suorittamaan koko rangaistus-aikansa vankilassa. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa luetellaan kyseeseen tulevat rikokset. Luettelossa mainitaan myös ihmisryöstö. Kyseisen tunnusmerkistön on kuitenkin 1 päivänä elokuuta 2004 voimaan tulleen rikoslain muuttamisesta annetun lain myötä korvannut törkeän ihmiskaupan tunnusmerkistö. Viimeksi mainittu säännös on eräiltä osin ihmisryöstön tunnusmerkistöä laajempi, joskin niiden rangaistusasteikot ovat samat (ks. HE 34/2004, s. 101 ss.). Valiokunta on tämän vuoksi korvannut luettelossa olevan "ihmisryöstön" viittauksella "törkeään ihmiskauppaan".

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota / momentin 2 kohtaan, jonka mukaan yhtenä edellytyksenä koko rangaistusajan suorittamiseen määräämiselle on se, että rikoksentehtäjä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syylistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen taikka että 1 kohdassa nimetty rikos on tehty kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa tai elinkautista vankeutta tai hänet on päästetty ehdonalaiseen vapauteen 12 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Säännöksen sanamuodon valossa on jossain määrin tulkinnanvaraista, riittääkö kohdassa esitettyjen edellytysten täyttymiseen se, että henkilö on ylipäänsä tuomittu 1 kohdassa mainitusta rikoksesta, vai edellytetäänkö lisäksi, että siitä seurannut rangaistus on ollut vähintään kolme vuotta vankeutta. Valiokunta toteaa jo esimerkiksi yhteisen vankeusrangaistuksen määräämistä koskevista säännöksistä johtuvan, että siihen sisältyvien rikosten ns. yksikkörangaistuksia ei voida arvioida. Tämän vuoksi on valiokunnan mielestä johdonmukaista tulkita kohtaa niin, että

siinä tarkoitettu edellytys täyttyy jo sillä, että henkilö kohdassa mainituissa aikarajoissa syyllistynyt johonkin 1 kohdassa lueteltuun rikokseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään 1 momentin soveltamisesta yhteisen vankeusrangaistuksen tapauksissa. Sen mukaan koko rangaistusajan suoritettavaksi määräämistä koskeva päätös voidaan tehdä yhteisen vankeusrangaistuksen tapauksissa, jos ainakin yksi rikoksista on 1 momentin 1 kohdassa lueteltu rikos. Säännös on tältäkin osin tulkinnanvarainen. Ottaen huomioon pykälässä tarkoitetun päätöksen merkitys rikoksentekijälle valiokunta pitää selvänä, että pelkästään yhteisen vankeusrangaistuksen määrääminen vähintään kolmen vuoden pituiseksi ei sinällään vielä riitä. Lisäksi täytyy edellyttää, että 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta rikoksesta — tai jostakin niistä — olisi erikseen tuomittuna seurannut määräaikainen, vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Valiokunta ehdottaa, että momenttia selvennetään tämän mukaisesti.

12 §. *Uusi käsittely tuomioistuimessa.* Pykälän 1 momentin mukaan koko rangaistusajaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Ehdonalainen vapauttaminen voi tällöinkin tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaan on kertynyt viisi vuotta.

Koko rangaistusajaa suorittamaan voidaan tietyin lisäedellytyksin määrätä vain sellainen rikoksentekijä, joka on tuomittu vähintään kolmen vuoden määräaikaiseen vankeusrangaistukseen. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että säännökset ehdonalaisesta vapaudesta ja mahdollisuudesta saattaa asia uudelleen tuomioistuimen harkittavaksi eivät ehdotetun sääntelyn mukaan tulisi näin ollen lainkaan sovellettaviksi, jos henkilö on tuomittu 3—5 vuoteen vankeusrangaistukseen. Tällainen kaavamainen sääntö voikin sen mielestä johtaa vankien yhdenvertaisuuden näkökulmasta erikoisiin tilanteisiin. Lisäksi sääntely saattaa perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tulla arvioitavaksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimissä siksi, että 3—5 vuoden pituisia vankeusrangaistusta suorittavalla henkilöllä ei ole mahdollisuutta saattaa osin hänen vaarallisuuttaan koskevaan arvioon perustuvan vapaudenmenetyksen laillisuutta tuomioistuimen uudelleen tutkittavaksi. Näistä syistä perustuslakivaliokunta on pitänyt aiheellisena, että lakivaliokunta vakavasti harkitsee viiden vuoden säännön poistamista tai sääntelyn tarkistamista niin, että 11 ja 12 §:ssä olevat aikamääreet vastaavat toisiaan.

Koko rangaistusajan määrääminen suoritettavaksi on poikkeuksellinen toimenpide, joka perustuu rikoksentekijän rikosten luonteeseen ja sen perusteella tehtävään vaarallisuusarvioon. Tähän rikoksentekijän vaarallisuuteen nähden lakivaliokunta ei pidä perusteltuna, että ehdonalaiseen vapauteen päästämisen aikaisinta ajankohtaa koskeva ehdoton säännös kokonaan

poistettaisiin. Siksi valiokunta ehdottaa, että kyseinen ehdoton vuosimäärä yhtenäistetään 11 §:n 1 momentin kanssa kolmeksi vuodeksi.

13 §. Ehdonalaisen vapauden koeaika. Valiokunta on yhdenmukaistanut pykälän 2 momentissa käytetyn käsitteen vastaamaan 10 §:ssä olevaa ilmaisua.

14 §. Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä tuomioistuin voi määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön joko kokonaan tai osittain taikka jättää antamatta tällaisen määräyksen.

Kuten hallituksen esityksen perusteluista (s. 25 ja s. 51/11) ilmenee, jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva käytäntö on Suomessa varsin kaavamaista. Lain sanamuodosta huolimatta jäännösrangaistusta suoritetaan vakiintuneen tulkinnan mukaan aina yksi kuukausi jäännösrangaistuksen pituudesta riippumatta. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän yleisen uskottavuuden kannalta. Nykyiseen tilanteeseen nähden hallituksen esityksessä ehdotettu uudenlainen tapa täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituuden määrittämiseksi onkin merkittävä parannus. Kyseinen menettely sallii tarvittavan joustavuuden, jolloin täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuin voi ottaa huomioon kaikki siihen vaikuttavat merkitykselliset seikat. Tällaisen ehdotettu menetelmä on myös omiaan parantamaan jäännösrangaistusta suorittavien keskinäistä yhdenvertaisuutta.

Hallituksen esityksen mukainen malli perustuu siihen, että koeaikana tehdystä rikoksesta tuomittavasta ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta muodostetaan muiden samalla kertaa mahdollisesti tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa yhteinen vankeusrangaistus noudattaen, mitä rikoslain 7 luvussa säädetään. Lakivaliokunta kannattaa hallituksen esityksen mukaista perusratkaisua muun muassa juuri sen joustavuuden vuoksi. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että hallituksen esityksen perustelutkin huomioon ottaen jää varsin epäselväksi, miten ehdotettua mallia on käytännössä tarkoitus soveltaa. Muodostettaessa koeaikana tehdystä uudesta rikoksesta ja jäännösrangaistuksesta yhteinen vankeusrangaistus kyse ei nimittäin ole sellaisesta rikosten yhtymistilanteesta, jota silmällä pitäen rikoslain 7 luku aikoinaan säädettiin. Yhteisen rangaistuksen mittaamista koskevan 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan yhteinen rangaistus on mitattava siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Jäännösrangaistuksen kohdalla voi kuitenkin olla kyse useita vuosia sitten tehdystä rikoksesta, joten mainittujen mittaamissäännösten soveltaminen ei voi täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessä olla samanlaista kuin varsinaista yhteistä rangaistusta mitattaessa.

Hallituksen esityksen perusteluista välittyy selvästi käsitys, jonka mukaan jäännösrangaistus ei rinnastu rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun "rikoksesta tuomittavaan rangaistukseen". Näin ollen se ei myöskään voi olla siinä tarkoitettu ns. pohjarangaistus eli sellainen ankarin rangaistus, joka otetaan yhteisen rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi. Jäännösrangaistuksesta täytäntöönpanavan määrän mittaaminen on siis aina tietyllä tavalla liitännäinen kysymys suhteessa uuteen, koeaikana tehtyyn rikokseen. Tämä on luonnollista jo sen vuoksi, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva kysymys ei — tiettyjä ehdonalaisen vapauden valvonta-aikaisia vakavia rikkomustilanteita lukuunottamatta — voi ylipäänsä tulla esille ilman uutta rikosta. Tämän seikan selventämiseksi valiokunta ehdottaa / *momentissa* nimenomaisesti todettavaksi, että jäännösrangaistusta ei voida pitää rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena.

Lakivaliokunnan mielestä jäännösrangaistuksen täytäntöönpanavan osan mittaaminen voidaan edellä ehdotetuin tavoin täydennetyn pykälän mukaan hahmottaa kolmivaiheisena harkintaprosessina, jossa ainoastaan lähtökohdan muodostaa rikoslain 7 luvun mittaamissäännöstö. Kuten pykälän rakennekin osoittaa, tämän jälkeen on harkittava sitä, tulisiko jäännösrangaistus jättää määräämättä täytäntöön ottaen huomioon pykälän 2 *momentissa* mainitut seikat. Näitä ovat koeajasta suoritettu osuus ennen uuden rikoksen tekemistä, jäännösrangaistuksen lyhyys, uudesta rikoksesta tuomittavan rangaistuksen lyhyys ja sanktiokumulaation estäminen eli rikoksesta tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen huomioon ottaminen. Tuomioistuimen tulee jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa yksittäistapauksessa harkitessaan kiinnittää huomiota paitsi kuhunkin seikkaan erikseen myös niiden yhdessä muodostamaan kokonaisuuteen. Tässä yhteydessä lakivaliokunta korostaa erityisesti, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi tuomitsemista harkittaessa tulee ottaa huomioon se koeajan osa, joka on kulunut ilman rikoksia, koska näin menetellen ehdonalaisessa vapaudessa olevaa henkilöä voidaan timuksesta. Tällainen ratkaisu on sopusoinnussa myös sen kanssa, että koko rangaistusajan määrääminen suoritettavaksi edellyttää ehdotetun 12 §:n mukaan myös syyttäjän esittämää vaatimusta.

Valiokunnan ehdottama lisäys parantaa myös syytetyn asemaa oikeudenkäynnissä. Haasteen tiedoksiantamisen yhteydessä syytetty saa ensinnäkin tiedon siitä, että siellä tullaan käsittelemään myös jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määräämistä. Tällöin syytetty voi jo hyvissä ajoin etukäteen valmistautua vastaamaan vaatimukseen ja esittämään selvitystä etenkin nyt säädettävän pykälän momentissa mainituista seikoista. Toiseksi syyttäjälle säädettävä velvollisuus vaatimuksen esittämiseen aiheuttaa sen, että syyttäjän tulee aina ennen oikeudenkäyntiä selvittää vaatimuksen käsittelyn kannalta merkitykselliset seikat. Ennen kaikkea syyttäjän tulee selvittää rikosasiain käsittelyjärjestelmästä, onko samalla henkilöllä samanaikaisesti jossain muualla käsiteltävänä muitakin rikosasioita, joissa voi tulla esiin kysymys

saman jäännösrangaistuksen määräämisestä täytäntöön pantavaksi. Koska syyttäjillä on kyselyoikeus myös poliisin tietojärjestelmään, heillä on mahdollisuus saada tietoa myös sellaisista asioista, jotka ovat vasta tulossa syyteharkintaan. Tällaisella syyttäjälle säädettävällä toimintavelvollisuudella voidaan näin ollen myös mahdollisimman pitkälle pyrkiä turvaamaan myös se, että tuomioistuimet eivät samaan aikaan määrää täytäntöön pantavaksi samaa jäännösrangaistusta. Näin voidaan välttää mahdollisten purkutilanteiden syntymistä.

Voimaantulosäännös. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Hallituksen esityksen mukaan laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Nyt säädettävällä lailla on asiallinen yhteys hallituksen esitykseen HE 263/2004 vp sisältyvään vankeuslakiehdotukseen. Tämän vuoksi valiokunta huomauttaa, että jos vankeuskin voimaantulo lykkäntyisi myöhempään ajankohtaan, myös nyt säädettävän lain voimaantuloa on asianmukaista vastaavasti siirtää perusteluissa esitetystä.

osaltaan kannustaa rikoksettomaan elämäntapaan. Jotta mainittu harkintavelvollisuus kävisi säännöksestä selvästi ilmi, valiokunta ehdottaa, että 1 momentin lopussa nimenomaisesti viitataan 2 momenttiin.

Jos tuomioistuin harkinnassaan päätyy 2 momentissa säädetty huomioon ottaen siihen, että jäännösrangaistus on — esimerkiksi sen pituuden vuoksi — määrättävä täytäntöön pantavaksi, sen tulee vielä pykälän 3 momentin mukaan arvioida, kuinka paljon jäännösrangaistuksesta pannaan täytäntöön. Valiokunnan mielestä 2 momentissa mainittujen seikkojen tulee ohjata myös tätä harkintaa.

Valiokunta huomauttaa, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanon sääntely ja sen käytännön toteutus eivät ole pelkästään rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää yleisesti koskettavia periaatteellisia kysymyksiä vaan niillä on myös merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Nykyisin jäännösrangaistuksista pannaan täytäntöön keskimäärin 10 prosenttia. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan nykyisillä jäännösrangaistuspuituksilla tämän osuuden nostaminen 20 prosenttiin lisäisi vankilukua 130:11a ja maksaisi ainakin alkuvaiheessa 4—5 miljoonaa euroa. Valiokunnan mielestä tällainen kehitys johtaisi nopeasti kestävämpään tilanteeseen ottaen huomioon vankeinhoitoa jo nykyisin vakavasti vaivaava voimavarojen puute.

Valiokunta on edellä tarkasteltujen, jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvien aineellisten kysymysten lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että pykälään ei sisälly minkäänlaisia menettelyä koskevia säännöksiä. Sen lähtökohtana on, että jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi on tuomioistuimen harkinnan varassa. Valiokunnan näkemyksen mukaan tällainen ratkaisu ei sovi hyvin yhteen rikosprosessissa nykyisin vallitsevan ns. akkusatorisen menetelmän kanssa, koska siinä asian selvittäminen ja eteenpäin vieminen pääkäsittelyssä on nimenomaan syyttäjän velvollisuutena. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin alkuosaa täydennettäväksi niin, että jäännösrangaistus voidaan määrätä

pantavaksi täytäntöön syyttäjän vaatimuksesta. Tällainen ratkaisu on sopusoinnussa myös sen kanssa, että koko rangaistusajan määrääminen suoritettavaksi edellyttää ehdotetun 12 §:n mukaan myös syyttäjän esittämää vaatimusta.

Valiokunnan ehdottama lisäys parantaa myös syytetyn asemaa oikeudenkäynnissä. Haasteen tiedoksiantamisen yhteydessä syytetty saa ensinnäkin tiedon siitä, että siellä tullaan käsittelemään myös jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määräämistä. Tällöin syytetty voi jo hyvissä ajoin etukäteen valmistautua vastaamaan vaatimukseen ja esittämään selvitystä etenkin nyt säädettävän pykälän momentissa mainituista seikoista. Toiseksi syyttäjälle säädettävä velvollisuus vaatimuksen esittämiseen aiheuttaa sen, että syyttäjän tulee aina ennen oikeudenkäyntiä selvittää vaatimuksen käsittelyn kannalta merkitykselliset seikat. Ennen kaikkea syyttäjän tulee selvittää rikosasiain käsittelyjärjestelmästä, onko samalla henkilöllä samanaikaisesti jossain muualla käsiteltävänä muitakin rikosasioita, joissa voi tulla esiin kysymys saman jäännösrangaistuksen määräämisestä täytäntöönpantavaksi. Koska syyttäjillä on kyselyoikeus myös poliisin tietojärjestelmään, heillä on mahdollisuus saada tietoa myös sellaisista asioista, jotka ovat vasta tulossa syyteharkintaan. Tällaisella syyttäjälle säädettävällä toimintavelvollisuudella voidaan näin ollen myös mahdollisimman pitkälle pyrkiä turvaamaan myös se, että tuomioistuimet eivät samaan aikaan määrää täytäntöönpantavaksi samaa jäännösrangais-tusta. Näin voidaan välttää mahdollisten purkutilanteiden syntymistä.

Voimaantulosäännös. Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Hallituksen esityksen mukaan laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Nyt säädettävällä lailla on asiallinen yhteys hallituksen esitykseen HE 263/2004 vp sisältyvään vankeuslakiehdotukseen. Tämän vuoksi valiokunta huomauttaa, että jos vankeuslain voimaantulo lykkääntyisi myöhempään ajankohtaan, myös nyt säädettävän lain voimaantuloa on asianmukaista vastaavasti siirtää perusteluissa esitetystä.

Valiokunta on tehnyt voimaantulosäännöksen 2 momenttiin sanonnallisen tarkistuksen.

Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan yhteenlasketusta rangaistuksesta vapautetaan ehdonalaisesti nyt säädettävän lain mukaisesti, jos yhteenlaskettava rangaistus tulee täytäntöönpantavaksi lain voimaantulon jälkeen.

Hallituksen esityksessä (s. 52/11) ehdotettua siirtymäsääntelyä perustellaan lähinnä hallinnollisilla syillä. Säädettävää lakia ei näin ollen sovellettaisi sen voimaantullessa täytäntöönpantavina oleviin rangaistuksiin, vaikka uusi ehdonalaisen vapauden ajankohdan määräytymistapa on tuomitun kannalta edullisempi kuin nykyisin. Perustuslakivaliokunta on tämän vuoksi lausunnossaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen sekä yhdenvertaisuusnäkökohtiin viitaten esittänyt, että lakivaliokunta harkitsisi voimaantulosäännöksen 3 momentin poistamista. Tämän mukaisesti

lakivaliokunta ehdottaa, että momentti poistetaan. Tällöin jäljempänä olevien momenttien sijaluku muuttuu vastaavasti.

Valiokunta on tarkistanut *4 momenttia* (HE:n 5 momentti) sanonnallisesti.

Voimaantulosäännöksen *5 momenttiin* (HE:n 6 momentti) valiokunta on tehnyt lakitekni-
kisen korjauksen.

Johtolause. Valiokunta on tehnyt johtolauseeseen lakitekni-
kisen korjauksen. **2. Laki**

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

1 §. Hakemus. Pykälässä säädetään pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelyn vireille-tulosta Helsingin hovioikeudessa. Sen *2 momentin* mukaan Rikoksen seuraamusviraston on annettava vangin tekemästä hakemuksesta lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan Rikosseuraamusviraston on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista. Lausuntoon on liitettävä myös Rikosseuraamusviraston arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 54/1) mukaan Rikosseuraamusviraston on otettava kantaa myös siihen, tulisiko vanki määrätä rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun valvottuun koevapauteen. Asian merkityksen vuoksi valiokunta ehdottaa, että siitä otetaan pykälään nimenomainen maininta.

2 §. Asian valmistelun aloittaminen. Pykälän *1 momentin* mukaan lain 1 §:ssä tarkoitettu vapauttamishakemus voidaan tehdä aikaisintaan kaksi vuotta ennen mahdollista vapauttamisajankohtaa. Jos hakemus hylätään, asia voitaisiin *2 momentin* mukaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden väliajoin. Hovioikeudessa valmistelu voitaisiin aloittaa kahden vuoden kuluttua edellisen valmistelun aloittamisesta.

Lakivaliokunnan mielestä mainituissa hylkäystapauksissa kahden väliaika ennen uuden hakemuksen käsiteltäväksi saamista on melko pitkä ottaen huomioon erityisesti, että kyseessä ovat aina jo varsin pitkään vankeusrangaistusta suorittaneet vangit. Jos hylkäyspäätöksen jälkeinen odotusaika ennen uutta käsittelyä olisi kahta vuotta lyhyempi, se voisi valiokunnan käsityksen mukaan osaltaan myös kannustaa vankia asialliseen käyttäytymiseen vankilassa hänen odottaessaan uutta mahdollisuutta vapautumiseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälässä säädettäväksi, että uusi hakemus on oikeus tehdä vuoden väliajoin. Kyseinen aika laskettaisiin hovioikeuden aiemmasta hylkäävästä ratkaisusta. Lyhennettäessä odotusaika yhteen vuoteen momentin 2. virkkeen mukainen säännös valmistelun aloittamisesta hovioikeudessa käy valiokunnan mielestä tarpeettomaksi. Siksi valiokunta ehdottaa sen poistamista.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös perusteluissa (s. 55/1) esitettyyn lausumaan, jonka mukaan hovioikeus voisi harkintansa mukaan määrätä vapauttamisajankohdan esimerkiksi

puolta vuotta aikaisinta laissa säädettyä ajankohtaa myöhemmäksi silloin kun vapauttaminen ei asian käsittelyn vaatiman ajan vuoksi ole mahdollista heti mainitun ajankohdan ollessa käsillä. Valiokunnan mielestä tällainen menettely tulee kyseeseen vain elinkautiseen vankeuteen tuomittua vapautettaessa. Jos kyse sen sijaan on koko rangaistusta suorittamaan määrätystä vangista, rikoslain 2 c luvun 12 §:n 1 momentin soveltaminen johtaa siihen, että tuomioistuimella ei ole vapauttamisajankohdan suhteen harkintavaltaa, vaan vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen heti kaikkien mainitussa pykälässä säädettyjen edellytysten täytyttyä.

3 §. Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin lakitekniisen täsmennyksen.

5 §. Oikeusapu. Pykälässä säädetään vangin oikeudesta saada asiaa käsiteltäessä oi-keusapulain (257/2002) mukaista oikeusapua. Sen 2 momentin mukaan Rikosseuraa-musviraston nimeämästä todistelusta aiheutuneet kustannukset maksetaan valtion varoista siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 57/1) mukaan vankia ei voida velvoittaa korvaamaan valtion varoista maksettuja todistelukustannuksia takaisin valtiolle. Valiokunta ehdottaa, että tällaisesta vangin oikeusaseman kannalta tärkeästä seikasta otetaan momenttiin nimenomainen säännös. Valiokunta on lisäksi sanonnallisesti tarkistanut momenttia.

7 §. Hovioikeuden tuomio ja 8 §. Muutoksenhaku. Pykälissä säädetään hovioikeuden ratkaisusta ja sitä koskevasta muutoksenhausta. Hovioikeuden ratkaistavana olevan asian laatu huomioon ottaen valiokunnan mielestä ratkaisua on syytä tuomion sijasta kutsua päätökseksi. Valiokunta ehdottaa pykäliin tehtäviksi tätä tarkoittavat muutokset.

10 §. Täydentävät säännökset. Pykälän mukaan säädettävän lain lisäksi noudatetaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä rikosasioiden käsittelystä kärjäoikeudessa. Perustelujen (s. 57/11) mukaan sovellettaviksi tulevat esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren tuomarin esteellisyyttä, järjestyksenpitoa, oikeudenkäyntiasiamiestä ja todistelua koskevat luvut. Ehdotettu viittaussäännös ei kuitenkaan ole aivan tarkka, koska mainitut luvut koskevat sekä riita- että rikosasioita. Lisäksi on huomattava, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) on säännöksiä muun muassa asian käsittelykielestä rikosasiaa käsiteltäessä. Näistä syistä valiokunta ehdottaa, että viittaus rikosasioiden käsittelystä voimassa oleviin säännöksiin muutetaan yleiseksi.

3. Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta

3 §. *Valvoja.* Pykälän mukaan ehdonalaisen vapauden valvojana toimii Kriminaalihoitolaitoksen virkamies. Lisäksi pykälässä säädetään hänen avukseen tarvittaessa määrättävästä henkilöstä ja tämän kelpoisuusvaatimuksista.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että valvojan avustajan tehtävä ei ole sillä tavoin itsenäinen, että sääntely muodostuisi ongelmaksi perustuslain 124 §:n kannalta. Samalla se on kuitenkin huomauttanut pykälän 2 *momentin* sanamuodon viittaavan virheellisesti siihen, että avustajan tehtävään määrääminen ei edellyttäisi määrättävän henkilön suostumusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sen vuoksi tarpeellisena, että sääntelyä tältä osin selkeytetään.

Lakivaliokunta ehdottaa, että 2 momenttia muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälä muutoinkin muotoillaan vastaamaan nuorisorangaistuksesta annetun lain (1196/2004) 10 §:ää. Pykälän tarkempien perustelujen osalta lakivaliokunta viittaa nuorisorangaistuksesta antamaansa mietintöön (ks. LaVM 11/2004 vp, s. 6).

4 §. *Valvontaan asettaminen.* Pykälässä säädetään niistä tapauksista, joissa ehdonlaiseen vapauteen päästettävä vanki on asetettava valvontaan.

Valiokunta on tehnyt pykälän 1 *momenttiin* kielellisen tarkistuksen. Hallituksen esityksen mukainen pykälä on valvontaan asettamisen osalta varsin ehdoton. On kuitenkin ilmeistä, että valvontaan asettaminen ei ole aina tarpeen niissäkään tapauksissa, joissa vanki sinänsä kuuluisi säännöksen soveltamisalaan. Tällaisia tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun vanki aiotaan ulkomaalaislain (301/2004) 148 tai 149 §:n perusteella käännäyttää tai karkottaa maasta. Valvontaan asettaminen on tarpeetonta myös silloin, kun vangilla on ehdonlaiseen vapauteen päästessään pitkäaikaista laitoshoidoa edellyttävä vakava sairaus. Myös joissakin muissa tilanteissa voi olla perusteltua jättää vanki asettamatta valvontaan. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun vanki esittää selvitystä siitä, että hän ehdonlaiseen vapauteen päästyään aikoo muuttaa ulkomaille asumaan tai kun vapautuvan vangin jäännösrangaistus on hyvin lyhyt. Tällaisten tapausten huomioon ottamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 *momentti*, jossa säädetään poikkeuksista 1 momentin sääntöön.

5 §. *Valvonnan sisältö.* Pykälän mukaan valvonta sisältää valvojan ja valvottavan säännöllisiä tapaamisia, minkä lisäksi siihen voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä tai ohjelmia. Pykälässä säädetään myös valvontatapaamisten sisällöstä ja valvontasuunnitelman laatimisesta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan huomauttanut siitä, että valvonnan sisältöä koskeva sääntely on perustuslain 8 §:ssä vahvistetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta lain tasolla huomattavan väljä. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntelyn

täsmäntäminen on edellytys sille, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän *1 momenttiin* lisätään säännös, jonka mukaan valvontatapaamisten sekä momentissa tarkoitettujen tehtävien ja ohjelmien yhteinen enimmäismäärä on 12 tuntia kuukaudessa. Saadun tiedon mukaan mainittu tuntimäärä riittää kattamaan käytännön valvontatoiminnan tarpeet. Samalla valiokunta ehdottaa selvyuden vuoksi säädettäväksi, että tämän enimmäismäärän rajoissa kuukausittainen tuntimäärä voi vaihdella sen mukaan kuin valvonnan tarkoituksenmukainen täytäntöönpano edellyttää.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän *4 momenttia* tarkistetaan sanonnallisesti ja että siinä oleva maininta vankeusajan suunnitelmasta korvataan vankeuslakiehdotuksen mukaisella "rangaistusajan suunnitelma"-termillä.

6 §. Valvottavan velvollisuudet. Pykälässä säädetään valvottavan velvollisuudesta osallistua valvontasuunnitelman laatimiseen, antaa valvojalle valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja sekä noudattaa valvojan antamia valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia määräyksiä. Lisäksi pykälään sisältyy kielto, jonka mukaan valvottava ei saa olla valvonta-tapaamisessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Valiokunta on tarkistanut *1 momenttia* kielellisesti.

Pykälän *5 momentin* mukaan valvottavalle on valvonnan alkaessa ilmoitettava, että valvontatapaamisten laiminlyönti ja *4 momentissa* tarkoitettun kiellon vastainen menettely voi johtaa noutoon ja *11 §:ssä* tarkoitettu törkeä valvontavelvollisuuden rikkominen ehdonalaisen vapauden menetykseen. Säädettävän lain *10 ja 11 §* sisältävät kattavat säännökset valvontaan sisältyvien velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista. Ne muodostavat rikkomuksen laadun mukaan ankaroituvan asteikon, jonka toisessa päässä on varoitus ja toisessa ääripäässä ehdonalaisen vapauden määrääminen menetetyksi. Valiokunnan mielestä valvottavan oikeusturvan kannalta ei ole riittävää, että hänelle ilmoitetaan vain noutomahdollisuudesta ja ehdonalaisen vapauden menettämisestä rikkomuksen seuraamuksena. Valiokunta katsoo, että valvottavalle on perinpohjaisesti selvitettävä hänen velvollisuutensa, niiden seuraamukset sekä seuraamusten ankaroitusjärjestelmä, minkä vuoksi se ehdottaa momentin muuttamista yleisempään muotoon.

7 §. Valvojan tehtävät. Pykälä sisältää säännökset valvojan velvollisuudesta perehtyä valvottavan tilanteeseen samoin kuin velvollisuudesta järjestää valvonta niin, ettei se vaikeuta valvottavan elämää.

Pykälän *3 momentin* mukaan valvojan apuna toimivan henkilön on lisäksi noudatettava Kriminaalihuoltolaitoksen hänelle valvonnan täytäntöönpanoa varten antamia määräyksiä ja

ohjeita. Valiokunta ehdottaa, että momentista poistetaan velvollisuus ohjeiden noudattamiseen, koska velvoittaviksi tarkoitetut seikat tulee ilmaista määräysten muodossa.

Momentissa säädetään myös siitä, että tällainen valvojan apuna toimiva henkilö on velvollinen ilmoittamaan Kriminaalihuoltolaitokselle valvottavan velvollisuuksien ja valvontasuunnitelmaan liittyvien määräysten rikkomisesta. Viimeksi mainittu sanonta viittaa valiokunnan mielestä virheellisesti siihen, että valvontasuunnitelmaan voitaisiin erikseen liittää joitain velvoittavia määräyksiä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa momentin loppuosaa muutettavaksi niin, että siitä selvästi käy ilmi valvottavan velvollisuuksien perustuminen joko suoraan säädettävään lakiin tai sen nojalla annettuihin määräyksiin. Viimeksi mainittuja voi 6 §:n 1 momentin mukaan sisältyä yhteydenpidon osalta osalta valvontasuunnitelmaan, minkä lisäksi valvoja voi mainitun pykälän 3 momentin nojalla antaa valvottavalle valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia yksittäistapauksellisia määräyksiä.

Valiokunta on lisäksi kielellisesti selventänyt momentin alkuosaa.

8 §. Päähteiden käytön valvonta. Valiokunta on korjannut pykälässä olevan virheen.

9 §. Nouto. Pykälässä säädetään siitä, millä edellytyksillä valvottava voidaan noutaa valvontatapaamiseen ja miten nouto toteutetaan.

Nuorisorangaistuksesta säädettyä lakia koskeneessa mietinnössään (LaVM 11/2004 vp, s. 8) lakivaliokunta huomautti, että noudolla ja siihen mahdollisesti liittyvällä säilöön ottamisella puututaan voimakkaasti noudettavan henkilökohtaiseen vapauteen. Sen vuoksi valiokunta tuolloin ehdotti noudon edellytyksiä tarkennettavaksi niin, että se tulee kyseeseen vain, jos esimerkiksi henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että hän ilman nouto pyrki välttelemään myös myöhempään jo sovittuun tilaisuuteen saapumista. Valiokunta ehdottaa, että vastaava tarkennus tehdään myös tämän pykälän *1 momenttiin*. Tällöin nouto ei tule kyseeseen esimerkiksi silloin, jos valvottava on yleensä saapunut valvontatapaamisiin ja hänen poissaoloaan voidaan siihen nähden pitää jossain määrin yllättävänä.

Valiokunta on tehnyt pykälän *2 momenttiin* sanonnallisen tarkistuksen.

10 §. Valvontamääräysten rikkominen ja 11 §. Törkeä valvontavelvollisuuksien rikkominen. Pykälät muodostavat kokonaisuuden, jossa säädetään valvottavalle kuluvien velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista ja niiden määräämisestä.

Valiokunnan mielestä pykälien perusteella on melko vaikea hahmottaa, millainen valvottavaan säädettävän lain perusteella kohdistuva seuraamusjärjestelmä tarkkaan ottaen on. Yhtäältä tämä johtuu sääntelyn jakamisesta kahteen eri pykälään ja toisaalta myös pykälien mutkikkaasta kirjoitustavasta. Lisäksi eri seuraamusvaihtoehtojen edellytykset ovat osittain varsin hienovaraisia ja sen vuoksi vaikeita soveltaa, kuten erottelu velvollisuuksien vakavaan ja törkeään rikkomiseen.

Valiokunta ehdottaa, että sääntely kootaan yhteen pykälään, jolloin seuraamusten kokonaisuus ja asteittainen ankaroituminen on helpompi hahmottaa. Sääntelyn soveltamistilanteiden selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa myös, että pykälän *1 momentissa* kirjallisen varoituksen antamisen edellytykseksi ei aseteta siinä tarkoitettua velvollisuuden "vakavaa" rikkomista vaan että sen sijasta viitataan niiden "olennainen" rikkominen. Tällä myös osaltaan osoitetaan, että valvottavalle kuuluvien velvollisuuksien "törkeässä rikkomisessa" — joka saattaa viime kädessä johtaa jäännösrangaistuksen osan määrämiseen täytäntöönpantavaksi — on kyse aivan toisella tavalla velvollisuuksien ydinaluetta koskettavasta rikkomuksesta kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Pykälän uudet *2 ja 3 momentti* vastaavat asiallisesti hallituksen esitykseen sisältyvän 11 §:n 1 ja 2 momenttia.

Hallituksen esityksen mukaan tuomioistuin voisi määrätä pykälässä säädettävän osan jäännösrangaistuksesta täytäntöönpantavaksi pelkästään sillä perusteella, että se katsoo valvottavan menetelleen syyttäjän kuvaamalla tavalla. Valiokunnan mielestä tämä ei ole yksin riittävää, koska valvottavien tilanne voi olla hyvinkin erilainen. Tämä johtuu jo siitä, että valvontaan on lain 4 §:n mukaan asetettava muun muassa, jos koeaika on pitempi kuin yksi vuosi tai jos rikos on tehty alle 21-vuotiaana. Tämän vuoksi törkeissä velvollisuuksien rikkomistapauksissa tuomioistuimia tulee pykälän *4 momentissa* valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotettua voimakkaammin ohjata tilanteen arvioimiseen kokonaisuutena. Valiokunta ehdottaakin, että jäännösrangaistus voidaan määrätä täytäntöönpantavaksi vain, jos siihen myös valvottavan henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt huomioon ottaen on myös erityistä syytä. Tällainen erityinen syy on yleensä käsillä esimerkiksi silloin, kun valvottava on selvästikin tahallaan törkeästi rikkonut hänelle kuuluvia velvollisuuksia. Toisaalta valvottavan henkilöön liittyvät syyt voivat puhua täytäntöönpanomääräyksen antamista vastaan muun muassa silloin, kun valvottava on alle 21-vuotias. Tällaisissa tapauksissa on valiokunnan mielestä syytä mahdollisimman pitkälle pyrkiä välttämään sitä, että nuori joutuisi edes lyhyeksi ajaksi palaamaan vankilaan. Täytäntöönpanomääräyksen antamista harkittaessa on syytä ottaa huomioon myös mahdollisen vankila-ajan vaikutus valvottavan työsuhteeseen tai meneillään olevaan opiskeluun.

Koska valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukaisen 11 §:n sisältö siirretään 10 §:ään, jäljempänä seuraavien pykälien numerointi muuttuu yhtä pienemmäksi.

13 (14) §. Tarkemmat säännökset. Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Sen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muun muassa valvontamääräysten tai valvontavelvollisuuksien rikkomisesta. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on kuitenkin vain antaa valiokunnan ehdottamaa 10 §:ää täsmentäviä säännöksiä

siitä menettelystä, jossa mainitun pykälän mukaisia seuraamuksia määrätään. Valiokunta ehdottaa valtuutuksen sanamuotoa tältä osin muutettavaksi sen tarkoituksen mukaiseksi.

5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Pykälässä säädetään lain soveltamisesta henkilöön, joka on laitoksessa pitämisen sijasta määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle tai joka suorittaa tiettyjä rangaistukseen kuuluvia tehtäviä. Pykälää on hallituksen esityksen antamisen jälkeen nuorisorangaistusta koskeneen uudistuksen yhteydessä muutettu 1 päivänä tammikuuta 2005 voimaan tulleella lailla (1198/2004). Tämän vuoksi "nuorisopalvelu" on nyt muutettavan "nuorisopalveluksi". Lisäksi lakiehdotuksen johtolausetta on tarkistettava.

Lakialoite

Yleisperusteluissa esittämistään syistä valiokunta puoltaa hallituksen esityksen mukaista ratkaisua, joka perustuu vankien ehdonalaista vapauttamista koskevan järjestelmän säilyttämiselle. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lakialoite LA 149/2003 vp hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 4., 6. ja 7. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. — 3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja että lakialoite LA 149/2003 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset 1.

Laki rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 2 §, sellaisena kuin se on laissa 697/1991,

muutetaan 2 luvun 13 § ja 6 luvun 15 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 13 § laeissa 352/1990 ja 515/2003 ja 6 luvun 15 § *viimeksi mainitussa* laissa (*poist.*), sekä

lisätään lakiin uusi 2 c luku seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

13 § (Kuten
HE)

2 c luku

Vankeudesta

Yleissäännökset

1-4 §
(Kuten HE)

Ehdonalainen vapauttaminen

5 §

Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen

Ehdonalainen vapauttaminen tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangin päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. *(Poist.)*

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonlaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa *tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta puolet. (Poist.)* Vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet *tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta yksi kolmasosa. Viimeksi mainitun määräosan soveltamista ei estä se, että henkilö on rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana suorittanut vankilassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalveluslain (1723/1991) 26 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta. Tämän lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetyisaika vähennetään edellä mainituista määräosista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitetusta määräosasta.*

(3 mom. kuten HE)

6 §

Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta

Jos yhteistä vankeusrangaistusta suorittavan eri rikokset johtaisivat 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri määräosien soveltamiseen, hänet päästetään ehdonlaiseen vapauteen *niistä suuremman mukaan.*

7 §

(Kuten HE)

8 §

Valvottu koevapaus

Vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistämiseksi hänet voidaan sijoittaa vankilan ulkopuolelle *teknisin välinein tai muulla tavoin erityisesti* valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista.

Valvotun koevapauden edellytyksenä on, että:

1) koevapaus *edistää* vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaisen rangaistusajan *suunnitelman toteuttamista*;

(2 kohta kuten HE)

3) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä *päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja* dopingaineita ja sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan;

(4—6 kohta kuten HE)

(3—5 mom. kuten HE)

Muutoksenhausta 3 momentissa tarkoitettuun päätökseen säädetään vankeuslain 20 luvussa *ja valvottua koevapautta koskevasta päätösvallasta mainitun lain 21 luvussa.*

9 §

Ehdonalaisen vapauttamisen lykkäminen (1—3

mom. kuten HE)

Muutoksenhausta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämistä koskevaan päätökseen säädetään vankeuslain 20 luvussa *ja lykkäämistä koskevasta päätösvallasta mainitun lain 21 luvussa.*

10 §

Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Elinkautiseen vankeuteen tuomittu voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, *kun vankilassaoloaikaa on kertynyt* kaksitoista vuotta. Kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomittu vanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen aikaisintaan, *kun vankilassaoloaikaa on kertynyt* kymmenen vuotta.

Harkittaessa kysymystä ehdonalaisestä vapauttamisesta kiinnitetään huomiota elinkautiseen vankeusrangaistukseen johtaneen rikoksen tai rikosten laatuun, tuomitun mahdolliseen myöhempään rikollisuuteen sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin seikkoihin. Vapauttamisharkinnassa tulee ottaa huomioon vankeuslain 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen rangaistusajan suunnitelman *toteutuminen* ja vankila-aikainen käyttäytyminen muutenkin.

Ennen kuin elinkautiseen vankeuteen tuomittu päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänet voidaan määrätä valvottuun koevapauteen. Jos Rikosseuraamusvirasto katsoo, että koevapauden aikana tapahtuneen rikoksen vuoksi 2 momentissa tarkoitettua vapauttamista on harkittava uudelleen, sen on saatettava asia Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi.

(4 mom. kuten HE) n §

Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa

Tuomioistuimien voi rangaistukseen tuomitessaan syyttäjän vaatimuksesta päättää, että tuomittu vapautuu vankilasta vasta hänen suoritettuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan, jos:

1) rikosentekijä tuomitaan määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä sodankäyntirikoksesta, törkeästä ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa, joukkotuhonnasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan määräaikainen yhteinen vankeusrangaistus, (*poist.*) 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen edellytyksenä *on*, että ainakin yksi rikoksista on *sanotussa* momentissa mainittu rikos *ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa seuraisi määräaikainen, vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistus.*

12 §

Uusi käsittely tuomioistuimessa

Koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonlaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Ehdonlainen vapauttaminen voi tämän momentin mukaan tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt *kolme* vuotta.

(2—4 mom. kuten HE)

13 §

Ehdonlaisen vapauden koeaika

(1 mom. kuten HE)

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonlaisen vapauden koeaika ja jäännösrangaistus ovat kolme vuotta. Jos koko rangaistuksen vankilassa suorittanut tekee 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen kolmen vuoden aikana siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa, tämä on rangaistuksen koventamisperuste.

(3 mom. kuten HE)

14 §

Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi

Tuomioistuimien voi *syyttäjän vaatimuksesta* määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. *Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä mainitun luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuimen tulee ottaa huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.*

(2 — 4 mom. kuten HE)

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

15 § (Kuten

HE)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Ennen lain voimaantuloa täytäntöön pantavaksi määrätty jäännösrangaistus, joka tulee täytäntöön pantavaksi lain voimaantulon jälkeen, on jäännösrangaistuksen pituinen, kuitenkin enintään yksi kuukausi. *Pakkolaitokseen eristetty vanki* suorittaa koko jäännösrangaistuksen.

(3 mom. *poist.*)

(3 mom. kuten HE:n 4 mom.)

Elinkautiseen vankeuteen tuomittuihin sovelletaan tämän lain säännöksiä.

Vankiin, joka tämän lain voimaan tullessa on eristettynä pakkolaitokseen, sovelletaan 2 *c luvun* 12 §:n säännöksiä. Määräosa 5/6 lasketaan täytäntöön pantavasta rangaistuksesta ja jäännösrangaistuksesta.

(6 ja 7 mom. kuten HE:n 7 ja 8 mom.)

2.

Laki

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään: ¹ § *Hakemus*

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun tai koko rangaistuksen rangaistuslaitoksessa suorittamaan määrätyn ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella.

Rikosseuraamusviraston on hakemuksen johdosta annettava lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan Rikosseuraamusviraston on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista ja onko vanki määrättävä rikoslain 2 *c luvussa* tarkoitettuun valvottuun koevapauteen. Lausuntoon on liitettävä Rikosseuraamusviraston arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

2 §

Asian valmistelun aloittaminen

(1 mom. kuten HE)

Jos vankia ei päästetä ehdonalaiseen vapauteen, asia voidaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi (*poist.*) vuoden *kuluttua hylkäävästä päätöksestä*. (*Poist.*)

3 §

Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa

Vanki voi esittää asiassa tarpeellista selvitystä. Hovioikeuden on kuultava vankia 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua lausunnon ja saman pykälän 3 momentissa tarkoitettua hakemuksen johdosta.

(2—4 mom. kuten HE)

4 § (Kuten
HE)

5 §

Oikeusapu

(1 mom. kuten HE)

Rikosseuraamusviraston *asian selvittämistä varten nimeämälle todistajalle tai muulle henkilölle* aiheutuneet kustannukset maksetaan valtion varoista siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään. *Vankia ei kuitenkaan voida velvoittaa korvaamaan näitä kustannuksia valtiolle.*

6 §
(Kuten HE)

7 §

Hovioikeuden päätös

Jos hovioikeus päättää päästää tuomitun ehdonalaiseen vapauteen, *päätöksessä* on määrättävä vapauttamispäivä sekä lausuttava mahdollisesta koevapaudesta.

Jos asiassa järjestetään suullinen käsittely, *päätös* on annettava 30 päivän kuluessa suullisen käsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Muissa kuin 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti suullisen käsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Päätöksestä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 24 luvussa hovioikeuden ratkaisusta säädetään.

8 §

Muutoksenhaku

Hovioikeuden *hakemuksen johdosta antamaan päätökseen samoin kuin sen 5 §:n nojalla tekemään päätökseen* saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Asian käsittelyssä korkeimmassa oikeudessa noudatetaan, mitä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemistä asioista säädetään.

9 §
(Kuten HE)

10 §

Täydentävät säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asian käsittelyssä noudatetaan lisäksi, (*poist.*) rikosasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa *voimassa olevia säännöksiä*.

11 §

(Kuten HE)

3.

Laki
ehdonalaisen vapauden valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten HE)

3 §

Valvoja ja hänen apunaan toimiva henkilö

Valvojana toimii Kriminaalihuoltolaitoksen virkamies.

*Valvonnan tarkoituksenmukaisen toimeenpanemisen sitä edellyttäessä valvojan avuksi voidaan määrätä tehtävään suostunut henkilö, jolla on sen hoitamiseen soveltuvaa sosiaali-, nuoriso- tai kasvatustieteiden koulutusta ja kokemusta. Tehtävään voidaan erityisestä syystä määrätä muukin siihen sopiva henkilö. Valvojan apunaan toimivaan henkilöön sovelletaan kielilakia (423/2003) (*poist.*) ja rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.*

Kriminaalihuoltolaitos tekee valvojan avuksi määrättävän henkilön kanssa sopimuksen tehtävän hoitamisesta sekä päättää hänelle valtion varoista maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta.

4 §

Ehdonlaiseen vapauteen päästettävä vanki asetetaan valvontaan, jos:

- 1) koeaika on pitempi kuin yksi vuosi;
- 2) rikos on tehty alle 21-vuotiaana; tai
- 3) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan 1 momentissa säädetyn estämättä jättää asettamatta valvontaan, jos valvonta on sen tarkoitus huomioon ottaen vangin odotettavissa olevan maasta poistamisen, vakavan sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi selvästi tarpeetonta. (Uusi)

5 §

Valvonnan sisältö

Valvonta sisältää valvojan ja valvottavan säännöllisiä tapaamisia, joiden avulla seurataan valvottavan olosuhteita ja niissä tapahtuvia muutoksia ja joiden tarkoituksena on parantaa valvottavan kykyä kantaa vastuuta ja toimia yhteiskunnassa hyväksyttävällä tavalla. Valvontaan voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä tai ohjelmia. *Valvontatapaamisia sekä valvontaan kuuluvia tehtäviä ja ohjelmia saa kuukausittain olla enintään 12 tuntia. Kuukausittainen tuntimäärä voi valvonnan aikana vaihdella sen mukaan kuin valvonnan tarkoituksenmukainen täytäntöönpano edellyttää.* (2 ja 3 mom. kuten HE)

Valvontasuunnitelma on sovittava yhteen rangaistusajan suunnitelman kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä sijoittajayksikön, vankilan, vangin koti- tai asuinkunnan sekä muiden viranomaisten, (poist.) yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

6 §

Valvottavan velvollisuudet

Valvottava on velvollinen osallistumaan valvontasuunnitelman laatimiseen ja (poist.) valvontasuunnitelmassa yksilöidyllä tavalla pitämään yhteyttä valvojaan. (2—4 mom. kuten HE)

Valvottavalle on valvonnan alkaessa ilmoitettava niistä seuraamuksista, joita hänelle tämän pykälän mukaan kuuluvien velvollisuuksien rikkomisesta voi aiheutua.

7 §

Valvojan tehtävät

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Valvojan apuna lain 3 §:n 2 momentin nojalla toimivan henkilön tulee (poist.) lisäksi noudattaa Kriminaalihuoltolaitoksen hänelle valvonnan täytäntöönpanoa varten antamia määräyksiä (poist.) sekä ilmoittaa Kriminaalihuoltolaitokselle valvottavalle tässä laissa säädettyjen tai hänelle tämän lain nojalla määrättyjen velvollisuuksien rikkomisesta.

8 §

Jos valvottava on valvontatapaamisessa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, valvojan tai muun Kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystilan epäillään johtuvan alkoholista, Kriminaalihuoltolaitoksen virkamies voi velvoittaa valvottavan suorittamaan puhalluskokeen.

9 §

Nouto valvontatapaamiseen

Jos valvottava ilman valvojan tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä jättää saapumatta valvontatapaamiseen *ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään valvonta-tapaamista, tai jos valvottava valvontatapaamisessa rikkoo 6 §:n 4 momentissa säädettyä kieltoa*, valvottava voidaan noutaa valvojan erikseen määräämään seuraavaan *valvontatapaamiseen*. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua, jollei nou-totoimenpiteitä ole pidettävä selvästi *epätarkoituksenmukaisina*.

Noudosta päättää pidättämiseen oikeutettu poliisimies Kriminaalihuoltolaitoksen pyynnöstä. Noudettavaksi määrätty saadaan enintään kuusi tuntia ennen 1 momentissa tarkoitettua valvontatapaamista ottaa kiinni ja säilöön. Nouto on pyrittävä suorittamaan niin, ettei valvottava sen vuoksi joudu tarpeettomasti huomion kohteeksi. Valvottavaa ei saa pitää kiinni *otettuna* tai säilössä kauempaa kuin valvontatapaamiseen noutaminen edellyttää.

10 §

Valvottavalle kuuluvien velvollisuuksien rikkominen

Jos valvottava ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö hänelle 6 §:ssä säädetyn *velvollisuuden* tai *olennaisesti* rikkoo hänelle *sen nojalla annettua määräystä* Kriminaalihuoltolaitoksen on annettava hänelle kirjallinen varoitus. Ennen varoituksen antamista on valvottavalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. *Varoitusta ei kuitenkaan saa antaa, jos laiminlyönnin tai rikkomuksen perusteella päätetään ryhtyä 9 §:ssä tarkoitettuun noutoon.*

Mikäli valvottava ei noudon jälkeenkään noudata velvollisuuttaan pitää yhteyttä valvojaan tai jos hän muutoin törkeästi rikkoo hänelle 6 §:n mukaan kuuluvia velvollisuuksia, Kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. (Uusi 2 mom.)

Jos virallinen syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi valvottavan 2 momentissa tarkoitetun menettelyn vuoksi pantava täytäntöön, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille tuomioistuimelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena ratkaissut ehdottomaan vankeuteen johtaneen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä valvottava asuu tai vakinaisesti oleskelee. (Uusi 3 mom.)

Jos tuomioistuin toteaa valvottavan menetelleen 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ja jos siihen valvottavan henkilöön ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena huomioon ottaen on erityistä syytä, se voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään neljä ja enintään 14 päivää. (Uusi 4 mom.)

H §

(Poist.)

11 ja 12 (12 ja 13) §

(Kuten HE)

15 (14) §

Tarkemmat säännökset

Valvonnan järjestämisestä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, valvontaan liittyvistä asiakirjoista, *menettelystä valvottavalle 10 §:ssä tarkoitettuja seuraamuksia määrättäessä* ja matkakustannusten korvaamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

14 (15) §

(Kuten HE)

5.

Laki

**eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta
annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun lain (894/1946) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1198/2004, seuraavasti:

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa yhdyskuntapalveluun

tai *nuorisorangaistukseen* kuuluvaa työtä tai tehtävää. Lakia sovelletaan lisäksi henkilöön, joka suorittaa ehdonalaisen vapauden valvontaan sisältyviä tehtäviä tai ohjelmia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax/vihr
vpj. Susanna Rahkonen/sd
jäs. Esko Ahonen /kesk
Lasse Hautala /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /kok
Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sirnö /vas
Timo Soini /ps
Astrid Thors /r
Marja Tiura /kok
Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.

Luonnos 15.6.2005 ' LAKIVALIOKUNNAN

MIETINTÖ X/2005 vp

Hallituksen esitys vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä joulukuuta 2004 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vankeutta ja ehdonalaista vapauttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 262/2004 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n 1 momentin kumoamisesta (LA 149/2003 vp — Marja Tiura /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä helmikuuta 2004.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 21/2005 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ma. osastopäällikkö Jarmo Littunen, hallitusneuvos Jussi Pajujoja ja kehityspäällikkö Jouko Laitinen, oikeusministeriö
- eduskunnan apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio
- budjettisihteeri Juha Majanen, valtiovarainministeriö

HE 262/2004 vp

Versio 0.1

- poliisiylitarkastaja Eero Laine, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Anne Hujala ja hallitussihteeri Päivi Kaartamo, sosiaali- ja terveysministeriö
- oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki, korkein oikeus
- presidentti Lauri Melander, Helsingin hovioikeus
- ma. kärjätuomari Petteri Kosonen, Riihimäen kärjäoikeus
- laamanni Heikki Nousiainen, Vantaan kärjäoikeus

- hallinto-oikeustuomari Veijo Tarukannel, Hämeenlinnan hallinto-oikeus
- valtiosyyttäjä Matti Nissinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- kihlakunnanvouti Olli Sippola, Turun kihlakunnan ulosottovirasto
- pääjohtaja Esa Vesterbacka ja ylilääkäri Heikki Vartiainen, vankeinhoitolaitos
- oikeudellisen yksikön johtaja Paavo Siltanen, Rikosseuraamusvirasto
- ylitarkastaja Heimo Kangaspunta, Kriminaalihoitolaitos
- johtaja Kirsti Nieminen, Keravan vankila
- johtaja Sauli Hautakangas, Oulun vankila
- johtaja Anna-Katrina Grönholm, Riihimäen vankila
- johtaja Jaakko Kopra, Vilppulan vankila
- ylilääkäri Hannu Lauerma, Vankimielisairaala
- asianajaja Risto Kyytinen, Suomen Asianajajaliitto
- pääsihteeri Kristiina Kouros, Ihmisoikeusliitto ry
- sihteeri, vartiopäällikkö Reima Laakso, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry
- projektipäällikkö Matti Hytönen, KRIS-Suomi ry
- ylilääkäri Antti Holopainen, A-klinikkasäätiö
- toiminnanjohtaja Jukka Mäki, Kriminaalihoollon tukisäätiö KRITS
- professori Eero Backman
- professori Dan Frände
- valtiotieteiden kandidaatti Kimmo Hypen
- professori Pekka Koskinen
- valtiotieteiden kandidaatti Sonja Kurten-Vartio
- professori Raimo Lahti
- dosentti, oikeustieteen tohtori Tapio Lappi-Seppälä
- professori Martti Majanen
- professori Kimmo Nuotio
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Matti Tolvanen
- professori Terttu Utriainen
- professori Pekka Viljanen.

Viitetiedot

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhdessä hallituksen esitysten HE 261/2004 vp ja HE 263/2004 vp. Valiokunnalla on mietintöä laatiessaan ollut käytettävissä myös perustuslakivaliokunnan viimeksi mainitusta esityksestä antama lausunto PeVL 20/2005 vp.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys on osa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevaa kokonaisuudistusta. Ehdotuksen mukaan vankien ehdonalaisen vapauttamisen nykyiset pääsäännöt säilytettäisiin. Pääsääntöisesti vangit pääsisivät ehdonlaiseen vapauteen suorittuaan kaksi kolmasosaa tai puolet rangaistuksestaan.

Nuorten rikosentekijöiden ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmästä, jossa vapauttaminen tapahtuu vangin suorittua kolmasosan rangaistuksestaan, ehdotetaan luovuttavaksi. Rikoksensa alle 21-vuotiaana tehneet voitaisiin vapauttaa heidän suorittuaan puolet rangaistuksestaan.

Osana vangin asteittaista vapauttamista vanki voitaisiin sijoittaa vankilan ulkopuolelle valvottuun koevapauteen. Valvottuun koevapauteen sijoittaminen edellyttäisi vangin sitoutumista hänelle asetettuihin ehtoihin. Koevapautta voitaisiin valvoa teknisin laittein.

Elinkautisvanki voitaisiin ehdotuksen mukaan päästää ehdonlaiseen vapauteen aikaisintaan hänen suorittuaan rangaistuksesta kaksitoista vuotta. Rikoksensa alle 21-vuotiaana tehneet voitaisiin vapauttaa elinkautisesta ehdonalaisesti aikaisintaan heidän suorittuaan rangaistuksesta kymmenen vuotta. Ehdonlaiseen vapauteen päästämistä päättäisi Helsingin hovioikeus. Jos elinkautisvankia ei päästetä ehdonlaiseen vapauteen, asia voitaisiin saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden väliajoin.

Nykyinen pakkolaitosjärjestelmä ehdotetaan muutettavaksi koko rangaistuksen suorittamiseksi vankilassa. Koko rangaistusta vankilassa suorittava voisi päästä ehdonlaiseen vapauteen Helsingin hovioikeuden päätöksellä suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää olisi pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Uudistuksen myötä vankilaoikeus ehdotetaan lakkautettavaksi.

Tuomioistuin määräisi täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituuden. Jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrättäisiin yhteinen vankeusrangaistus.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 149/2003 vp ehdotetaan, että vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa siirryttäisiin ns. reaalarangaistusjärjestelmään, jossa vanki suorittaa hänelle tuomitun määräaikaisen vankeusrangaistuksen kokonaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT***Yleisperustelut***

Hallituksen esityksen perusratkaisuna on säilyttää nykyinen ehdonalaisen vapauttamisen sisältävä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanojärjestelmä ja kehittää sitä. Näin ollen siinä ei ehdoteta siirtymistä niin sanottuun reaalarangaistusjärjestelmään, jossa tuomioistuimen päätös suoraan määrittää myös vankilassa suoritettavan ajan pituuden.

Reaalarangaistusjärjestelmä on Suomen rangaistusjärjestelmälle vieras. Nykyisin vain sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano edustaa puhdaspiirteistä reaalarangais-tusjärjestelmää, koska koko rangaistus suoritetaan vankilassa eikä rangaistuksen suorittamisesta vapautuviin voida enää sen jälkeen kohdistaa mitään valvonta- tai muita toimia. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa (s. 17/11) todetaan, reaalarangaistusjärjes-telmän etuna voidaan pitää sen selkeyttäjä ymmärrettävyyttä. Puhdas reaalarangaistusjärjestelmä korostaa tuomioistuinten roolia, koska tuomio pannaan aina sellaisenaan täytäntöön.

Rangaistuksen tarkoituksen kannalta tarkasteltuna reaalarangaistusjärjestelmässä jossain määrin korostuu rangaistuksen merkitys nimenomaan tehdyn rikoksen sovituksena. Koska reaalarangaistusjärjestelmässä tehdään periaatteessa jyrkkä ero vankeuden ja vapauden välillä, se voi samalla johtaa siihen, että vankiin ja hänen yhteiskuntaan sijoittumiseensa liittyvät näkökohdat jäävät suhteellisen vähälle huomiolle. Valiokunnan mielestä ehdonalaiseen vapauteen perustuvan järjestelmän keskeisiä etuja on juuri se, että sen kautta on mahdollista liittää välittömästi vapautumista seuraavaan aikaan erilaisia toimenpiteitä, joilla voidaan yrittää tukea vankilasta vapautuneen henkilön valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Ehdonalaiseen vapauteen liittyy kuitenkin uhka, että jäljellejäänyt rangaistus eli ns. jäännösrangaistus voidaan määrätä täytäntöön pantavaksi koeaikana tehdyn uuden rikoksen vuoksi, mikä osaltaan muodostaa yhden syyn pidättäytyä uusien rikosten tekemisestä. Lisäksi ehdonalaisella vapauttamisella on myös asialliseen vankilakäyttäytymiseen kannustava vaikutus siitä huolimatta, että vapauttaminen sekä nykyisellään että käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan on (poist.) kaavamaista.

Jos reaalarangaistusjärjestelmä haluttaisiin toteuttaa, sillä olisi myös tuntuja käytännön vaikutuksia etenkin siirtymävaiheessa. Hallituksen esityksen perustelujen (s. 17 s.) mukaan riippuen reaalarangaistusjärjestelmään siirtyminen toteuttamistavasta riippuen joko huomattavasti lisääisi vankilukua tai johtaisi mittavaan rangaistusasteikkojen uudistamistarpeeseen ja sitä kautta pitkälliseen lainsäädäntöprosessiin.

Edellä esitetyistä sekä periaatteellisista että käytännöllisistä syistä lakivaliokunta tukee hallituksen esityksessä valittua perusratkaisua. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki rikoslain muuttamisesta

2 c luku. Vankeudesta

5 §. *Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen.* Pykälän 1 momentissa on ehdonalaisen vapauden määritelmä. Lisäksi momentin toisessa virkkeessä on viittaus ehdonalaisen vapauden valvonnasta säädettävään lakiin. Koska luvun 13 §:ssä on sama viittaus, valiokunta on poistanut sen tästä pykälästä.

Pykälän 2 momentissa säädetään ehdonalaiseen vapauteen pääsemisestä. Pääsäännön mukaan ehdonalaiseen vapauteen pääsee, kun kaksi kolmasosaa rangaistuksesta on suoritettu. Kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta tuomittu samoin kuin vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet.

Voimassa olevan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 5 luvun 9 §:n mukaan nuorisovankilaan määrätty nuorisovanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu kolmannes. Näin ollen ehdotus merkitsisi käytännössä lainsäädännön kiristymistä useiden nuorten rikoksenteekijöiden kohdalla. Ehdotusta on perusteltu (s. 41) lähinnä sillä, että nykyisin nuoret rikoksenteekijät ovat eri asemassa sen mukaan, täytyvätkö nuorisovankilaan määräämisen edellytykset heidän kohdallaan. Lisäksi hallituksen esityksen yleisperusteluissa (s. 32/1) on viitattu siihen, että nuo-risovankeihin sovellettu ehdonalaisen vapauttamisen yhden kolmasosan sääntö on poikkeuksellinen ja että järjestelmän yksinkertaisuus puoltaa sitä, että kaikki alle 21-vuotiaat pääsevät ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta puolet.

Valiokunnan mielestä rangaistusjärjestelmän yksinkertaistamisella ei voida hyväksyttävästi perustella sen ankaroitamista varsinkin, kun kohteena ovat nimenomaan nuoret. Nuorisovankilaan määräämisen edellytyksistä johtuvien yhdenvertaisuusongelmien korjaamisesta ei myöskään seuraa, että rangaistusjärjestelmää tulisi muuttaa juuri tiukempaan suuntaan. Valiokunta on pitänyt ehdotusta arvioidessaan lähtökohtana sitä hallituksen esityksenkin perusteluista (s. 27/1) ilmi käyvää tosiasiaa, että vankeusrangaistus merkitsee nuorelle vakavaa syrjäytymisuhkaa ja että tämän vuoksi erityiskohtelu on perusteltua 18—20 vuotiailla myös silloin, kun kysymys on vankilassa suoritettavan rangaistuksen pituudesta. Jos nuorena rikoksen tehnyt henkilö kuitenkin tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, vankilassaoloaika on syrjäytymisen ja laitoskierteen estämiseksi pyrittävä rajoittamaan niin lyhyeksi kuin se — erityisesti tuomion perusteena oleva rikollinen teko huomioon ottaen — rangaistusjärjestelmän yleisen hyväksyttävyyden kannalta suinkin on mahdollista. Lakivaliokunta viittaa lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnossaan ilmaisemaan kantaan, jonka mukaan alle 18-vuotiaisiin lapsiin sovellettavan sääntelyn ankaroitaminen ei ole aivan asianmukaista lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59— 60/1991) kannalta, koska sen 37 artiklan b kohdan mukaan lapsen vangitsemiseen on turvauduttava vasta viimeisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona.

Edellä esittämillään perusteilla lakivaliokunta ehdottaa, että alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittu voi päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta yhden kolmasosan edellyttäen, että hän ei rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa. Jos tämä edellytys ei täyty, tällaisen rikoksen perusteella vankeusrangaistusta suorittava voi päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksesta puolet.

Momentin perusteluissa (s. 40/11) viitataan käytäntöön, jonka mukaan ehdonalaisen vapauden alemman määräosan soveltamisen esteenä ei ole se, että henkilö on kolmen rikosta edeltäneiden vuoden aikana ollut vankilassa suorittamassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalvelusrikoksesta (1723/1991). Valiokunnan mielestä tällainen seikka on rangaistusta suorittavan henkilön oikeusaseman kannalta niin merkittävä seikka, että sen on syytä käydä ilmi laista. Siksi valiokunta ehdottaa sitä tarkoittavan säännöksen lisäämistä momenttiin.

6 §. Ehdonalainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta. Pykälässä säädetään siitä, milloin vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen siinä tapauksessa, että hän suorittaa yhteistä vankeusrangaistusta rikoksista, jotka erikseen arvioituina johtaisivat 5 §:n mukaan ehdonalaiseen

vapautumiseen eri aikana. Ehdotuksen mukaan tällöin sovellettavaksi tulee tuomitun kannalta ankarampi vaihtoehto. Valiokunnan edellä 5 §:ään ehdottamien muutosten vuoksi, se ehdottaa pykälän sanamuotoa muutettavaksi.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että ehdotetun säännöksen vuoksi lukumäärältään ja laadultaan melko vähäisetkin yli 21-vuotiaana tehdyt rikokset saattavat joissakin tapauksissa johtaa vankilassaoloajan merkittäväankin pitenemiseen, koska niiden vuoksi tuomittuun ei sovelleta nuoria rikosentekijöitä koskevia erityisiä määräosia. Valiokunnan mielestä pykälän mukainen suurimman määräosan soveltamiseen perustuva ratkaisu onkin varsin kaavamainen. Valiokunta ei kuitenkaan pidä käsillä olevaa tietopohjaa riittävänä, jotta se voisi tässä yhteydessä ehdottaa pykälän muuttamista. Sen sijaan valiokunta pitää tarpeellisena, että oikeusministeriö erikseen selvittää, voisiko ehdonalaisten vapauten päästäminen pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa perustua esimerkiksi siihen, mitä yhteistä vankeusrangaistusta tuomittaessa on pidetty ankarimman rangaistuksen ansaitsevana rikoksena, tai siihen, miten yhteiseen vankeusrangaistukseen johtaneiden rikosten painopiste jollain muulla tavalla arvioituna sijoittuu suhteessa ehdonalaisten vapautumisen määräosien perusteena oleviin seikkoihin. Jos selvitys osoittaa, että nyt ehdotetusta kaavamaisesta mallista voidaan luopua, tätä tarkoittava esitys on mahdollisimman nopeasti saatettava eduskunnan käsiteltäväksi.

8 §. *Valvottu koevapaus.* Pykälän 1 momentissa säädetään vangin sijoittamisesta valvottuun koevapauteen. Valvotun koevapauden sisällöstä ei lakiin ehdoteta säännöksiä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kuitenkin pitänyt tärkeänä, että sääntelyä täydennetään tällaisilla maininnoilla.

Hallituksen esityksen perusteluista (s. 33/1) käy ilmi, että tarkoituksena on valvonnan suorittaminen erilaisten teknisten välineiden avulla. Tekniikan nopean kehityksen vuoksi menetelmät on kuitenkin haluttu jättää laissa määrittelemättä. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi maininnalla valvonnan toteuttamisesta teknisillä välineillä tai muutoin erityisellä tavalla intensiivisesti. Viimeksi mainitun kaltainen erityisesti valvottu koevapaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun henkilö on koevapautensa aikana hoidettavana vankilan ulkopuolisessa laitoksessa päihdehoitoa saamassa. Valiokunta painottaa tässä yhteydessä myös sitä, että jos koevapauden valvonnassa käytettyjen teknisten välineiden valikoima myöhemmin vakiintuu, nyt hyväksyttävää säännöstä on valvontakäytäntöjen yhtenäisyyden turvaamiseksi välttämättä edelleen täsmennettävä.

Pykälän 2 momentissa säädetään valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytyksistä. Sen 1 kohdan mukaan koevapauden tulee perustua vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaiseen rangaistusajan suunnitelmaan. Perustuslakivaliokunta on vankeuslaista antamassaan lausunnossa (PeVL 20/2005 vp) katsonut, että rangaistusajan suunnitelman oikeudelliseen velvoittavuuteen viittaavat sanonnat eivät ole asianmukaisia. Mainittuun lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa 1 kohtaa myös tässä muutettavaksi niin, että koevapauteen sijoittamisen tulee edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Tällainen tilanne on käsillä ainakin silloin, kun koevapauteen sijoittaminen on nimenomaisesti mainittu rangaistusajan suunnitelmassa.

Edelleen 2 momentin 3 kohdassa valvotun koevapauden edellytykseksi asetetaan se, että vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihteitä ja dopingaineita ja sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan.

Valiokunnan mielestä on tulkinnanvaraista, mitä kulloinkin pidetään dopingaineena. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännöksessä viitataan rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuihin dopingaineisiin. Tämä vastaa myös vankeuslakiehdotuksen perusteluista (HE 263/2004 vp, s. 155/1) ilmi käyvää tarkoitusta. Samalla valiokunta on korvannut "päihde"-sanan "päihdyttävä aine"-termillä, koska sitä käytetään myös säädettyvässä vankeuslaissa.

Pykälän 6 momentti sisältää viittaussäännöksen vankeuslain muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että ehdonalaista vapauttamista koskevaa säännöstä on syytä täydentää viittauksella vankeuslakiehdotuksen pykälään, jossa säädetään päätöksen tekevistä viranomaisista. Lakivaliokunta pitää selkeyden vuoksi tarpeellisena, että myös nyt esillä olevaan pykälään otetaan viittaussäännös säädettyvän vankeuslain päätöksentekotoimivaltaa koskevaan lukuun.

9 §. *Ehdonalaisen vapauttamisen lykkääminen.* Pykälässä säädetään niistä perusteista, joilla vangin ehdonalaiseen vapauttamiseen päästämistä voidaan lykätä. Sen 4 momentti sisältää viittaussäännöksen muutoksenhakua koskevaan vankeuslakiehdotuksen 20 lukuun. Perustuslakivaliokunta on edellä esitetyin tavoin katsonut lausunnossaan, että säännöstä on selkeyden vuoksi syytä täydentää viittauksella vankeuslakiehdotuksen säännökseen lykkäyksestä päättävästä viranomaisesta. Lakivaliokunta ehdottaa, että momenttia muutetaan tämän mukaisesti.

10 §. *Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta.* Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomittu henkilö voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen. Pääsääntöisesti rangaistuksesta tulee / momentin mukaan olla suoritettuna kaksitoista vuotta mutta alle 21-vuotiaana tehdystä rikok-

sesta tuomittua rangaistusta suorittava vanki voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta kymmenen vuotta.

Momentissa käytetty ilmaisu "suoritettuaan rangaistuksesta" saattaa olla tulkinnanvarainen suhteessa joihinkin säädettävän vankeuslain säännöksiin. Vankeuslain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan vankeusrangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jona täytäntöönpanon perusteena oleva tuomio on julistettu tai annettu, jos tuomittu on asian takia vangittuna. Mainitun säännöksen tarkoituksena on määrittää tutkintavankeuden ja vankeuden välinen raja. Elinkautiseen rangaistukseen tuomittavat ovat säännönmukaisesti ennen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista tutkintavankeudessa. Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavien oikeusaseman kannalta on tarpeen,

Perustelut

La VM X/2905 vp — HE 262/2004 vp

että tutkintavankeusajan huomioon ottamisesta ehdonalaiseen vapauteen päästämistä harkittaessa ei synny epäselvyyttä. Sen vuoksi lakivaliokunta ehdottaa "rangaistuksen suorittamisen" korvattavaksi "vankiIassaoloaika"-sanalla, jota käytetään myös nyt säädettävän lain 12 §:ssä ja vankeuslain 14 luvun 3 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne arviointiperusteet, jotka otetaan huomioon, kun tehdään päätöstä elinkautiseen rangaistukseen tuomitun päästämisestä ehdonalaiseen vapauteen. Edellä 8 §:n 2 momentin kohdalla esitetyillä perusteilla valiokunta ehdottaa, että rangaistusajan suunnitelman noudattamisen sijasta käytetään ilmaisua "rangaistusajan suunnitelman toteutuminen".

Pykälän 3 momentissa säädetään mahdollisuudesta määrätä elinkautiseen vankeuteen tuomittu koevapauteen. Koska tällainen koevapaus edeltää ehdonalaista vapauttamista, valiokunta on tarkistanut momentin alkuosan sanamuotoa.

11 §. *Koko rangaistusajan suorittaminen vankilassa.* Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla tuomioistuimien voi määrätä rikosentekijän suorittamaan koko rangaistus-aikansa vankilassa. Pykälän 7 momentin 1 kohdassa luetellaan kyseeseen tulevat rikokset. Luettelossa mainitaan myös ihmisryöstö. Kyseinen rikossäännös on kuitenkin 1 päivänä elokuuta 2004 voimaan tulleella rikoslain muuttamisesta annetulla lailla myötä korvattu törkeää ihmiskauppaa koskevalla säännöksellä. Viimeksi mainittu säännös on eräiltä osin ihmisryöstön tunnusmerkistöä laajempi, joskin niiden rangaistusasteikot ovat samat (ks. HE 34/2004, s. 101 ss.). Valiokunta on tämän vuoksi korvannut luettelossa olevan "ihmisryöstön" viittauksella "törkeään ihmiskauppaan".

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota / *momentin 2 kohtaan*, jonka mukaan yhtenä edellytyksenä koko rangaistusajan suorittamiseen määräämiselle on se, että rikosentekijä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syylistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen taikka että 1 kohdassa nimetty rikos on tehty kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa tai elinkautista vankeutta tai hänet on päästetty ehdonalaiseen vapauteen 12 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Säännöksen sanamuodon valossa on jossain määrin tulkinnanvaraista, riittääkö kohdassa esitettyjen edellytysten täyttymiseen se, että henkilö on ylipäänsä tuomittu 1 kohdassa mainitusta rikoksesta, vai edellytetäänkö lisäksi, että siitä seurannut rangaistus on ollut vähintään kolme vuotta vankeutta. Valiokunta toteaa jo esimerkiksi yhteisen vankeusrangaistuksen määräämistä koskevista säännöksistä johtuvan, että siihen sisältyvien rikosten ns. yksikkörangaistuksia ei voida arvioida. Tämän vuoksi on valiokunnan mielestä johdonmukaista tulkita kohtaa niin, että siinä tarkoitettu edellytys täyttyy jo sillä, että henkilö on kohdassa mainituissa aikarajoissa syylistynyt johonkin 1 kohdassa lueteltuun rikokseen.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään 1 momentin soveltamisesta yhteisen vankeusrangaistuksen tapauksissa. Sen mukaan koko rangaistusajan suoritettavaksi määräämistä koskeva päätös voidaan tehdä yhteisen vankeusrangaistuksen tapauksissa, jos ainakin yksi rikoksista on 1 momentin 1 kohdassa lueteltu rikos. Säännös on tältäkin osin tulkinnanvarainen. Ottaen huomioon pykälässä tarkoitetun päätöksen merkitys rikosentekijälle valiokunta pitää selvänä, että pelkästään yhteisen vankeusrangaistuksen määrääminen vähintään kolmen vuoden pituiseksi ei sinällään vielä riitä. Lisäksi täytyy edellyttää, että 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta rikoksesta — tai joistakin niistä — olisi erikseen tuomittuna seurannut määräaikainen, vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Valiokunta ehdottaa, että momenttia selvennetään tämän mukaisesti.

12 §. *Uusi käsittely tuomioistuimessa.* Pykälän 1 momentin mukaan koko rangaistusajaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Ehdonalainen vapauttaminen voi tällöinkin tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt viisi vuotta.

Koko rangaistusaika suorittamaan voidaan tietyin lisäedellytyksin määrätä vain sellainen rikosentekijä, joka on tuomittu vähintään kolmen vuoden määräaikaiseen vankeusrangaistukseen. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että säännökset ehdonalaisesta vapaudesta ja mahdollisuudesta saattaa asia uudelleen tuomioistuimen harkittavaksi eivät ehdotetun sääntelyn mukaan tulisi näin ollen lainkaan sovellettaviksi, jos henkilö on tuomittu 3—5 vuoden vankeusrangaistukseen. Tällainen

kaavamainen sääntö voi sen mielestä johtaa vankien yhdenvertaisuuden näkökulmasta erikoisiin tilanteisiin. Lisäksi sääntely saattaa perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tulla arvioitavaksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimissä siksi, että 3—5 vuoden pituista vankeusrangaistusta suorittavalla henkilöllä ei ole mahdollisuutta saattaa osin hänen vaarallisuuttaan koskevaan arvioon perustuvan vapaudenmenetyksen laillisuutta tuomioistuimen uudelleen tutkittavaksi. Näistä syistä perustuslakivaliokunta on pitänyt aiheellisena, että lakivaliokunta vakavasti harkitsee viiden vuoden säännön poistamista tai sääntelyn tarkistamista niin, että 11 ja 12 §:ssä olevat aikamääreet vastaavat toisiaan.

Koko rangaistusajan määrääminen suoritettavaksi on poikkeuksellinen toimenpide, joka perustuu rikosentekijän rikosten luonteeseen ja sen perusteella tehtävään vaarallisuusarvioon. Tähän rikosentekijän vaarallisuuteen nähden lakivaliokunta ei pidä perusteltuna, että ehdonalaiseen vapauteen päästämisen aikaisinta ajankohtaa koskeva ehdoton säännös kokonaan poistettaisiin. Siksi valiokunta ehdottaa, että kyseinen ehdoton vuosimäärä yhtenäistetään 11 §:n 1 momentin kanssa kolmeksi vuodeksi.

13 §. Ehdonalaisen vapauden koeaika. Valiokunta on muuttanut pykälän 2 momentissa käytetyn käsitteen muotoon "elinkautiseen vankeuteen tuomittu", joka vastaa 10 §:ssä käytettyä sanontaa.

14 §. Jäännös rangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä tuomioistuin voi määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön joko kokonaan tai osittain taikka jättää antamatta tällaisen määräyksen.

Kuten hallituksen esityksen perusteluista (s. 25 ja s. 51/11) ilmenee, jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva käytäntö on Suomessa varsin kaavamaista. Lain sanamuodosta huolimatta jäännösrangaistusta suoritetaan vakiintuneen tulkinnan mukaan aina yksi kuukausi jäännösrangaistuksen pituudesta riippumatta. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän yleisen uskottavuudenkaan kannalta. Nykyiseen tilanteeseen nähden hallituksen esityksessä ehdotettu uudenlainen tapa täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituuden määrittämiseksi onkin merkittävä parannus. Kyseinen menettely sallii tarvittavan joustavuuden, jolloin tuomioistuin voi täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään ottaa huomioon kaikki siihen vaikuttavat seikat. Tällainen menettely on myös omiaan parantamaan jäännösrangaistusta suorittavien keskinäistä yhdenvertaisuutta.

Hallituksen esityksen mukainen malli perustuu siihen, että koeaikana tehdystä rikoksesta tuomittavasta ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta muodostetaan muiden samalla kertaa mahdollisesti tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa yhteinen vankeusrangaistus noudattaen, mitä rikoslain 7 luvussa säädetään. Lakivaliokunta kannattaa hallituksen esityksen mukaista perusratkaisua muun muassa

juuri sen joustavuuden vuoksi. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että hallituksen esityksen perustelutkin huomioon ottaen jää epäselväksi, miten ehdotettua mallia on käytännössä tarkoitus soveltaa. Muodostettaessa koeaikana tehdystä uudesta rikoksesta ja jäännösrangaistuksesta yhteinen vankeusrangaistus kyse ei ole sellaisesta rikosten yhtymistilanteesta, jota silmälläpitäen rikoslain 7 luku aikoinaan säädettiin. Yhteisen rangaistuksen mittaamista koskevan 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan yhteinen rangaistus on mitattava siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Jäännösrangaistuksen kohdalla voi kuitenkin olla kyse useita vuosia sitten tehdystä rikoksesta, joten mainittujen mittamissäännösten soveltaminen ei voi täytäntöönpanavan jäännösrangaistuksen pituutta määrättäessä olla samanlaista kuin varsinaista yhteistä rangaistusta mitattaessa.

Hallituksen esityksen perusteluista välittyy käsitys, jonka mukaan jäännösrangaistus ei rinnastu rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun "rikoksesta tuomittavaan rangaistukseen". Näin ollen se ei myöskään voi olla siinä tarkoitettu ns. pohjarangaistus eli sellainen ankarin rangaistus, joka otetaan yhteisen rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi. Jäännösrangaistuksesta täytäntöönpanavan määrän mittaaminen on siten aina tietyllä tavalla liitännäinen kysymys suhteessa uuteen, koeaikana tehtyyn rikokseen. Tämä on luonnollista jo sen vuoksi, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva kysymys ei — tiettyjä ehdonalaisen vapauden valvonta-aikaisia vakavia rikkomustilanteita lukuunottamatta — voi ylipäänsä tulla esille ilman uutta rikosta. Tämän seikan selventämiseksi valiokunta ehdottaa / *momentissa* nimenomaisesti todettavaksi, että jäännösrangaistusta ei voida pitää rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena.

Lakivaliokunnan mielestä jäännösrangaistuksen täytäntöönpanavan osan mittaaminen voidaan edellä ehdotetuin tavoin täydennetyin pykälän mukaan hahmottaa kolmivaiheisena harkintaprosessina, jossa ainoastaan lähtökohdan muodostaa rikoslain 7 luvun mittaamissäännöstö. Kuten pykälän rakennekin osoittaa, tämän jälkeen on harkittava sitä, tulisiko jäännösrangaistus jättää määräämättä täytäntöön ottaen huomioon pykälän 2 *momentissa* mainitut seikat. Näitä ovat koeajasta suoritettu osuus ennen uuden rikoksen tekemistä, jäännösrangaistuksen lyhyys, uudesta rikoksesta tuomittavan rangaistuksen lyhyys ja sanktiokumulaation estäminen eli rikoksesta tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen huomioon ottaminen. Tuomioistuimen tulee jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa yksittäistapauksessa harkitessaan kiinnittää huomiota paitsi kuhunkin seikkaan erikseen myös niiden yhdessä muodostamaan kokonaisuuteen. Tässä yhteydessä lakivaliokunta korostaa erityisesti, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi määräämistä harkittaessa tulee ottaa huomioon se koeajan osa, joka on kulunut ilman rikoksia, koska näin menetellen ehdonalaisessa vapaudessa olevaa henkilöä voidaan osaltaan kannustaa rikoksettomaan elämäntapaan. Jotta mainittu

harkintavelvollisuus kävisi säännöksestä selvästi ilmi, valiokunta ehdottaa, että 1 momentin lopussa nimenomaisesti viitataan 2 momenttiin.

Jos tuomioistuin harkinnassaan päätyy 2 momentissa säädetty huomioon ottaen siihen, että jäännösrangaistus on — esimerkiksi sen pituuden vuoksi — määrättävä täytäntöön pantavaksi, sen tulee vielä pykälän 3 momentin mukaan arvioida, kuinka paljon jäännösrangaistuksesta pannaan täytäntöön. Valiokunnan mielestä 2 momentissa mainittujen seikkojen tulee ohjata myös tätä harkintaa.

Valiokunta huomauttaa, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanon sääntely ja sen käytännön toteutus eivät ole pelkästään rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää yleisesti koskettavia periaatteellisia kysymyksiä vaan niillä on myös merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Nykyisin jäännösrangaistuksista pannaan täytäntöön keskimäärin 10 prosenttia. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan nykyisillä jäännösrangaistuspuiteilla tämän osuuden nostaminen 20 prosenttiin lisäisi vankilukua 130:11a ja maksaisi ainakin alkuvaiheessa 4—5 miljoonaa euroa. Valiokunnan mielestä tällainen kehitys johtaisi nopeasti kestävämpään tilanteeseen ottaen huomioon vankeinhoitoa jo nykyisin vakavasti vaivaava voimavarojen puute.

Valiokunta on edellä tarkasteltujen, jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvien aineellisten kysymysten lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että pykälään ei sisälly minkäänlaisia menettelyä koskevia säännöksiä. Pykälässä lähdetään siitä, että jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi on tuomioistuimen harkinnan varassa. Valiokunnan näkemyksen mukaan tällainen ratkaisu ei sovi hyvin yhteen rikosprosessissa nykyisin vallitsevan ns. akkusatorisen menetelmän kanssa, jossa asian selvittäminen ja eteenpäin vieminen pääkäsittelyssä on nimenomaan syyttäjän velvollisuutena. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin alkuosaa täydennettäväksi niin, että jäännösrangaistus voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön syyttäjän vaatimuksesta. Tällainen ratkaisu on sopuinnassa myös sen kanssa, että myös koko rangaistusajan määrääminen suoritettavaksi edellyttää ehdotetun 12 §:n mukaan syyttäjän esittämää vaatimusta.

Valiokunnan ehdottama lisäys parantaa syytetyn asemaa oikeudenkäynnissä. Haasteen tiedoksiantamisen yhteydessä syytetty saa ensinnäkin tiedon siitä, että siellä tullaan käsittelemään myös jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määräämistä. Tällöin syytetty voi jo hyvissä ajoin etukäteen valmistautua vastaamaan vaatimukseen ja esittämään selvitystä etenkin nyt säädettävän pykälän 2 momentissa mainituista seikoista. Toiseksi syyttäjälle säädettävä velvollisuus vaatimuksen esittämiseen aiheuttaa sen, että syyttäjän tulee aina ennen oikeudenkäyntiä selvittää vaatimuksen käsittelyn kannalta merkitykselliset seikat. Ennen kaikkea syyttäjän tulee selvittää rikosasiain käsittelyjärjestelmästä, onko samalla henkilöllä samanaikaisesti jossain muualla käsiteltävänä muitakin rikosasioita, joissa voi tulla esiin kysymys

saman jäännösrangaistuksen määräämisestä täytäntöön pantavaksi. Koska syyttäjillä on kyselyoikeus myös poliisin tietojärjestelmään, heillä on mahdollisuus saada tietoa myös sellaisista asioista, jotka ovat vasta tulossa syyteharkintaan. Tällaisella syyttäjälle säädettävällä toimintavelvollisuudella voidaan näin ollen mahdollisimman pitkälle pyrkiä turvaamaan se, että tuomioistuimet eivät samaan aikaan määrää täytäntöön pantavaksi samaa jäännösrangaistusta. Näin voidaan välttää mahdollisten purkutilanteiden syntymistä.

Voimaantulosäännös. Valiokunta on tehnyt voimaantulosäännöksen 2 momenttiin sanonnallisen tarkistuksen.

Cr

- u • Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan yhteenlasketusta rangaistuksesta vapautetaan ehdonalaisesti nyt säädettävän lain mukaisesti, jos yhteenlaskettava rangaistus tulee täytäntöön pantavaksi lain voimaantulon jälkeen.
- Hallituksen esityksessä (s. 52/11) ehdotettua siirtymäsääntelyä perustellaan lähinnä hallinnollisilla syillä. Säädettävää lakia ei näin ollen sovellettaisi sen voimaantullessa täytäntöön pantavina oleviin rangaistuksiin, vaikka uusi ehdonalaisen vapauden ajankohdan määräytymistapa on tuomitun kannalta edullisempi kuin nykyisin. Perustuslakivaliokunta on tämän vuoksi lausunnossaan kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 7—8/1976) sekä yhdenvertaisuus-näkökohtiin viitaten esittänyt, että lakivaliokunta harkitsisi voimaantulosäännöksen 3 momentin poistamista. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti lakivaliokunta ehdottaa, että momentti poistetaan. Tällöin jäljempänä olevien momenttien sijaluku muuttuu vastaavasti.

Valiokunta on tarkistanut 4 momenttia (HE:n 5 momentti) sanonnallisesti.

Voimaantulosäännöksen J momenttiin (HE:n 6 momentti) valiokunta on tehnyt lakitekni-
kisen korjauksen.

Johtolause. Valiokunta on tehnyt johtolauseeseen lakitekni-
kisen korjauksen. **2.**

Laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

/ §. *Hakemus.* Pykälässä säädetään pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelyn vireilletulosta Helsingin hovioikeudessa. Sen 2 momentin mukaan Rikosseuraamusviraston on annettava vangin tekemästä hakemuksesta lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan Rikosseuraamusviraston on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista. Lausuntoon on liitettävä myös Rikosseuraamusviraston arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys.

Perustelut

La VM X/2005 vp — HE 262/2004 vp

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 54/1) mukaan Rikosseuraamusviraston on otettava kantaa myös siihen, tulisiko vanki määrätä rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun valvottuun koevapauteen. Asian merkityksen vuoksi valiokunta ehdottaa, että siitä otetaan pykälään nimenomainen maininta.

2 §. *Asian valmistelun aloittaminen.* Pykälän / *momentin* mukaan lain 1 §:ssä tarkoitettu vapauttamishakemus voidaan tehdä aikaisintaan kaksi vuotta ennen mahdollista vapauttamisajankohtaa. Jos hakemus hylätään, asia voitaisiin 2 *momentin* mukaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden väliajoin. Hovioikeudessa valmistelu voitaisiin aloittaa kahden vuoden kuluttua edellisen valmistelun aloittamisesta.

Lakivaliokunnan mielestä mainituissa hylkäystapauksissa kahden vuoden väliaika ennen uuden hakemuksen käsiteltäväksi saamista on melko pitkä, kun kyseessä ovat aina jo varsin pitkään vankeusrangaistusta suorittaneet vangit. Jos hylkäyspäätöksen jälkeinen odotusaika ennen uutta käsittelyä olisi kahta vuotta lyhyempi, se voisi valiokunnan käsityksen mukaan osaltaan kannustaa vankia asialliseen käyttäytymiseen vankilassa hänen odottaessaan uutta mahdollisuutta vapautumiseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälässä säädettäväksi, että uusi hakemus on oikeus tehdä vuoden väliajoin. Kyseinen aika lasketaan hovioikeuden aiemmasta hylkäävästä ratkaisusta. Lyhennettäessä odotusaika yhteen vuoteen *momentin* 2. virkkeen mukainen säännös valmistelun aloittamisesta hovioikeudessa käy valiokunnan mielestä tarpeettomaksi. Siksi valiokunta ehdottaa sen poistamista.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota perusteluissa (s. 55/1) esitettyyn lausumaan, jonka mukaan hovioikeus voisi harkintansa mukaan määrätä vapauttamisajankohdan esimerkiksi puolta vuotta aikaisinta laissa säädettyä ajankohtaa myöhemmäksi silloin, kun vapauttaminen ei asian käsittelyn vaatiman ajan vuoksi ole mahdollista heti mainitun ajankohdan ollessa käsillä. Valiokunnan mielestä tällainen menettely tulee kyseeseen vain elinkautiseen vankeuteen tuomittua vapautettaessa. Jos kyse sen sijaan on

koko rangaistusta suorittamaan määrätystä vangista, rikoslain 2 c luvun 12 §:n 1 momentin soveltaminen johtaa siihen, että tuomioistuimella ei ole vapauttamisajankohdan suhteen harkintavaltaa, vaan vanki on päästettävä ehdonlaiseen vapauteen heti kaikkien mainitussa pykälässä säädettyjen edellytysten täytyttyä.

3 §. Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin lakitekni- sen täsmennyksen.

5 §. Oikeusapu. Pykälässä säädetään vangin oikeudesta saada asiaa käsiteltäessä oikeusapukin (257/2002) mukaista oikeusapua. Sen 2 momentin mukaan Rikosseuraa-musviraston nimeämästä todistelusta aiheutuneet kustannukset maksetaan valtion varoista siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 57/1) mukaan vankia ei voida velvoittaa korvaamaan valtion varoista maksettuja todistelukustannuksia takaisin valtiolle. Valiokunta ehdottaa, että tällaisesta vangin oikeusaseman kannalta tärkeästä seikasta otetaan momenttiin nimenomainen säännös. Valiokunta on lisäksi sanonnallisesti tarkistanut momenttia.

7 §. Hovioikeuden tuomio ja 8 §. Muutoksenhaku. Pykälissä säädetään hovioikeuden ratkaisusta ja sitä koskevasta muutoksenhausta. Valiokunta katsoo, että hovioikeuden ratkaisua on asian laatu huomioon ottaen tuomion sijasta syytä kutsua päätökseksi. Valiokunta ehdottaa pykäliin tehtäviksi tätä tarkoittavat muutokset.

10 §. Täydentävät säännökset. Pykälän mukaan säädettävän lain lisäksi noudatetaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä rikosasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa. Perustelujen (s. 57/11) mukaan sovellettaviksi tulevat esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren tuomarin esteellisyyttä, järjestyksenpitoa, oikeudenkäyntiasiamiestä ja todistelua koskevat luvut. Ehdotettu viittaussäännös ei kuitenkaan ole täsmällinen, koska mainitut luvut koskevat sekä riita- että rikosasioita. Lisäksi on huomattava, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) on säännöksiä muun muassa asian käsittelykielestä rikosasiaa käsiteltäessä. Näistä syistä valiokunta ehdottaa, että viittaus rikosasioiden käsittelystä voimassa oleviin säännöksiin muutetaan yleiseksi.

3. Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta

3 §. Valvoja. Pykälän mukaan ehdonalaisen vapauden valvojana toimii Kriminaali- huol-tolaitoksen virkamies. Lisäksi pykälässä säädetään hänen avukseen tarvittaessa määrättävästä henkilöstä ja tämän kelpoisuusvaatimuksista.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että valvojan avustajan tehtävä ei ole sillä tavoin itsenäinen, että sääntely muodostuisi ongelmaksi perustuslain 124 §:n kannalta. Samalla se on kuitenkin huomauttanut pykälän 2 momentin sanamuodon viittaavan virheellisesti siihen, että avustajan tehtävään määrääminen ei edellyttäisi määrättävän henkilön suostumusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sen vuoksi tarpeellisenä, että sääntelyä tältä osin selkeytetään.

Lakivaliokunta ehdottaa, että 2 momenttia muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälä muutoinkin muotoillaan vastaamaan nuorisorangaistuksesta annetun lain (1196/2004) 10 §:ää. Pykälän tarkempien perustelujen osalta lakivaliokunta viittaa nuorisorangaistuksesta antamaansa mietintöön (ks. LaVM 11/2004 vp, s. 6).

4 §. *Valvontaan asettaminen.* Pykälässä säädetään niistä tapauksista, joissa ehdonalaiseen vapauteen päästettävä vanki on asetettava valvontaan.

Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin kielellisen tarkistuksen. Hallituksen esityksen mukainen pykälä on valvontaan asettamisen osalta varsin ehdoton. On kuitenkin ilmeistä, että valvontaan asettaminen ei ole aina tarpeen niissäkään tapauksissa, joissa vanki sinänsä kuuluisi säännöksen soveltamisalaan. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun vanki aiotaan ulkomaalaislain (301/2004) 148 tai 149 §:n perusteella käännäyttää tai karkottaa maasta.

Valvontaan asettaminen on tarpeetonta myös silloin, kun vangilla on ehdonalaiseen vapauteen päästessään pitkäaikaista laitoshoidoa edellyttävä vakava sairaus. Myös joissakin muissa tilanteissa voi olla perusteltua jättää vanki asettamatta valvontaan. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun vanki esittää uskottavan selvityksen siitä, että hän ehdonalaiseen vapauteen päästyään aikoo muuttaa ulkomaille asumaan tai kun vapautuvan vangin jäännösrangaistus on hyvin lyhyt. Tällaisten tapausten huomioon ottamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, jossa säädetään poikkeuksista 1 momentin sääntöön.

5 §. *Valvonnan sisältö.* Pykälän mukaan valvonta sisältää valvojan ja valvottavan säännöllisiä tapaamisia, minkä lisäksi siihen voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä tai ohjelmia. Pykälässä säädetään myös valvontatapaamisten sisällöstä ja valvontasuunnitelman laatimisesta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan huomauttanut siitä, että valvonnan sisältöä koskeva sääntely on perustuslain 8 §:ssä vahvistetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta lain tasolla huomattavan väljä. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntelyn täsmentäminen on edellytys sille, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan valvontatapaamisten sekä momentissa tarkoitettujen

tehtävien ja ohjelmien yhteinen enimmäismäärä on 12 tuntia kuukaudessa. Saadun tiedon mukaan mainittu tuntimäärä riittää kattamaan käytännön valvontatoiminnan tarpeet. Samalla valiokunta ehdottaa selvyyden vuoksi säädettäväksi, että tämän enimmäismäärän rajoissa kuukausittainen tuntimäärä voi vaihdella sen mukaan kuin valvonnan tarkoituksenmukainen täytäntöönpano edellyttää.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän *4 momenttia* tarkistetaan sanonnallisesti ja että siinä oleva maininta vankeusajan suunnitelmasta korvataan vankeuslakiehdotuksen mukaisella "rangaistusajan suunnitelma"-termillä.

6 §. Valvottavan velvollisuudet. Pykälässä säädetään valvottavan velvollisuudesta osallistua valvontasuunnitelman laatimiseen, antaa valvojalle valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja sekä noudattaa valvojan antamia valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia määräyksiä. Lisäksi pykälään sisältyy kielto, jonka mukaan valvottava ei saa olla valvonta-tapaamisessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Valiokunta on tarkistanut *1 momenttia* kielellisesti.

Pykälän *5 momentin* mukaan valvottavalle on valvonnan alkaessa ilmoitettava, että valvontatapaamisten laiminlyönti ja *4 momentissa* tarkoitetun kiellon vastainen menettely voi johtaa noutoon ja *11 §:ssä* tarkoitettu törkeä valvontavelvollisuuden rikkominen ehdonalaisen vapauden menetykseen. Säädettyä lain *10 ja 11 §* sisältävät kattavat säännökset valvontaan sisältyvien velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista. Ne muodostavat rikkomuksen laadun mukaan ankaroituvan asteikon, jonka toisessa päässä on varoitus ja toisessa ääripäässä ehdonalaisen vapauden määrääminen menetyksi. Valiokunta ei pidä valvottavan oikeusturvan kannalta riittävänä, että hänelle ilmoitetaan vain noutomahdollisuudesta ja ehdonalaisen vapauden menettämisestä rikkomuksen seuraamuksena. Valiokunta katsoo, että valvottavalle on sen sijaan perinpohjaisesti selvitettävä hänen velvollisuutensa, niiden rikkomisen seuraamukset sekä seuraamusten ankaroitusjärjestelmä, minkä vuoksi se ehdottaa momentin tarkistamista.

7 §. Valvojan tehtävät. Pykälä sisältää säännökset valvojan velvollisuudesta perehtyä valvottavan tilanteeseen samoin kuin velvollisuudesta järjestää valvonta niin, ettei se vaikeuta valvottavan elämää.

Pykälän *3 momentin* mukaan valvojan apuna toimivan henkilön on lisäksi noudatettava Kriminaalihuoltolaitoksen hänelle valvonnan täytäntöönpanoa varten antamia määräyksiä ja ohjeita. Valiokunta ehdottaa, että momentista poistetaan velvollisuus ohjeiden noudattamiseen, koska velvoittaviksi tarkoitetut seikat tulee ilmaista määräysten muodossa.

Momentissa säädetään myös siitä, että tällainen valvojan apuna toimiva henkilö on velvollinen ilmoittamaan Kriminaalihuoltolaitokselle valvottavan velvollisuuksien ja valvontasuunnitelmaan liittyvien määräysten rikkomisesta. Viimeksi mainittu sanonta viittaa valiokunnan mielestä virheellisesti siihen, että valvontasuunnitelmaan voitaisiin erikseen liittää joitain velvoittavia määräyksiä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa momentin loppuosaa muutettavaksi niin, että siitä selvästi käy ilmi valvottavan velvollisuuksien perustuminen joko suoraan säädettävään lakiin tai sen nojalla annettuihin määräyksiin. Viimeksi mainittuja voi 6 §:n 1 momentin mukaan sisältyä yhteydenpidon osalta valvontasuunnitelmaan, minkä lisäksi valvoja voi mainitun pykälän 3 momentin nojalla antaa valvottavalle valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia yksittäistapauksellisia määräyksiä.

Valiokunta on lisäksi kielellisesti selventänyt momentin alkuosaa.

8 §. Päihteiden käytön valvonta. Valiokunta on korjannut pykälässä olevan virheen.

9 §. Nouto. Pykälässä säädetään siitä, millä edellytyksillä valvottava voidaan noutaa valvontatapaamiseen ja miten nouto toteutetaan.

Nuorisorangaistuksesta säädettyä lakia koskevassa mietinnössään (LaVM 11/2004 vp, s. 8) lakivaliokunta huomautti, että noudolla ja siihen mahdollisesti liittyvällä säilöön ottamisella puututaan voimakkaasti noudettavan henkilökohtaiseen vapauteen. Sen vuoksi valiokunta tuolloin ehdotti noudon edellytyksiä tarkennettavaksi niin, että nouto tulee kyseeseen vain, jos esimerkiksi henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että hän ilman noutoa pyrkisi välttelemään myös myöhempään jo sovittuun tilaisuuteen saapumista. Valiokunta ehdottaa, että vastaava tarkennus tehdään myös tämän pykälän / *momenttiin*. Tällöin nouto ei tule kyseeseen esimerkiksi silloin, jos valvottava on yleensä saapunut valvontatapaamisiin ja hänen poissaoloaan voidaan siihen nähden pitää jossain määrin yllättävänä.

Valiokunta on tehnyt pykälän 2 *momenttiin* sanonnallisen tarkistuksen.

10 §. Valvontamääräysten rikkominen ja 11 §. Törkeä valvontavelvollisuuksien rikkominen. Pykälät muodostavat kokonaisuuden, jossa säädetään valvottavalle kuuluvien velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista ja niiden määräämisestä.

Valiokunnan mielestä pykälien perusteella on melko vaikea hahmottaa, millainen valvottavaan säädettävän lain perusteella kohdistuva seuraamusjärjestelmä tarkkaan ottaen on. Yhtäältä tämä johtuu sääntelyn jakamisesta kahteen eri pykälään ja toisaalta myös pykälien mutkikkaasta kirjoitustavasta. Lisäksi eri seuraamusvaihtoehtojen edellytykset ovat osittain varsin hienovaraisia ja sen vuoksi vaikeita soveltaa, kuten erottelu velvollisuuksien vakavaan ja törkeään rikkomiseen.

Valiokunta ehdottaa, että sääntely kootaan 10 §:ään, jolloin seuraamusten kokonaisuus ja asteittainen ankaroituminen on helpompi hahmottaa. Sääntelyn soveltamistilanteiden selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa myös, että pykälän *1 momentissa* kirjallisen varoituksen antamisen edellytykseksi ei aseteta siinä tarkoitettua velvollisuuden "vakavaa" rikkomista vaan että sen sijasta viitataan niiden "olennaiseen" rikkomiseen. Tällä myös osaltaan osoitetaan, että valvottavalle kuuluvien velvollisuuksien "törkeässä rikkomisessa" —joka saattaa viime kädessä johtaa jäännösrangaistuksen osan määrämiseen täytäntöönpantavaksi — on kyse aivan toisella tavalla velvollisuuksien ydinaluetta koskettavasta rikkomuksesta kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Pykälän uudet *2 ja 3 momentti* vastaavat asiallisesti hallituksen esitykseen sisältyvän 11 §:n 1 ja 2 momenttia. Valiokunta huomauttaa pitävänsä perusteltuna, että ehdonalaisen vapauden täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen esittää tuornioistuimelle nimenomaan virallinen syyttäjä, jolla on rikosasioiden ajamiseen pohjautuvaa tarvittavaa kokemusta myös tässä tarkoitettun asian hoitamiseksi. Ratkaisu vastaa perusteiltaan myös sitä, joka on omaksuttu nuorisorangaistuksesta annetun lain (1196/2004) 17 §:ssä.

Hallituksen esityksen mukaan tuomioistuin voisi määrätä pykälässä säädettävän osan jäännösrangaistuksesta täytäntöönpantavaksi pelkästään sillä perusteella, että se katsoo valvottavan menetelleen syyttäjän esittämällä tavalla. Valiokunnan mielestä tämä ei yksin ole riittävää, koska valvottavien tilanne voi olla hyvinkin erilainen. Tämä johtuu jo siitä, että valvontaan on lain 4 §:n mukaan asetettava muun muassa, jos koeaika on pitempi kuin yksi vuosi tai jos rikos on tehty alle 21-vuotiaana. Tämän vuoksi törkeissä velvollisuuksien rikkomistapauksissa tuomioistuimia tulee pykälän *4 momentissa* valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotettua voimakkaammin ohjata tilanteen arvioimiseen kokonaisuutena. Valiokunta ehdottaakin, että jäännösrangaistusta voidaan määrätä täytäntöönpantavaksi vain, jos siihen myös valvottavan henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt huomioon ottaen on erityistä syytä. Tällainen erityinen syy on yleensä käsillä silloin, kun valvottava on selvästikin tahallaan törkeästi rikkonut hänelle kuuluvia velvollisuuksia. Toisaalta valvottavan henkilöön liittyvät syyt voivat puhua täytäntöönpanomääräyksen antamista vastaan muun muassa silloin, kun valvottava on alle 21-vuotias. Tällaisissa tapauksissa on valiokunnan mielestä syytä mahdollisimman pitkälle pyrkiä välttämään sitä, että nuori joutuisi edes lyhyeksi ajaksi palaamaan vankilaan. Täytäntöönpanomääräyksen antamista harkittaessa on syytä ottaa huomioon myös mahdollisen vankila-ajan vaikutus valvottavan työsuhteeseen tai meneillään olevaan opiskeluun.

Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukaisen 11 §:n sisältö siirretään 10 §:ään, jolloin 11 § poistuu ja jäljempänä seuraavien pykälien numerointi muuttuu yhtä pienemmäksi.

13 (14) §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Sen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muun muassa valvontamääräysten tai valvontavelvollisuuksien rikkomisesta. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on kuitenkin vain antaa valiokunnan ehdottamaa 10 §:ää täsmentäviä säännöksiä siitä menettelystä, jossa mainitun pykälän mukaisia seuraamuksia määrätään. Valiokunta ehdottaa valtuutuksen sanamuotoa tältä osin muutettavaksi sen tarkoituksen mukaiseksi.

5. Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Pykälässä säädetään lain soveltamisesta henkilöön, joka on laitoksessa pitämisen sijasta määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle tai joka suorittaa tiettyjä rangaistukseen kuuluvia tehtäviä. Pykälää on hallituksen esityksen antamisen jälkeen muutettu nuorisorangaistusta koskeneen uudistuksen yhteydessä 1 päivänä tammikuuta 2005 voimaan tulleella lailla (1198/2004). Tämän vuoksi "nuorisopalvelu" on nyt muutettava "nuorisorangaistukseksi". Lisäksi lakiehdotuksen johtolauseetta on tarkistettava.

Lakiehdotusten voimaantulo

Hallituksen esityksen mukaan laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Nyt säädettävillä laeilla on asiallinen yhteys hallituksen esitykseen HE 263/2004 vp sisältyvään vankeuslakiehdotukseen. Tämän vuoksi valiokunta huomauttaa, että jos vankeuslain voimaantulo lykkääntyisi myöhempään ajankohtaan, myös nyt säädettävien lakien voimaantuloa on asianmukaista vastaavasti siirtää perusteluissa esitetystä.

Lakialoite

Yleisperusteluissa esittämistään syistä valiokunta puoltaa hallituksen esityksen mukaista ratkaisua, joka perustuu vankien ehdonalaista vapauttamista koskevan järjestelmän säilyttämiselle. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lakialoite LA 149/2003 vp hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 4., 6. ja 7. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1.—3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina
(*Valiokunnan muutosehdotukset*) ja

että lakialoite LA 149/2003 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

**Laki
rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 2 §, sellaisena
kuin se on laissa 697/1991,

muutetaan 2 luvun 13 § ja 6 luvun 15 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 13 § laeissa
352/1990 ja 515/2003 ja 6 luvun 15 § viimeksi mainitussa laissa (*poist.*), sekä
lisätään lakiin uusi 2 c luku seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

13 § (Kuten

HE)

2 c luku

Vankeudesta

Yleissäännökset

1-4 § (Kuten

HE)

Ehdonalainen vapauttaminen

5 §

Ehdonalaisen vapauttamisen määritelmä ja määräytyminen

Ehdonalainen vapauttaminen tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun
vangin päästämistä suorittamaan loppuosa rangaistuksesta vapaudessa. (*Poist.*)

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonlaiseen vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa *tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella tuomitusta rangaistuksesta puolet*. (Poist.) Vanki, joka rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu *puolet tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella tuomitusta rangaistuksesta yksi kolmasosa*. Viimeksi mainitun määräosan soveltamista ei estä se, että henkilö on rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana suorittanut vankilassa sakon muuntorangaistusta tai rangaistusta siviilipalveluslain (723/1991) 26 §:ssä tarkoitetusta siviilipalvelusrikoksesta. Tämän lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennetään edellä mainituista määräosista ja 12 §:n 1 momentissa tarkoitetusta määräosasta. (3 mom. kuten HE)

6 §

Ehdonlainen vapauttaminen yhteisestä vankeusrangaistuksesta

Jos yhteistä vankeusrangaistusta suorittavan eri rikokset johtaisivat 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri määräosien soveltamiseen, hänet päästetään ehdonlaiseen vapauteen *niistä suuremman mukaan*.

7 §

(Kuten HE)

8 §

Valvottu koevapaus

Vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistämiseksi hänet voidaan sijoittaa vankilan ulkopuolelle *teknisin välinein tai muulla tavoin erityisesti* valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonlaista vapauttamista.

Valvotun koevapauden edellytyksenä on, että:

1) koevapaus *edistää* vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaisen rangaistusajan *suunnitelman toteutumista*;

(2 kohta kuten HE)

3) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä *päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja* dopingaineita ja sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan;

(4—6 kohta kuten HE)

(3—5 mom. kuten HE)

Muutoksenhausta 3 momentissa tarkoitettuun päätökseen säädetään vankeuslain 20 luvussa ja valvottua koevapautta koskevasta päätösvallasta mainitun lain 21 luvussa.

9 §

Ehdonalaisen vapauttamisen lykkääminen

(1 — 3 mom. kuten HE)

Muutoksenhausta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämistä koskevaan päätökseen säädetään vankeuslain 20 luvussa ja lykkäämistä koskevasta päätösvallasta mainitun lain 21 luvussa.

10 §

Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Elinkautiseen vankeuteen tuomittu voidaan päästää ehdonlaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt kaksitoista vuotta. Kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomittu vanki voidaan päästää ehdonlaiseen vapauteen aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt kymmenen vuotta.

Harkittaessa kysymystä ehdonlaisesta vapauttamisesta kiinnitetään huomiota elinkautiseen vankeusrangaistukseen johtaneen rikoksen tai rikosten laatuun, tuomitun mahdolliseen myöhempään rikollisuuteen sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin seikkoihin. Vapauttamisharkinnassa tulee ottaa huomioon vankeuslain 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman toteutuminen ja vankila-aikainen käyttäytyminen muutenkin.

Ennen kuin elinkautiseen vankeuteen tuomittu päästetään ehdonlaiseen vapauteen, hänet voidaan määrätä valvottuun koevapauteen. Jos Rikosseuraamusvirasto katsoo, että koevapauden aikana tapahtuneen rikoksen vuoksi 2 momentissa tarkoitettua vapauttamista on harkittava uudelleen, sen on saatettava asia Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi.

(4 mom. kuten HE)

Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa

Tuomioistuimien voi rangaistukseen tuomitessaan syyttäjän vaatimuksesta päättää, että tuomittu vapautuu vankilasta vasta hänen suoritettuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan, jos:

1) rikosentekijä tuomitaan määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä sodankäyntirikoksesta, törkeästä ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa, joukkotuhonnasta, *törkeästä ihmiskaupasta*, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan määräaikainen yhteinen vankeusrangaistus, (*poist.*) 1 momentissa tarkoitetun päätöksen edellytyksenä *on*, että ainakin yksi rikoksista on *sanotussa* momentissa mainittu rikos *ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa seuraisi määräaikainen, vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistus.*

12 §

Uusi käsittely tuomioistuimessa

Koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonlaiseen vapauteen hänen suoritettuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Ehdonlainen vapauttaminen voi tämän momentin mukaan tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt *kolme* vuotta.

(2—4 mom. kuten HE)

13 §

Ehdonlaisen vapauden koeaika

(1 mom. kuten HE)

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonlaisen vapauden koeaika ja jäännösrangaistus ovat kolme vuotta. Jos koko rangaistuksen vankilassa suorittanut tekee 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen kolmen vuoden aikana siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa, tämä on rangaistuksen koventamisperuste.

(3 mom. kuten HE)

14 §

Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi

Tuomioistuin voi *syyttäjän vaatimuksesta* määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. *Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä mainitun luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuimen tulee ottaa huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.*

(2—4 mom. kuten HE)

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

15 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Ennen lain voimaantuloa täytäntöön pantavaksi määrätty jäännösrangaistus, joka tulee täytäntöön pantavaksi *tämän* lain voimaantulon jälkeen, on jäännösrangaistuksen pituinen, kuitenkin enintään yksi kuukausi. *Pakkolaitokseen eristetty vanki* suorittaa koko jäännösrangaistuksen.

(3 mom. *poist.*)

(3 mom; kuten HE:n 4 mom.)

Elinkautiseen vankeuteen tuomittuihin sovelletaan tämän lain säännöksiä.

Vankiin, joka tämän lain voimaan tullessa on eristettynä pakkolaitokseen, sovelletaan 2 c luvun 12 §:n säännöksiä. Määräosa 5/6 lasketaan täytäntöön pantavasta rangaistuksesta ja jäännösrangaistuksesta.

(6 ja 7 mom. kuten HE:n 7 ja 8 mom.)

2.

Laki

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Hakemus

(1 mom. kuten HE)

Rikosseuraamusviraston on hakemuksen johdosta annettava lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan Rikosseuraamusviraston on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista *ja onko vanki määrättävä rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun valvottuun koevapauteen.* Lausuntoon on liitettävä Rikosseuraamusviraston arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

2 §

Asian valmistelun aloittaminen

(1 mora. kuten HE)

Jos vankia ei päästetä ehdonlaiseen vapauteen, asia voidaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi (*poist.*) vuoden *kuluttua hylkäävästä päätöksestä*.

3 §

Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa

Vanki voi esittää asiassa tarpeellista selvitystä. Hovioikeuden on kuultava vankia 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun lausunnon ja *saman pykälän* 3 momentissa tarkoitetun hakemuksen johdosta.

(2—4 mom. kuten HE)

4 § (Kuten
HE)

5 §

Oikeusapu

(1 mom. kuten HE)

Rikosseuraamusviraston *asian selvittämistä varten nimeämälle todistajalle tai muulle henkilölle* aiheutuneet kustannukset maksetaan valtion varoista siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään. *Vankia ei kuitenkaan voida velvoittaa korvaamaan näitä kustannuksia valtiolle.*

6 §

(Kuten HE)

7 §

Hovioikeuden päätös

Jos hovioikeus päättää päästää tuomitun ehdonlaiseen vapauteen, *päätöksessä* on määrättävä vapauttamispäivä sekä lausuttava mahdollisesta koevapaudesta.

Jos asiassa järjestetään suullinen käsittely, päätös on annettava 30 päivän kuluessa suullisen käsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa,

se on annettava niin pian kuin mahdollista. Muissa kuin 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti suullisen käsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Päätöksestä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 24 luvussa hovioikeuden ratkaisusta säädetään.

8 §

Muutoksenhaku

Hovioikeuden *hakemuksen johdosta antamaan päätökseen samoin kuin sen 5 §:n nojalla tekemään päätökseen* saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Asian käsittelyssä korkeimmassa oikeudessa noudatetaan, mitä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemistä asioista säädetään.

9 § (Kuten

HE)

10 §

Täydentävät säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asian käsittelyssä noudatetaan lisäksi, (*poist.*) rikosasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa *voimassa olevia säännöksiä*.

H § (Kuten

HE)

3.

Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten HE)

3 §

Valvoja ja hänen apunaan toimiva henkilö

Valvojana toimii Kriminaalihuoltolaitoksen virkamies.

Valvonnan tarkoituksenmukaisen toimeenpanemisen sitä edellyttäessä valvojan avuksi voidaan määrätä tehtävään suostunut henkilö, jolla on sen hoitamiseen soveltuvaa sosiaali-, nuoriso- tai kasvatustieteiden alaan koulutusta ja kokemusta. Tehtävään voidaan erityisestä syystä määrätä muukin siihen sopiva henkilö. Valvojan apuna toimivaan henkilöön sovelletaan kielilakia (423/2003) (poist.) ja rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Kriminaalihuoltolaitos tekee valvojan avuksi määrättävän henkilön kanssa sopimuksen tehtävän hoitamisesta sekä päättää hänelle valtion varoista maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta.

4 §

Ehdonalaiseen vapauteen päästettävä vanki asetetaan valvontaan, jos:

- 1) koeaika on pitempi kuin yksi vuosi;
- 2) rikos on tehty alle 21-vuotiaana; tai
- 3) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan 1 momentissa säädetyn estämättä jättää asettamatta valvontaan, jos valvonta on sen tarkoitus huomioon ottaen vangin odotettavissa olevan maasta poistamisen, vakavan sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi selvästi tarpeetonta. (Uusi)

5 §

Valvonnan sisältö

Valvonta sisältää valvojan ja valvottavan säännöllisiä tapaamisia, joiden avulla seurataan valvottavan olosuhteita ja niissä tapahtuvia muutoksia ja joiden tarkoituksena on parantaa valvottavan kykyä kantaa vastuuta ja toimia yhteiskunnassa hyväksyttävällä tavalla. Valvontaan voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä tai ohjelmia. *Valvontatapaamisia sekä valvontaan kuuluvia tehtäviä ja ohjelmia saa kuukausittain olla enintään 12 tuntia. Kuukausittainen tuntimäärä voi valvonnan aikana vaihdella sen mukaan kuin valvonnan tarkoituksenmukainen täytäntöönpano edellyttää.*

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Valvontasuunnitelma on sovittava yhteen rangaistusajan suunnitelman kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä sijoittajayksi-

Päätösehdotus

LaVM X/2005 vp —HE 262/2004 vp

kon, vankilan, vangin koti- tai asuinkunnan sekä muiden viranomaisten, *(poist.)* yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

6 §

Valvottavan velvollisuudet

Valvottava on velvollinen osallistumaan valvontasuunnitelman laatimiseen ja *(poist.)* valvontasuunnitelmassa *yksilöidyllä* tavalla *pitämään yhteyttä valvojaan*. (2—4 mom. kuten HE)

Valvottavalle on valvonnan alkaessa ilmoitettava *niistä seuraamuksista, joita hänelle tämän pykälän mukaan kuuluvien velvollisuuksien rikkomisesta voi aiheutua*.

7 §

Valvojan tehtävät

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Valvojan apuna 3 §:n 2 momentin nojalla toimivan henkilön tulee (poist.) lisäksi noudattaa Kriminaalihuoltolaitoksen hänelle valvonnan täytäntöönpanoa varten antamia määräyksiä *(poist.)* sekä ilmoittaa Kriminaalihuoltolaitokselle *valvottavalle tässä laissa säädettyjen tai hänelle tämän lain nojalla määrättyjen velvollisuuksien rikkomisesta*.

8 §

Jos valvottava on valvontatapaamisessa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, valvojan tai muun *Kriminaalihuoltolaitoksen* virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystilan epäillään johtuvan alkoholista, Kriminaalihuoltolaitoksen virkamies voi velvoittaa valvottavan suorittamaan puhalluskokeen.

9 §

Nouto valvontatapaamiseen

Jos valvottava ilman valvojan tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä jättää saapumatta valvontatapaamiseen *ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään valvonta-tapaamista, tai jos valvottava valvontatapaamisessa rikkoo 6 §:n 4 momentissa säädettyä kieltoa*, valvottava voidaan noutaa valvojan erikseen määräämään seuraavaan *valvontatapaamiseen*. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua, jollei nou-totoimenpiteitä ole pidettävä selvästi *epätarkoituksenmukaisina*.

Noudosta päättää pidättämiseen oikeutettu poliisimies Kriminaalihuoltolaitoksen pyynnöstä. Noudettavaksi määrätty saadaan enintään kuusi tuntia ennen 1 momentissa tarkoitettua valvontatapaamista ottaa kiinni ja säilöön. Nouto on pyrittävä suorittamaan niin, ettei valvottava sen vuoksi joudu tarpeettomasti huomion kohteeksi. Valvottavaa ei saa pitää kiinni *otettuna* tai säilössä kauempaa kuin valvontatapaamiseen noutaminen edellyttää.

10 §

Valvottavalle kuuluvien velvollisuuksien rikkominen

Jos valvottava ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö hänelle 6 §:ssä säädetyn velvollisuuden tai *olennaisesti rikkoo hänelle sen nojalla annettua määräystä*, Kriminaali-huoltolaitoksen on annettava hänelle kirjallinen varoitus. Ennen varoituksen antamista on valvottavalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. *Varoitusta ei kuitenkaan saa antaa, jos laiminlyönnin tai rikkomuksen perusteella päätetään ryhtyä 9 §:ssä tarkoitettuun noutoon*.

Mikäli valvottava ei noudon jälkeenkään noudata velvollisuuttaan pitää yhteyttä valvojaan tai jos hän muutoin törkeästi rikkoo hänelle 6 §:n mukaan kuuluvia velvollisuuksia, Kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. (Uusi 2 mom.)

Jos virallinen syyttäjä arvioi, että osa jäännösrangaistusta olisi valvottavan 2 momentissa tarkoitetun menettelyn vuoksi pantava täytäntöön, hänen on viipymättä esitettävä tätä koskeva vaatimus sille tuomioistuimelle, joka on ensimmäisenä oikeusasteena ratkaissut ehdottomaan vankeuteen johtaneen rikosasian taikka jonka tuomiopiirissä valvottava asuu tai vakinaisesti oleskelee. (Uusi 3 mom.)

Jos tuomioistuin toteaa valvottavan menetelleen 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ja jos siihen valvottavan henkilöön liittyvät ja rikkomukseen johtaneet syyt kokonaisuutena huomioon ottaen on erityistä syytä, se voi määrätä jäännösrangaistusta pantavaksi täytäntöön vähintään neljä ja enintään 14 päivää. (Uusi 4 mom.)

11 §

*(Poist.)**11 ja 12 (12 ja 13) §**(Kuten HE)**13 (14) §**Tarkemmat säännökset*

Valvonnan järjestämisestä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, valvontaan liittyvistä asiakirjoista, *menettelystä valvottavalle 10 §:ssä tarkoitettuja seuraamuksia määrättäessä* ja matkakustannusten korvaamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7* (15) §*(Kuten HE)***5.****Laki**

eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun lain (894/1946) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1198/2004, seuraavasti:

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa yhdyskuntapalveluun tai *nuorisorangaistukseen* kuuluvaa työtä tai tehtävää. Lakia sovelletaan lisäksi henkilöön, joka suorittaa ehdonalaisen vapauden valvontaan sisältyviä tehtäviä tai ohjelmia.

Voimaantulosäännös

(Kuten HE)

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Susanna Rahkonen/sd
jäsen. Esko Ahonen /kesk
Lasse Hautala /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /kok
Jukka Roos /sd
Tero Rönkä /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sironen /vas
Timo Soini /ps
Astrid Thors *IX*
Marja Tiura /kok
Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.